T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Arap Dili ve Belağatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

MOLLA ABDULLATİF ŞEMAMİ'NİN HAYATI VE SARF İLMİNDEKİ YERİ

Yunus ATLI
16912008

Danışman
Doç. Dr. Mustafa ÖNCÜ

Diyarbakır 2019

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Arap Dili ve Belağatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

MOLLA ABDULLATİF ŞEMAMİ'NİN HAYATI VE SARF İLMİNDEKİ YERİ

YUNUS ATLI
16912008

Danışman
Doç. Dr. Mustafa ÖNCÜ

Diyarbakır 2019

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Molla Adbullatif Şemami'nin Hayatı ve Sarf İlmindeki Yeri" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

04/10/2019

Yunus ATLI

T.C

DİCLE UNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

DİYARBAKIR

Yunus ATLI tarafından yapılan "Molla Adbullatif Şemami'nin Hayatı ve Sarf İlmindeki Yeri" konulu bu çalışma, jürimiz tarafından Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Arap Dili ve Belağatı Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir

Jüri Üyesinin
Ünvanı Adı Soyadı

Başkan: Doç. Dr. Mustafa ÖNCÜ
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Faruk KAZAN
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Halil AKÇAY

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 04/10/2019

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../...../2019

Prof. Dr. Nazım HASIRCI

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

(MÜHÜR)

ÖNSÖZ

Allah'ın (c.c.) Müslümanlara en büyük hediye olarak indirdiği Kur'an-ı Hâkim'i daha iyi anlayabilmek için 7. asırdan bu yana Arap olan ve Arap olmayan bütün müslümanların yöneldiği ilimlerden ilki hiç şüphesiz Arapça dilbilgisidir. Tezimizin konusunun birinci bölümünü oluşturan Seyda Molla Abdullatif Şemami de Arapçada derinleşmiş, talebelerin tahsili için ömrü boyunca uğraşmış ve yüzlerce talebe yetiştirmiştir.

Bilhassa sarf ilmindeki yetkinliği ile meşhur olan Molla Abdullatif Şemami'nin bölgede medh edilmesi ve bölgedeki dönemin bazı medrese talebelerinin Molla Abdullatif'ten sarf dersini almak için Molla Abdullatif'in medresesine yönelmeleri bizi bu tezi yazmaya teşvik etmiştir.

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmamızda, bölgede tanınan ve sarf ilminde temayyüz eden Molla Abdullatif Şemami'nin hayatı ve sarfçılığı ele alınmıştır. Tez hazırlanırken Molla Abdullatif Şemami'nin ailesi, talebeleri ve çağdaşı olan âlimler ile görüşülmüş, uzun süre ders verdiği medrese ve talebelerinin ders verdikleri medreseler ziyaret edilmiş ve kendilerinden Molla Abdullatif ile ilgili malumatlar edinilmiştir.

Giriş bölümünde çalışmanın önemi, amacı ve alanı gibi başlıklar genel hatları ile ele alınmıştır.

Birinci bölümde Molla Abdullatif Şemami'nin hayatı, tahsili, ilmi kişiliği, edebi kişiliği, ders aldığı hocaları ve ders verdiği bazı talebeleri ile ilgili malumat verilmiştir.

İkinci bölümde sarfın gerek lafzi gerek ıstılahi tanımları ele alınmış, hem kadim hem de muteahhir dilbililimciler tarafından yapılan yorumlar ortaya konmuştur. Molla Abdullatif Şemami'nin talebelerine yazdırdığı, ders olarak

okuttuğu ve hala bazı medreselerde şifahi olarak okutulan "Şemami Sarfi" ele alınmıştır.

Bu çalışma hazırlanırken desteklerini benden esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Mustafa ÖNCÜ'ye, malumatları, muktesebatları toparlamamda emeği geçen Dr. Öğr. Üyesi Faruk KAZAN'a, Veysi Ezgi'ye, Ahmed Okay'a, Abdulahad Erenkara'ya, Molla Abdullatif Şemami'nin ailesine ve talebelerine, hocam Molla Neytullah ACAT'a, abim Mehmet Ali ATLI'ya ve değerli dostlarım Mehmet Nezir EKİNCİ'ye, Abdusselam BOZKAYA'ya, Huzeyfe YALÇIN'a Muhammed Bakır ACAT'a ve aileme desteklerinden ötürü çok teşekkür ediyorum.

ÖZET

Molla Abdullatif Şemami, 1924 yılında Diyarbakır'da doğmuş ve Arapça kelime bilgisi- sarf alanında temayüz etmiştir. Bu alanda yazmış olduğu ve *"Serf'a Şemami" (Şemami Sarfı)* adlı risalelesi incelenmiş olup talebelerine şifahi olarak aktardığı anektodlar ile sarf öğretiminde kullanmış olduğu yöntemler saptanmıştır. Molla Abdullatif'in, doğumu, ilmi kişiliği, edebi kişiliği, hocaları da aktarılmaya çalışılmıştır.

Molla Abdullatif Şemami'nin sarf öğretimindeki metodu Diyarbakır ve civar bölgelerde ün yapmış, hala bazı medreselerde bu yöntem ve teknikler sarf öğretiminde kullanılmaktadır.

Molla Abdullatif, talebeye ilk etapta fiil çekimlerini ihtiva eden ve günümüz islami medreselerde hala ders kitabı olarak okutulan *"Emsile"* kitabını ezberlettikten sonra talebeyi, salim fiiler başta olmak üzere, sülasi mücerred, sülasi mezid, rubai mücerred ve rubai mezid fiillerini çekimleyebilecek seviyeye getirmeyi amaçlamıştır. Akabinde yine aynı tertip ile muzaaf, misal, ecvef, nakıs, lefif ve mehmuz fiilleri de kendi aralarında tasnif ederek talebeye bu fiillerin çekimlerini aktarmıştır. Talebenin, örneğini görmediği fiil kalıbı bırakmamayı amaçlayan *Şemami Sarfı*, i'lal, idğam, hazf ve kalb konularını başlıklar halinde değil, fiil çekimleri esnasında her fiil üzerinden uygulayarak sarf ilminin mantığını anlatmaya çalışmıştır.

Arapça sarf ilminin, ilahiyat ve edebiyat fakültelerindeki öğretimine katkı sunmasını umarak yaptığımız bu çalışmanın ilim dünyasına katkıda bulunmasını ümit ediyoruz.

Anahtar Sözcükler

Sarf, Molla Abdullatif Şemami, Şemami, Şemami Sarfi, Sarf Tedrisatı

ABSTRACT

Molla Abdullatif Şemami was born in Diyarbakır in 1924 and came to the forefront in the field of Arabic vocabulary (sarf) . His treatise entitled ’Serf’a Şemami” (Sarf of Şemami), which he wrote in this field, was examined and the anecdotes he transferred to his students were determined and the methods he used in teaching vocabulary were determined. Molla Abdullatif's birth, scientific personality, literary personality, teachers were also transferred.

Molla Abdullatif Şemami's method of teaching vocabulary has gained fame in Diyarbakır and the surrounding regions, and in some madrasas these methods and techniques are still used in vocabulary (sarf) teaching. Mullah Abdullatif made the students memorize the book “Emsile" which includes verb conjugations and is still taught as a textbook in today's Islamic madrasas. Then, he aimed to bring the verbs especially sülasi mücerred, sülasi mezid, rubai mücerred and rubai mezid to the level that can conjugate. Subsequently, with the same order, he classified the verbs of muzaaf, misal, ecvef, nakis, lefif and mehmuz and he gave the students the conjugation of these verbs. Sarf of Şemami, which aims not to leave any single verb pattern that the students haven't seen, tried to explain the logic of vocabulary knowledge by applying the subjects of il'al, idğam, kalp on each verb during the conjugation, not in topics. We hope that this study, which we hope to contribute to the teaching of Arabic vocabulary knowledge in faculties of theology and literature, will contribute to the scientific world as well.

Keywords

Sarf, Molla Abdullatif Şemami, Şemami, Sarf of Şemami, Education of Sarf

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **I**

ÖZET ..... **III**

ABSTRACT ..... **IV**

İÇİNDEKİLER ..... **V**

KISALTMALAR ..... **VIII**

GİRİŞ **1**

A-ÇALIŞMANIN ÖNEMİ **1**

B-ÇALIŞMANIN AMACI **1**

C-ÇALIŞMANIN ALANI **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

MOLLA ABDULLATİF ŞEMAMİ'İN HAYATI

1.1. DOĞUMU VE AİLESİ **3**

1.2. TAHSİLİ **3**

1.3. EĞİTİMCİ KİŞİLİĞİ **7**

1.4. EDEBİ KİŞİLİĞİ **10**

1.5. TASAVVUFİ YÖNÜ **13**

1.6. AHLAKİ KİŞİLİĞİ **13**

1.7. YAPTIĞI GÖREVLER **15**

1.8. HOCALARI **16**

1.9. ÇAĞDAŞLARI **19**

1.10. TALEBELERİ **20**

1.11. VEFATI **21**

İKİNCİ BÖLÜM

MOLLA ABDULLATİF ŞEMAMİ'NİN SARF TEDRİSATI

2.1. MOLLA ABDULLATİF'İN SARF ÖĞRETİMİNDE KULLANDIĞI METODLAR 28

2.1.1. Anlatma (Takrir) Metodu 29

2.1.2. Soru Sorma Tekniği 29

2.1.3. Açıklama Tekniği 29

2.1.4. Alıştırma Tekniği 30

2.1.5. Verimli Ders Çalışma Tekniği 30

2.1.6. Ödev Verme Tekniği 30

2.1.7 Ölçme ve Değerlendirme 31

2.2. SAHİH SÜLASİ MÜCERRED FİİLLERİN ÖĞRETİMİ 31

2.2.1. Sülasi Mücerred Fiillerden İsm-i Fail Türetilişi 32

2.2.2. Sülasi Mücerred Fiillerden İsm-i Meful Türetilişi 33

2.2.3. Sülasi Mücerred Fiillerden Emir Fill Türetilişi 34

2.3. SÜLASİ MEZİD BİR HARF İLAVELİ FİİLLERİN ÖĞRETİMİ 34

2.3.1. Sülasi Mezid Fiillerde İsm-i Fail Türetilişi 35

2.3.2. Sülasi Mezid Fiillerde İsm-i Meful Türetilişi 36

2.3.3. Sülasi Mezid Fiillerde Emir Türetilişi 36

2.3.4. Sülasi Mezid İki Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi 37

2.3.5. Sülasi Mezid Üç Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi 38

2.4. RÜBAİ MÜCERRED FİİLLERİN ÖĞRETİMİ 39

2.4.1 Rübai Mezid Bir Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi 39

2.4.2. Rübai Mezid İki Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi 40

2.5. MUZAAF FİİLLERİN ÖĞRETİMİ 40

2.6. MİSAL FİİLLERİN ÖĞRETİMİ 42

2.7. ECVEF FİİLLERİN ÖĞRETİMİ 43

2.8. NAKIS FİİLLERİN ÖĞRETİMİ 44

2.9. LEFİF FİİLLERİN ÖĞRETİMİ 45

2.10. MEHMUZ FİİLLERİN ÖĞRETİMİ 46

SONUÇ 48

KAYNAKÇA 50

EKLER 53

KISALTMALAR

A.s	Aleyhisselam
b.	bin (ibn-i)
Bkz	Bakınız
C.	Cilt
c.c.	Celle Celaluhu
DİA	Diyanet İslam Ansiklopedisi
r.a	Radiyallahu anh
S.	Seyda
M.	Molla
nşr.	Neşreden
ö	Ölümü
s.	Sayfa
thk.	Tahkik
v.	Vefatı
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

A-ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Molla Abdullatif Şemami'nin hayatını ve sarf tedrisatını konu edinen bu çalışma sarf tedrisatı açısından ve bölgede medhedilen şemami sarfının yazıya dökülmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Zira "Şemami Sarfi" diye anılan Molla Abdullatif Şemami'nin sarfının büyük bir bölümü şifahidir. Yani bu sarfin kahır ekseriyetini Molla Abdullatif talebelere şifahi olarak aktarmış, talebelerinden daha sonra müderris olanlar da aynı metodu kullanarak bu tedrisata devam etmişlerdir. Bu sarf metodun geleneksel medrese tedrisatından farklı bir metoda sahiptir. Önemli görülen nükteler üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra bölgede Molla Abdullatif gibi İslam'a hizmet etmiş ve Molla Abdullatif'in değerli hocaların hayatlarının kayıt altına alınmasının önemi aşikârdır.

B-ÇALIŞMANIN AMACI

Bölge de böylesine temayüz etmiş sarf metodunun akademik camiada da kullanılabilirliği düşünülmüş ve Molla Abdullatif'in sarf tedrisatında nelere dikkat ettiği üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Ayrıca ekseriyetinin şifahi olduğu ve kürtçe olarak aktarılan Şemami Sarfi'nın yazıya dökülmesi, Molla Abdullatif Şemami'nin sarf öğretiminde takip ettiği metodolojilerin araştırılması çalışmanın temel amaçlarındandır. Bunların yanı sıra bölgede İslam'a hizmet etmiş, zor şartlar altında İslami ilimler alanında uzun yıllar faaliyet gösteren değerli hocalar zikredilmiştir. Medreselerin işlevselliğine ve ehemmiyetine dikkat çekmek çalışmamızın bir diğer amacındandır.

C-ÇALIŞMANIN ALANI

Bu çalışmanın sınırları, Molla Abdullatif Şemami'nin edebiyatçılığı, nahivciliği vs. özelliklerini kapsamamakta olup sadece sarfçılığını kapsamaktadır. Sarfçılığı değerlendirilirken tedrisat süresince verilen bütün fiillerin ele alınması

tezin hacmini aşacağından her bölümden birer fiil üzerinden incelenmiş, talebeye ezberlettiği ve çekimlettiği fiiller ek 1 olarak, çekimlerin asılları ve üzerinde uygulanan i'laller de ek 2 olarak tezin sonuna ilave edilmiştir. Çalışmada da görüleceği üzere Molla Abdullatif'in fiillerin asıllarının, çekimlerinin üzerinde nasıl durduğuna, yer yer yaptığı itirazlara değinilmiştir. Yine bu alanda talebeye ezberletmiş olduğu sarf dibacesi yazıya aktarılmıştır. Ayrıca talebeden ezberlemesini istediği fiillerin tümü ve çekimlerin bir kısmı tablo halinde ekler kısmına eklenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MOLLA ABDULLATİF ŞEMAMİ'İN HAYATI

1.1. DOĞUMU VE AİLESİ

Molla Abdullatif Şemami, her ne kadar Şemami köyünden sanılsa da aslında Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı eski ismiyle "Dalita Jérin" olarak bilinen Aşağı Polat köyünde dünyaya gelmiştir. Şemami köyünde yarım asırdan fazla ikamet etmesi ve ders vermesi hasebiyle Şemami köyüne nispet edilmiştir. Resmi kayıtlara göre 1924 doğumludur ama ailesinin verdiği malumatlara göre gerçek doğum tarihi 1920'dir. Asıl ismi Murat Cengiz'dir. Kemberli köyünde ikamet eden Şeyh Abdulhakim'in yanına gittiğinde ismi hocası tarafından Abdullatif olarak değiştirilmiş kendisi de bu ismi benimsemiştir. Öyle ki Molla Abdullatif kendine ait bütün kitaplarında musemma tarzında **اَلْمُلْكُ لِلْمُضَافِ إِلَيْهِ لَا لِلْمُضَافِ** yazmış ve bununla şunu kastetmiştir; Aslında her ne kadar bu kitap kul olan Abdüllatif'e ait olsa da hakikatte ise mal ve mülk, bu tamlama isimde muzafunileyh olan Latif'e yani Allah'a (c.c.) aittir. [1] Halk tarafından da hep bu isimle tanınır ve anılır olmuştur.

Babasının ismi Ömer, dedesinin ismi ise Cuma'dır. Molla Abdullatif'in soyu Muş Muxakom seyitlerine dayanmaktadır. Aynı zamanda seydası olan Molla Selahattin Kaplan'ın kız kardeşi ile evlilik yapmış ve bu evliliğinden altı erkek beş de kız çocuğu olmuştur. Erkek evlatlarından üçü küçük yaşta vefat etmiştir. Bunlar: Muhammed Nesih, Abdulbaki ve Ahmet'tir. Yaşayan erkek çocukları, Ramazan, Abdullah, Abdurrahim, kızları ise Vildan, Fatma, Şükran, Gevher ve Naima'dır.[2]

1.2. TAHSİLİ

Molla Abdullatif'in eğitim hayatı şu şekilde olmuştur: İlk okumaya Mala Hesé denen köyde başlamıştır. Bu köy aynı zamanda Molla Abdullatif'in kendi

---

1 Faruk Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", **Kadim Akademi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2018, C.2, Sayı 1, s.13

2 Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", s.13; Abdullah Cengiz (Molla Abdullatif Şemami'nin oğludur) ile 01.06.2019 tarihinde yapılan görüşme

köyüdür. 10 yaşındayken Molla Mustafa'nın[3] yanında ve köy imamının yanında okumaya başlamıştır. Üçüncü günün sonunda artık Kur'an'ı okuyabilecek seviyeye gelmiştir. Molla Mustafa'nın oğlu ile birlikte burada biraz daha okuduktan sonra Ali adında bir ders arkadaşı daha edinmiş ve bu ders arkadaşıyla küçük yaşta ilk ilim yolculuğuna çıkmıştır. Molla Abdullatif, arkadaşı Ali ile bir köyden geçerken köyün köpekleri tarafından kovalanmış, bu nedenle o köyde durmayıp Delka[4] denen bir köye gelmiştir. Delka köyünde çok uzun süre kalmayıp arkadaşı M. Recep ile beraber Barın[5] köyüne gitmiş ve orada *Muharrer*[6] adlı kitabı okumuştur. Bu köyde yaklaşık bir ay kalmış ve bir ayın sonunda arkadaşı Recep ile yağ toplamak için köyüne geri dönmüştür.[7] Yağ temin ettikten sonra Molla Abdullatif, bu köyün ardından Havinge[8] adında başka bir köye geçmiş, bu köyde de üzüm temin ettikten sonra medreseye dönmüş ve Molla Abdullatif, bu köyde bir süre daha okumuştur.[9]

Havinge köyünden sonra Boşat[10] köyüne doğru bir ilmi yolculuk daha gerçekleştiren Molla Abdullatif, talebelerine anılarını anlatırken bu köydeki medresenin bulunduğu yerin çok karanlık ve ürkütücü olduğunu söylemiştir.[11] Molla Abdullatif, Boşat köyünün ardından Ferhand köyünde bulunan medreseye geçmiştir. Molla Yahya Ferhandi'den bir süre ders almış daha sonra yine ilim tahsili için Bülbül[12] köyüne geçmiştir. Bu köyün ardından Üçbasamak, Susuz ve Eskiköy'de ikişer ay süreler ile kalmıştır.[13]

Molla Abdullatif bu köylerin ardından Seyda Molla İbrahim'in o dönem ikamet ettiği Şidada[14] köyüne gitmiştir. Bu köyde kıtlık baş göstermiş ve bütün

---

3 Molla Abdullatif'in aynı zamanda amcasının oğludur.
4 Şuan Diyarbakırın Kulp ilçesine bağlı Bağcılar köyüdür.
5 Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı bir köydür.
6 Ebü'l-Kasım Abdülkerim b. Muhammed El-Kazvini (v. 623/1226) tarafından yazılan Şafii fıkıh kitabıdır.
7 O dönemde yağ, medreselerin temel geçim kaynaklarından sayıldığından talebeler tarafından yağ toplanmaya çıkılmıştır.
8 Köy ismi daha sonraları Uygur olarak değişmiştir.
9 Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", sy, 13; Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme; Ahmet Tokay ile 05. 03. 2019 tarihinde yapılan görüşme,
10 Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı bir köydür. Köyün ismi Boyunlu olarak değiştirilmiştir.
11 Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme
12. Veysi Ezgi (Molla Abdullatif'in son dönem talebelerindendir) ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme
13 Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", s. 15
14 Diyarbakır'ın Bismil ilçesine bağlı Seçeler köyüdür

talebeler dağılmak zorunda kalmıştır. Sadece Molla Abdullatif eve gitmemiş ve yaklaşık bir yıl bu köyde kalmaya devam etmiştir. Bir yılın ardından Mara[15] köyüne, oradan da yörede meşhur olan Seyda Molla İbrahim Belli'nin bulunduğu Başköy'e gitmiştir. Ancak Molla İbrahim kendisine medresesinde talebelerin sayısının çok olduğunu bundan dolayı da ancak kontenjan olduğunda kendisini alabileceğini söylemiştir. Molla Abdullatif, bu medreseye yer açılır açılmaz yerleşmiş ve Molla İbrahim Belli'nin yanında *Suyuti*[16], *Hallu'l-Maakıd*[17], *Gülistan*[18] , *Muhyeddin*[19] gibi birçok kitabı okumuştur.[20]

Molla Abdullatif kendini ilme adadığından askerliğini hep ertelemiştir. Bu durum kendisini asker kaçağı durumunda bırakmıştır. Medreseden izin alıp kendi köyüne döndüğü esnada askerler tarafından durdurulmuş ve askerliğe gönderilmiştir. Bundan dolayı Molla Abdullatif, eğitimine dört yıl ara vermek zorunda kalmıştır. Askere gönderilen Molla Abdullatif bu durumu hocasına haber verememiştir ancak acemiliğini İstanbul Hadımköy'de yaptıktan sonra Şemdinliye gönderilmiş, Şemdinli yakınlarında insanların tarlada çalıştıklarını görüp bir şekilde dikkatlerini çekmiş ve Arapça yazmış olduğu mektubu trenden köylülere atmıştır. Köylüler, Molla Abdullatif'in attığı bu mektubu Molla İbrahim Belli'ye ulaştırmışlardır. [21]

Molla Abdullatif, askerlikten sonraki hayatını talebelerine şu şekilde ifade etmiştir:

"Askerlikten dönünce Melefiyata[22] *'da bulunan ve o dönemde henüz kayınbiraderim olmayan emekli müftülerden ve Üstad Bediüzzaman'ın talebelerinden Seyda Molla Salahattin Kaplan'ın yanına gittim. Orada hem ders*

---

15 Diyarbakır'ın Bismil ilçesine bağlı bir köydür. Köyün ismi Bahçeli olarak değiştirilmiştir.

16 Celaleddin Ebu'l Fazl Abdurrahman b. Kemaleddin Ebu Bekr b. Muhammed el-Huzayri es-Suyuti (v. 911 1505)' nin İmam Malik'in (v.672/1273) Elfiyesinin üzerine yazmış olduğu gramer kitabıdır.

17Ebu Muhammed Cemalüddin Abdullah b. Yusuf b. Ahmed b. Abdillah b. Hişam el-Ensari el-Mısri (v.761/1360) tarafından yazılmış meşhur bir gramer kitabıdır.

18 Ebu Muhammed Muslih al-din bin Abdallah Şirazi (v.1292) tarafından yazılan bir şiir kitabıdır. Eser İran Edebiyatının en önemli eserleri arasında sayılmaktadır.

19Esiruddin Mufaddal İbn-i Ömer-u'l Ebheri (v.1265) tarafından yazılan mantık metni olan İsagoci' nin şerhidir.

20 Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", s.15-16, Abdullah Cengiz ile 08. 03. 2019 tarihinde yapılan görüşme,

21 Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

22 Diyarbakır'ın Bismil ilçesine bağlı bir köydür.

okudum hem ders vermeye başladım. Daha sonra Süllem adlı mantık kitabını Molla Fahreddin'in yanında onbeş günde bitirdiğim Dêrızbıne[23] *köyüne gittim. Oradan dört arkadaşla beraber Suriye"deki Âmûd şehrine gitmeye karar verdik. Yol çok sıkıntılı olduğu için iki arkadaşımız yarı yolda dönmek zorunda kaldılar. Biz iki kişi ise tüm sıkıntılara rağmen oraya ulaşmayı başardık. Ama yolda gerçekten de çok sıkıntılar çektik. Yolda ayakkabılarımız dayanamadı yırtıldı, mağaralarda yatmak zorunda kaldık. Soğuktan korunmak için üzüm bağlarında daha önce budamak için kesilen ve üst üste yığılan çalı çırpıların arasına sığındık. Âmûd'da bir miktar okuduk. Ancak kaçak olarak gittiğimiz için fazla kalamadık. Çünkü yakalanmış ve sınır dışı edilmiştik. Allah"tan kitaplarımıza el koymadılar kitaplarımızı bize geri verdiler.*"[24]

Molla Abdullatif bu yolculuğunda Suriye sınırında askerlerce darp edilmiş, kendisini getirmeye çalışan taksici ise tutuklanmıştır. Molla Abdullatif askerler tarafından tekrar serbest bırakılmış fakat taksicinin kendisini getirmek için yanında olduğunu ve kendisinin de serbest bırakılana kadar hiçbir yere ayrılmayacağını söylemiş nihayetinde taksiciyi askerlerin elinden alabilmiştir.[25]

Molla Abdullatif ilim tahsil ederken birçok zorluklar yaşamış, sabrı ve dirayeti sayesinde bu zorlukların üstesinden gelebilmiştir. Öyle ki bu sıkıntılardan bazılarını ara ara talebeleri ile paylaşmıştır. Talebelerine anlattığı anılardan birkaç tanesini şöyle ifade etmektedir:

"*İlim tahsil ederken imkânlar o kadar kısıtlıydı ki birçok kere civar köylere gider, tandır kenarlarında varsa kuru veya yanmış ekmekleri toplar medreseye dönerdik. Hatta bir defasında ahırda gizli gizli ders yaparken yiyeceğimiz yoktu. Bir ara farenin deliğinin yanında bir ekmek kırıntısı gördüm, fare o ekmeği deliğe sokmak istemiş ama sokamamıştı. O kadar açtım ki o ekmeği alıp yedim.*"[26]

---

[23] Mardin'in Midyat ilçesine bağlı bir köydür.

[24] Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", s. 16,

[25] Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme, Ahmet Tokay (Molla Abdullatif'in son dönem talebelerindendir) ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme

[26] Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme, Abdulahad Erenkara (Molla Abdullatif'in son dönem talebelerindendir) ile 14.03.2019 tarihinde yapılan görüşme

Molla Abdullatif'in talebelerine anlattığı anılardan bir başkası da şudur: "*Bir defasında Silvan'dan Kulp'a ailemi ziyarete gittim. Dönüşte annem bohçamı hazırlamış, içine eşyalarımı koymuştu. Ben de kitaplarımı içine bırakmıştım. Medreseye geldim, gece olduğu için bohçayı açmamıştım. Sabah uyandığımda bohçamın açık ve karıştırılmış olduğunu gördüm. Bohçamda bir kalıp sabun vardı ve o sabun ısırılmış gibi duruyordu. Çok geçmedi ki bir talebe yanıma geldi ve dedi ki ben dün gece çok acıkmıştım yiyecek birşeyimiz de yoktu, sen de evden gelmiştin. Annenin senin için birşeyler hazırlamış olabileceğini düşünerekten bohçana girdim ve o sabunu kesme sanıp ısırdım."*[27]

Dönemin şartlarının ağır olduğu, imkânların bugünkü imkânlara nazaran çok daha kısıtlı olduğu aşikardır. Nitekim Molla Abdullatif talebelerine imkânlarının kısıtlı olduğunu anlatmak isterken şu anısını da anlatmıştır:

"Medresede iken bir kitabı bitirip yeni bir kitaba başlayacağımız zaman acaba falanca kitap falanca medresede bulunur mu diye köy köy, medrese medrese gezerdik. Aradığımız kitabı hangi medresede bulmuşsak, orada bir süre misafir olarak kalır o kitabı istinsah eder ve medresemize dönerdik. Daha sonra bizim medresede de o kitaptan okuyacak olan varsa o da medresede istinsah ederdi."[28]

Molla Abdullatif'ten ders alan talebelerinin söylediğine göre ve gördüğümüz kadarıyla Molla Abdullatif'in ders verdiği sıra kitaplarının çoğu kendi el yazısıdır. Hatta medresede ders kitabı olarak okuttuğu *Kafiye*'nin tümü, *Suyuti*'nin ise yarısı kadarı Molla Abdullatif'in el yazısından oluşmaktadır.[29]

1.3. EĞİTİMCİ KİŞİLİĞİ

Molla Abdullatif İslami ilimleri okuturken takip ettiği usulü ile klasik usul arasında benzerlikler olmakla birlikte, Molla Abdullatif'in kendine has bir metodu vardır. Bunun en somut örneği de sabah namazının ardından talebeleri ile Kur'an-ı

[27] Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme; Ahmet Tokay ile 05. 03. 2019 tarihinde yapılan görüşme
[28] Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme
[29] Ahmed Tokay ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme, Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme, Abdulahad Erenkara ile 14.03.2019 tarihinde yapılan görüşme

Kerim okuması, talebelerinden tecvid okuyanlara tecvid, sarf okuyana siga-kalıp, nahiv okuyanlara irab ve terkip sormasıdır. İlmi teorik olarak işlemesinin yanı sıra pratik olarak da ele almıştır.

Çağdaşlarının ifadesine göre Molla Abdullatif çok fazla disiplinlidir.[30] Gün içerisinde talebelerinden derslerini dinler, talebelerin ezberlemesi gereken yerler varsa ezberlerini alırdı. Talebelerini sürekli gözetimi altında tutar, geceleri medreseyi hiç beklenmedik anlarda ziyaret ederdi. Talebeleri ile her daim ikili diyalog içinde olmaya özen gösteren Molla Abdullatif, talebenin asla boş zaman geçirmesine müsaade etmez, hatta bir yere misafirliğe gideceklerse dahi talebelerle yolda ders yaparlardı.[31]

Molla Abdullatif, talebelerin uyması gereken kuralları manzum bir biçimde bir kâğıda yazmış ve talebelerine ezberletmiştir.[32] Bu şiir, mülemma[33] tarzında yazılmış olup Molla Abdullatif'in eğitime ve eğitimde disipline ne denli önem verdiğini açıkça ifade etmektedir:

مَنْ لَمْ يُصَلِّ الرَّوَاتِبَ الْقَبْلِيَّةَ وَ الْبَعْدِيَّةَ لِيَذْهَبْ عَلَى الرَّأْسِ وَ عَلَى عَيْنِيَّةِ

"Kim ki namazdan önceki ve sonraki sünnnetleri kılmazsa, baş göz üzerine buyursun gitsin."

وَ مَنْ لَمْ يُدْرِكِ الْجَمَاعَةَ مَعَ جَمَاعَتِي لِيَذْهَبْ لِأَنَّ دَرْسَهُ فَوْقَ طَاقَتِي

"Kim ki benim cemaatime yetişmezse; buyursun gitsin, zira onun dersi benim gücümün üzerindedir"

مَنْ قَرَأَ وَ لَمْ يَحْصُلِ الْعِلْمَ لَقِيلَ فِي حَقِّهِ اِذْهَبْ هِجْ دُورْمَه

"Okuyupta ilim tahsil etmeyen kişi hakkında ''hiç durma git'' denecektir."

وَ مَنْ لَمْ يَتَوَاضَعْ لِرِفَاقِهِ جِدًّا لَقِيلَ فِي حَقِّهِ اُوغُورْبَه بِكُدَا؟

---

30 Molla Said Yıkılmaz ile 16.04.2019 tarihinde yapılan görüşme

31 Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme, Ahmed Tokay ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme, Abdulahad Erenkara ile 14. 03. 2019 tarihinde yapılan görüşme

32 Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

33 Sözlükte ''renk renk, alacalı olan'' manasına gelen mülemma, terim olarak özellikle Türkçe, Kürtçe, Arapça ve Farsça söylenmiş beyit ve mısraların oluşturduğu şiirler hakkında kullanılır. Bu şekilde şiir yazmaya telmi' de denir. Bkz. Rıza Kurtuluş-İskender Pala, Mülemma, **DİA**, 2016, XXXI, s.539, Cemal Kurnaz- Halil Çiçek, **Divan Şiiri Şekil Bilgisi**, Kurgan Edebiyat, Ankara, 2013, s.104-105

"Arkadaşlarına karşı ciddi tevazu içerisinde olmayan kişi hakkında 'Uğurlar olsun, nereye?' denecektir."

وَ مَنْ لَمْ يَحْفَظْ حُدُودَ الشَّرِيعَةِ لَقِيلَ فِي حَقِّهِ رَوْ إِلَى طَرِيقَةٍ بَاطِلَةٍ

"Şeriatın sınırlarına riayet etmeyen kişiye "batıl yola git" denecektir."

Medresenin kural ve kaidelerinin yazılı olduğu bu manzumeye Molla Abdullatif, İbni Verdi'ye [34] (v.749/ 1349) ait Lamiyye adlı kasideden alıntılar yapmıştır. Eklediği beyitler şunlardır:

وَاحْتَفِلْ لِلْفِقْهِ فِي الدِّينِ تَشْتَغِلْ عَنْهُ بِمَالٍ وَ خَوَلٍ

"Dikkatini dine ve fikha ver; mal ve mülk ile uğraşmamış olursun."

فِي ازْدِيَادِ الْعِلْمِ إِرْغَامُ الْعِدَا وَ جَمَالُ الْعِلْمِ إِصْلَاحُ الْعَمَلِ

"İlmin artışında düşmanın zorlanması vardır. İlmin güzelliği de amelin iyi yapılmasıyladır."

وَ ادَّرِعْ جِدًّا وَ كَدًّا وَ اجْتَنِبْ صُحْبَةَ الْحُمْقَى وَ أَرْبَابَ الْخَلَلِ

"Ciddiyet ve gayreti kuşan, ahmakların sohbetinden ve bozgunculardan sakın."

مُلَّ عَنِ النَّمَّامِ وَ اهْجُرْهُ فَمَا بَلَغَ الْمَكْرُوهُ اِلَّا مَنْ نَقَلْ

"Dedikoculuktan geri dur ve ondan uzaklaş. Zira kötü sözü dedikoducudan başkası taşımaz."

دَارِ جَارَ السُّوءِ بِالصَّبْرِ وَ إِنْ لَمْ تَجِدْ صَبْرًا فَمَا أَحْلَى النُّقَلْ

"Kötü komşuyu sabır ile idare et. Sabredemezsen taşınmak ne de güzeldir!"

Lamiye kasidesinden sonra Molla Abdullatif talebelerine dua mahiyetinde bir beyit yazarak manzumeyi sonlandırmıştır. O beyitte şudur:

اَزَالَ اللهُ عَنْكُمْ كُلَّ آفَةٍ كَنُونِ الْجَمْعِ فِي حَالِ الْإِضَافَةِ

"Allah sizden bütün afetleri, İzafe halindeki cem'i nunu gibi gidersin."

---

[34] Asıl adı Ebu Hafs Zeynuddin Ömer b. El Muzaffer b. Ömer el-Bekri el-Kureyşi'dir. Şafii fıkıh alimi, edebiyatçı ve şairdir.

1.4. EDEBİ KİŞİLİĞİ

Molla Abdullatif edebiyata ve şiire oldukça önem veren bir âlimdir. Nitekim ezberlediği beyit sayısı bini aşmıştır. Arapça şiirlerin yanında Farsça ve Kürtçe şiirler de ezberlemiş ve talebelerine de ezberletmiştir. *Gülistan* [35] ve *Pendi Attar* [36] kitaplarını ders olarak okutmuştur. Sadi Şirazi'ye çok fazla önem vermiş olacak ki talebelerinden Molla Cemil'e yazdırmış olduğu icazetnamenin son sayfasına Sadi'nin nasihat dolu şu şiirini eklemiştir:

نظر کردم به چشم رای و تدبیر ندیدم به ز خاموشی خصالی

نگویم لب ببند و دیده بر دوز ولیکن هر مقامی را مقالی

زمانی درس علم و بحث تنزیل که باشد نفس انسان را کمالی

زمانی شعر و شطرنج و حکایت که خاطر را بود دفع ملالی

خدایست آنکه ذات بی‌نظیرش نگردد هرگز از حالی به حالی

Düşünce ve tefekkür gözü ile baktım, susmaktan daha güzel bir haslet göremedim. Gözlerini bağla, dudaklarını dik demiyorum; fakat her sözün (söylenecek) bir yeri vardır.

İlim, araştırma ve kuran zamanı… ki bunlar insanı olgunlaştırır.

Şiir, satranç, hikaye zamanı ise kalbin sıkıntılarını giderir.

Sadece Allah'tır; benzersiz ve eşsiz olan, birr halden başka bir hale dönüşmeyen…

Sadi'nin bu nasihatlerine Molla Abdullatif'in kendisi de uymuş ve kendisine neden fazla konuşmuyorsun diye sorulduğunda şöyle cevap vermiştir:

نَعِيشُ فِي زَمَنٍ زَمَن الْفِتْنَةِ وَ السُّكُوت

لِذَا ابْتَعَدْنَا عَنِ السِّيَاسَةِ وَ الْزَمْنَا الْبُيُوت

---

35 Ebu Muhammed Sadi Müşerrifüddin Muslih b. Abdillah b. Müşerrif Şirazi (v. 691/1292) tarafından kaleme alınan farsça edebiyat kitabıdır. Sadi'nin en meşhur eserlerindendir.

36 Ebu Hamid Feridüddin Muhammed b. Ebi Bekr İbrahim-i Nişaburi (v.618/1221) tarafından kaleme alınan farsça bir eserdir. Aynı zamanda nasihat kitabıdır.

زَمَنٌ يُرَي فِيهِ الْحَقُّ بَاطِلاً وَ الْبَاطِلُ حَقّا

لِذَا اعْتَصَمْنَا بِالرِّضَى بِأَدْنَى الْقُوت

"Fitnenin (olduğu) ve susmanın (gerektiği) bir çağda yaşıyoruz,

Bundan dolayı siyasetten uzak durduk ve evlere çekildik.

Bu çağda hak batıl, batıl da hak olarak görülür,

Bundan dolayı ki azıcık gıda ile razı olmaya tutunduk."

Molla Abdullatif'in şiir yazma kabiliyeti oldukça güçlüdür. Talebeleri ile muşa'are[37] yaparken irticalen şiirler söylemiş daha sonra talebelerine durumu izah etmiştir.[38] Molla Abdullatif, medresedeki talebeleri ile tatil günü olan Perşembe gününün akşamları oyun oynamış ve irticalen şu beyitleri söylemiştir:

خُذْ يَدَيْ فَقِي نقي خوندغي علمي حقي

خوزكا از بوما فقي ربي زدني في عشقي

كيفا فقيان پر خوشه جاهل غافل ديمشه

وختا چو قبرا رشه هنگا دزانت نخوشه

طوقماق لسر سروي سه صد و شصط و ششه

Şiiri hayatının her alanında kullanan Molla Abdullatif bir gün bir arkadaşı ile Molla Cabir denen köyden Şemami köyüne gelmiş ve o gün nöbetçi olan talebeye bir beyit yazıp göndermiştir. Talebenin çay hazırlamasını isteyen Molla Abdullatif şöyle bir latife yapmıştır:

جِئْنَا مِنْ خُوجَه جَابِرْ نَطْلُبُ الشَّايَ بِالتَّبَادُرِ

اِنْ تَنْسَوْا اَوْ لَمْ تَحْضُرُوا نَدْفِنُكُمْ تَحْتَ الْمَقَابِرِ

"Molla Cabir köyünden geldik ve derhal çay istiyoruz

37 Karşılıklı şiir okuma yarışıdır. Medreselerde talebeler istişhadlar için okudukları kitaplarda geçen beyitleri ezberlerler ve kendi aralarında müşaare yaparlar.

38 Ahmet Tokay ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme

Unutur veya getirmezseniz sizi kabirlere gömeceğiz."[39]

Molla Abdullatif'in bu tür latifeleri meşhurdur. Nitekim talebesi olan Molla Mahmud, ahşap bir zeminde yürürken çok ses çıkarmış, Molla Abdullatif'te kendisiyle şakalaşarak şu beyitleri söylemiştir:

رِجْلُ هِرِّ اِلْتَوَتْ　　پاَپِیکَه مُلَّا مَحْمُودْ لِهَوْ گَتْ[40]

Kürtçe ve Farsça diline çok iyi derecede hâkim olan Molla Abdullatif'in Kürtçe şu beyiti tüm talebeleri tarafından bilinmektedir:

اَزْ دِزَانِمْ اَزْ نِزَانِمْ　　اَوْ نِزَانَتْ اَزْ نِزَانِمْ

اَزْ دِتِرْسِمْ اَزْ بِیِرْسِمْ　　اَوْ بِزَانَتْ اَزْ نِزَانِمْ

"Ben bilmediğimi biliyorum fakat o bilmediğimi bilmiyor.

Soru sormaktan korkuyorum, çünkü sorunca bilmediğimi bilecek."[41]

Molla Abdullatif şiirdeki ustalığını nesire de yansıtmıştır. Çevredeki alimlerden biri olan Molla Şükrü ile yazıştığı bir mektubundaki seci'yi bu mektubunda görmek mümkündür. Bahse konu olan mektup şudur:

بعد اهداء جواهر التحيات و انهاء زواهر السليمات

و ابداء الدعاء بتمديد العمر فيما يؤضاه رب الكائنات

للاخ العزيز الاحب الانور و الحبيب الاعز الازهر

الملا شاكر اب المحاسن والمزايا و اخ السماحة والعطايا

المتخلق باخلاق سابق الملوك موظف الانتظامات و مراسم البلوك مزيل المناهي و الريوب والشكوك

ملاذ ذوالخفوض و الشكوك و ذوي السموك

---

[39] Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme, Ahmet Tokay ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme

[40] Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

[41] Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", s. 26, Veysi Ezgi ile 17.05.2017 tarihinde yapılan görüşme

صانه الله تعالى عن الاكدار الى يوم حشر القرار

يا اخ العزيز اخذنا نميقتكم و رسالتكم الشريف فحمدنا الله على ان اعطانا اخا عزيزا و صديقا فخيما اللهم احفظنا و احفظه يا مولانا امين يا رب العالمين

الا لا تحزنن اخا البليه

فللرحمن الطاف خفية

هكذا قدر ذو الجلال

فنسئل الله صالح الحال

المستدعى اخوك عبداللطيف الشمامي

خدا داندكه مارا غرض چست

و علم الله حبي من سؤالى[42]

1.5. TASAVVUFİ YÖNÜ

Molla Abdullatif ilim tahsil ettiği hocalarının da ehl-i tasavvuf olması hasebiyle tasavvufa sıcak bakmıştır. İlk olarak Cizre şeyhlerinden Şeyh Muhammed Said'e, Şeyh Muhammed Said'in vefatının ardından da Şeyh Nurullah'a intisap etmiştir. Daha sonraları hocası Molla Abdussamed ile Menzil'e gitmiş ve orada Şeyh Muhammed Raşit'e intisap etmişlerdir. Molla Abdullatif'in kendisine halifelik de verilmiş fakat kendisi, daha çok ilimle uğraştığından tarikat ile ilgilenmemiştir. [43]

1.6. AHLAKİ KİŞİLİĞİ

Molla Abdullatif'in ders verirkenki tutumu ile ders dışındaki tutumu birbirinden çok uzaktır. Perşembe akşamları talebeleri ile oynayan Molla Abdullatif geri kalan günlerinde medresede oldukça disiplinlidir. Öyle ki talebelerin kılık kıyafetinden, köylüler ile olan diyaloglarına kadar büyük bir önem göstermiştir.[44] Duruşu itibariyle çok nettir. Dine aykırı bir şey gördüğü zaman onu muhakkak engellemeye çalışmıştır. Nitekim 50 yılı aşkın bir süre Şemami köyünde ikamet

---

[42] Bkz Ek-7

[43] Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

[44] Ahmed Okay ile 01.04.2019 tarihinde yapılan görüşme, Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme,

etmiş, bir gün dahi çalgılı çengili düğüne müsade etmemiştir. Hatta yakın köylerden birinde çalgılı bir düğün olmuş, Molla Abdullatif iki talebesini yollayıp ya müziği kaldırmalarını ya da kendisinin bizatihi oraya geleceğini söylemiş, düğün sahipleri de hemen müziği sonlandırmışlardır.[45]

Molla Abdullatif'in bu disiplini köy halkının tamamına sirayet etmiştir. Molla Abdullatif'ten köy içinde daha önce çok yaşanan kavgalar, Molla Abdullatifîn sert duruşu ile son bulmuştur. Molla Abdullatif, kavga eden olursa bizatihi kendisi cezalandırmış, köylüler de kendisine olan edebinden ve sevgisinden katiyen bu duruma karşı çıkmamışlardır.[46]

Bütün bu disiplinin yanı sıra perşembe ve cuma günleri Molla Abdullatif talebeler ile birlikte zaman geçirmeyi sevmiş ve talebeler ile oyunlar dahi oynamıştır. Talebeleri le oynadığı oyunlar genellikle medrese ehline has olup avamın bilmediği oyunlardır. Bunlar arasında, kêlêk/quçê, bırê, şahû ğurab oyunları sayılabilir. Kendisine ait olup olmadığı konusunda bilgi edinemediğimiz şu kasideler ile talebeleri oyuna kaldırmış ve kendisi de bizatihi oyuna dâhil olmuştur.[47]

چوم حلنز لبند تیری بو هفت ساله لپی ته دگری

سالا هشتان پوشمان کری کنکی کنکی کنو کن

کنکی جان تو دزانی

چوم حلندزو لبند رزو بو هفت ساله لپی ته دبزو

کنکی کنکی کنو کن ساله هشتان پوشمان ازو

کنکی جان تو دزانی

Talebeleri ile oynadığı ve kesinlikle ezberlemelerini istediği bir diğer kaside ise şudur:

---

45 Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme,

46 Ahmet Tokay ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme; Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme,

47 Ahmet Tokay ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme; Veysi Ezgi ile 17.05.2017 tarihinde yapılan görüşme; Abdulahad Erenkara ile 14.03.2019 tarihinde yapılan görüşme,

سینم درکت سربانا　　مندیلا خو لباکر

بای سحری لدا　　خزم ژپوز چار تاکر

سینم از بخت ته مه　　فقیان حجره خرا کر

****

سینم درکت سربانا　　مندیلا خو دهژینه

بای سحری لدا　　خزم زیوز درتینه

سینم از بخت تمه　　فقیان ژحجره درینه

Molla Abdullatif, bu tür etkinliklerle medreselerin aslında sosyal aktivitelerden kopuk olmadığını, ilim ile hayatın iç içe olması gerektiğini vurgulamıştır.

Molla Abdullatif'in talebelerine karşı davranışı, tutumu ve adaleti öğrencilerinin kendisine daha çok güven duymasını sağlamıştır. Talebelerine öylesine sahip çıkmıştır ki, bir defasında büyük oğlu Molla Ramazan, bir talebe ile tartışmış ve talebeye bir tokat atmıştır. Molla Abdullatif, oğlunun evli olmasına ve o köyde düzeninin oturmuş olmasına rağmen talebesine vurduğu için oğlunu o köyden göndermiştir.

1.7. YAPTIĞI GÖREVLER

Molla Abdullatif, vefat ettiği Yenievler[48] diye bilinen köye altı aylık bir süre ile fahri imamlık yapmak için gelmiştir. Molla Abdullatif'in kanaat sahibi olması ve mütevazılığı sayesinde köyde fahri imamlık yapmaya devam etmesine sebep olmuş,

[48] Yörede Şemami diye bilinen köydür. Molla Abdullatif'in bu köyde kurduğu medrese hala aktif bir şekilde islami ilimler tedrisatına devam etmektedir. Molla Abdullatif bu köyde 54 yıl kalmıştır.

daha sonra aynı köyde kadro almıştır. Daha sonra emekli olmuş fakat vefatına kadar yine bu köyden ayrılmamıştır.[49]

1.8. HOCALARI

Molla Abdullatif yöredeki birçok âlimden ders almıştır. Bunlardan en meşhurları şunlardır:

1.8.1. Molla Yasin Toprak

Molla Abdullatif'in hocası Molla Yasin, Muş şehrinden Diyarbakır'ın Kulp ilçesine yerleşen Molla Derviş'in oğludur. Annesi Şemsihan Hanım'dır. 1906 yılında (h.1315-1316) Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı Tuzla köyünde doğmuştur. Altı aylıkken babasını kaybetmiştir. Babası, vefatından evvel eşine vasiyeten "onu mutlaka okut" demiştir.

Okuması, babası tarafından vasiyet edildiği için annesi onu okutmak zorunda olduğunun bilinciyle hareket etmiştir. Kur'an-ı Kerim'i, akide ve mevlüt derslerini köyünde bulunan fahri imam'dan almıştır. Molla Yasin, Üstad Molla Yahya Ferhandi'nin yanında, sıra kitaplarından olan Arapça gramer, Fıkıh, Tefsir, Hadis, Siyer, Mantık, Hesap ve o dönemdeki medreselerde okutulan sıra kitaplarını ders olarak okumuştur.[50] Bunun dışında Molla Yahya Ferhandi'nin dünürü olan Seyda Molla İbrahim Belli'den de birkaç ders almıştır. Molla Yasin medreseden mezun olmadan önce Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı Taxık köyüne yerleşmiş ve orada görev yaptığı süre içerisinde bir yandan talebe yetiştirmiş bir yandan da Ferhand köyüne gidip gelerek medrese öğrenimini tamamlamıştır.

Mola Yasin halk arasında Molla Yasin-i Yüsri diye de bilinir. Molla Yasin, Arapça ve Kürtçe dilinde 6 eser kaleme almış olmasının yanı sıra yaklaşık olarak 1000 den fazla şiir de yazmıştır. Kelam ve fıkıh ilmini ele alan eserleri vardır. Kendisi büyük bir alim olduğundan dolayı "Çiyayen İlme (İlmin dağı)", Behra İlme (İlmin denizi) ve Reisu'l Ulema (Alimlerin reisi), gibi güzel lakaplarla

---

[49] Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme; Ahmet Tokay ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme

[50] Z.Fuat Toprak vbşk, "Seyda Molla Yasin Toprak (Yüsri) Hayatı ve İlmi Kişiliği", **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı 1, Nisan 2009, s. 126

adlandırılmıştır.[51] Sekiz Ocak 1994 yılında Diyarbakır merkezde oğlu Fuat Toprak'ın evinde vefat etmiştir.

1.8.2. Molla Fahreddin El-Arnasi

Molla Fahreddin 1328/1910 yılında Mardin'in Midyat ilçesinin Arnas köyünde doğmuştur. Nisbetini doğduğu köyden almıştır. 7 yaşında babasını kaybeden Molla Fahreddin'in ilmi ile annesi ilgilenmiştir. İlk tahsilini Arnas köyü imamının yanında yapan Molla Fahreddin, daha sonra Molla Salih Tilmizi' ye[52] öğrenci olmuştur, Mola Hasan'ın yanında sıra kitaplarını okumuş ve icazetini de kendisinden almıştır.

Batman'da uzun süre kalmış, ilim ve irşad faaliyetlerini burada sürdürdüğünden dolayı bölgede Molla Fahreddin el-Batmani diye de anılmıştır.[53] Bölgede oldukça tanınan ve 10 un üzerinde eser kaleme alan büyük bir alimdir. Sarf, nahiv, belagat, fıkıh ve mantık alanında eserler kaleme almıştır. Bunlardan Telif edilip basılanlar mevcuttur. Halk arasında son derece muteber olan ve çok sayıda talebe yetiştirme hizmetinde bulunan Molla Fahreddin 1 Şubat 1972 de vefat etmiştir.

1.8.3. Molla İbrahim Belli

1891 yılında doğmuştur. Kendisini Molla İbrahim Halil el-Hiyani şeklinde ifade etmiştir. 12 yıl Bismil'e bağlı Bameydan köyünde 8 yıl Başko köyünde kaldıktan sonra Belli köyüne yerleşmiştir. Aynı zamanda kayınpederi olan Molla Yahya Ferhandi'den icazet almıştır. Çok sayıda öğrenci yetiştiren müderrislerdendir. İcazet verdiği kimseler arasında Diyarbakır'ın eski müftülerinden Molla Salih Tanrıverdi, kendi oğlu Molla Abdulbaki Aslan[54], damadı Molla Şemseddin-i Ğarzi, Seyfülmülük köyünde ikamet etmekte iken 2008 yılında vefat eden Şeyh Mehdi, Silvan'ın Salik köyünden Molla Ömer, Molla Abdullatif-i Şemami, Çınar müftülüğü

---

51 Z. Fuat Toprak vbşk, "Seyda Molla Yasin Toprak (Yüsri) Hayatı ve İlmi Kişiliği", s.121,123

52 Meşhur Molla Hüseyin Küçük'ün mücazıdır.

53 Abdulkerim Ünalan, "Molla Fahrettin Batmani'nin Hayatı ve Eserleri", **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı 3, Nisan 2010, s.129,130

54 Molla Abdullatif, Molla Abdulbakiden de ders almıştır. Molla Said Yıkılmaz ile 16.04.2019 tarihinde yapılan görüşme

yapmış olan Molla Muhammed-i Emin ve Molla Salih-i Akıki sayılabilir. Molla Abdullatif icazetini bu seydasından almıştır. Molla İbrahim ise icazetini Molla Yahya'dan almıştır. 1963 yılında 72 yaşında iken Bismil'in Belli köyünde vefat etmiştir ve orada defnedilmiştir.[55]

1.8.4. Molla Yahya Ferhandi

1276/1859 yılında Silvan'ın Ferhand[56] köyünde dünyaya gelmiştir. Daha küçük yaşlarda iken Muş'ta müderris olan babası Molla Hacı'nın yanında okumaya başlamış ardından dönemin Silvan müftüsü Molla Ahmed'den ders almıştır. Son olarak Şeyh Ömer-i Tilşahmi'den ders almış ve icazetini de bu zattan almıştır. Ayrıca Şeyh İbrahim-i Bahçe'nin oğlu Şeyh Said-i Bahçe'den de bir müddet ders almış ve ondan da bir icazet almıştır. Muş'ta müderris iken Silvan beyleri olarak bilinen Azizoğulları tarafından Silvan'a getirilmiş ve ilmi faaliyetine burada devam etmiştir. Yörede ilmi açıdan epeyce şöhret kazanmış, çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir. Bunlar arasında Molla İbrahim-i Belli, Diyarbakır'ın eski müftülerinden Molla Salih Tanrıverdi, Molla Yasin Toprak, Silvan eski müftülerinden Mehmet Uyanık, Kozluklu Molla Şemseddin-i Ğarzi, Eski Ergani müftülerinden Molla Abdulkuddus ve Molla Ahmed-i Cevzi sayılabilir[57] Bilindiği kadarıyla herhangi bir eser bırakmamıştır. 1372/1952 yılında 93 yaşında iken vefat etmiştir.[58] Molla Abdullatif bu seydasından bahsederken kerametlerini anlatmıştır.[59]

1.8.5. Molla Abdussamed Ferhandi

Yukarıda kendisinden bahsettiğimiz Molla Yahya Ferhandi'nin oğludur. 1335/1917 yılında Silvan'ın Ferhand köyünde doğmuştur. İlk olarak babası Molla Yahya'dan daha sonra Molla Yasin Toprak'tan ders almış, son olarak ilmi icazetini yine babasından almıştır. Babasının sağlığında onun medresesinde bulunmuş ve babasının rahatsızlandığı sıralarda babasının yerine ders vermeye devam etmiştir.

---

55 Cevat Ergin "Son yüzyılda Silvanın Yetiştirdiği Alimler" Uluslar arası Silvan Sempozyumu 2008, s.426

56 Köyün yeni ismi Kayadere'dir. Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı bir köydür.

57 Ergin "**Son yüzyılda Silvanın Yetiştirdiği Alimler**" s.426

58 Abdulkerim Melikoğlu, "Seyda Molla Yahya Ferhandi", **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı 2, Kasım 2009, s.141-142

59 Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

Kendisi de babası gibi müderrislik görevini yerine getirmiş ve azımsanmayacak derecede öğrenciye icazet vermiştir. İcazet verdiği öğrencileri arasında merhum müftülerden Molla Selahaddin Kaplan ve Molla Hadi Hırabazin sayılabilir. Emekli vaizlerden Molla Sadullah Hatipoğlu da bir süre ondan ders almıştır. Hayatının büyük bölümünü köyünde müderrislik yaparak geçirmiştir. 1977-1981 yılları arasında Şanlıurfa Viranşehir'e bağlı Büyük Merdis köyünde kalmış daha sonra tekrar köyüne dönmüştür. Birkaç yıl daha ilim tedrisatı ile meşgul olmuşsa da yaşlılığı sebebi ile artık ders veremez olmuş ve yurt dışına çıkarak Medine'ye yerleşmiştir. 2013 yılında Medine'de vefat etmiştir.

1.9. ÇAĞDAŞLARI

Bu bölümde Molla Abdullatif ile aynı dönemde ve aynı bölgede yaşayan bazı alimler ele alınmıştır.

1.9.1. Molla Said et-Tağiki

1926 yılında Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı Taşpınar köyünde doğmuş olup babasının adı Ahmet dedesinin ismi ise Veli'dir. Soyu, Şeyh Hasan Banuki'den geçip Hz Ebubekir'e kadar gider. Meşhur olduğu isim Seyda Molla Said'i Tağıki'dir ancak yazmış olduğu kitaplar da el-Amedi takma adını kullanmıştır.[60]

Seyda Molla Said, kendi köyünde medrese açan Seyda Molla Yasin'in medresesinde Abdullah Tümuki'nin yanında Kuran-ı Kerim'i bitirmiş daha sonra Molla İbrahim Diliti[61] ve Molla Yusuf Babiniri'nin yanında *Mevlid*,[62] *Nubahar*,[63] *Gayet-ül İhtisar*[64] okumuştur. Seyda Molla Yasin, Silvana bağlı Atşa (Susuz) köyüne taşındığı için Molla Said, onunla beraber okumaya devam etmiştir. 2. Dünya Savaşı yıllarında kıtlık meydana gelince Molla Said kendi köyüne gitmiş 1944 yılında kıtlık bittikten sonra Silvan'a bağlı Ferhand köyünde ikamet eden Seyda

60 Abdulvahit Yıkılmaz, "Molla Muhammed Said el-Amedi (Yıkılmaz) Hayatı, İlmi ve Tasavvufi Yönü" **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı 4, Kasım 2010, s.137-138

61 Kulp'a bağlı Dilit köyündendir. Daha sonra Elazığ'ta vaizlik ve Kulp'ta da müftülük yapmıştır.

62 Mella-i Bati olarak bilinen Şey Hasan Ertuşi'nin yazmış olduğu vezinli Kürtçe Mevlittir.

63 Şeyh Ahmed Xani'nin çocuklar için hazırlamış olduğu Arapça-Kürtçe Mevzun bir lügattır.

64 Eb-u Şüca Ahmed bin Hüseyin'in Şafii fıkında yazdığı kısa bir metindir

Molla Yahya'nın yanına gitmiş ve orada Şafii fıkhını "*Envar*"[65] ve Farsça "*Gülistan*" okumuştur. Molla Yasin'in Diyarbakır'a yakın Hıdılyas köyüne taşındığını öğrendikten sonra oraya gitmiş ve sıra kitaplarına orada devam etmiştir. 1957 yılında icazetini Molla Yasin'den almıştır.[66]

1.9.2 Molla Salih Tanrıverdi

1908 yılında Diyarbakır'ın Kulp ilçesinde doğmuştur. İlkokulu dışarıdan bitirmekle beraber medrese eğitiminde Arapça, Farsça, Tefsir, Hadis ve Kelam ilimlerini okumuştur. Bir müddet Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde fahri imamlık yapmıştır. İcazetine kadar medresede okutulan ilimleri Molla Yahya Ferhandî'den almış olsa da icazet diplomasını Molla İbrahim Belli'den almıştır.[67] 1941 yılında Diyarbakır Kulp ilçe müftülüğüne atanmıştır. 1946 yılında Tunceli Nazımiye ilçe Müftülüğüne, 1952 yılında Muş Varto İlçe Müftülüğüne tayin edilmiştir. Daha sonra Muş il müftülüğüne, 07.01.1961 tarihinde de Diyarbakır il müftülüğüne getirilmiştir. 05.01.1981 yılında görevinde iken vefat etmiştir.[68] Diyarbakır Şeyh Muhammed mezarlığına defnedilmiştir. [69]

1.10. TALEBELERİ

Molla Abdullatif yaklaşık olarak 1954-1955 yılları arasında Şemami köyünde medrese kurmuş ve 2008 yılına kadar kesintisiz tedrisata devam etmiştir. Talebeleri arasında tamamen kendisinin yanında okuyup kendisinin yanında icazet alanlar, kendisinin yanında okumayıp fakat yanında icazet alanlar, kendisinin yanında okuyup başka yerlerde icazet alanlar vardır. Yarım asır boyunca tedrisatla uğraşan Molla Abdullatif'in 500 den fazla talebe yetiştirdiği çağdaşları tarafından kabul edilmektedir. Bazı talebelerin isimleri ve memleketleri aşağıda verildiği gibidir.

---

65 el-Envar li a'mal'il-ebrar, Yusuf el Erdebili'ye ait şafii fıkıh kitabıdır.

66 M. Şefik Korkusuz, **Tezkire-i Meşayih-i Amid**, İstanbul, 1997, Cilt II, s. 325; Yıkılmaz, "Molla Muhammed Said el-Amedi (Yıkılmaz) Hayatı, İlmi ve Tasavvufi Yönü" s.139

67 Sadreddin Öztoprak, **Şark Medreseleri Bir Ömür**, Beyan Yayınları, İstanbul, 2003, s. 60

68 https://diyarbakir.diyanet.gov.tr/sayfalar/contentdetail.aspx?ContentId=132&MenuCategory=Kurumsal, 02.03.2019, saat: 22:50

69 Öztoprak, **Şark Medreseleri Bir Ömür**, s 57.

Molla Abdullatif'in 1955 ile 1970 yılları arasında ders verdiği bazı talebeleri şunlardır: M. Tahir (Kalikî), M. Tahir (Zila), M. Abdurrahman (Kürdika), Molla Abdulbari (Batman), M. Hadi (Helda), M. Sadık Elazığ, M. Halit (Kulp), M. Sıdık (Kulp), M. Dursun (Kahramanmaraş), M. Yusuf (Kahramanmaraş)[70]

1970 ile 1985 yılları arasında ders verdiği talebelerinden bazıları şunlardır: Merhum M. Metin Korkut (Silvan), yeğeni ve damadı M. İhsan, M. Muhammed Şerif (Elazığ), büyük oğlu M. Abdurrahim, M. Abdülkerim (Avgevrê), M. Hasan (Arvali), M. Muhyeddin (Avgevrî), M. Ahmed (Bingöl), M. Hüseyin (Bingöl), Seyyid Bahaeddin, M. Ahmed Şevki (Bismil), M. Muhammed Zülfî, M. Feyat (Kulp), M. Burhan (Kulp), M. Cevheri (Kulp),[71]

Molla Abdullatif'in 1985 yılının ardından ders verdiği bazı talebeleri de şunlardır: M. Abdullah oğlu, M. Ahmed Akwêrânî, M. Salahattin (Batman), M. Necat (Bubya), M. Cemal (Bokalkê), M. Abdullah Haydalî, M. İbrahim Haydalî, M. Ömer (Hazro), M. Seyfullah (Resülaynî), M. Faruk (Lice), M. Veysi (Karacdağî), M. Ahmed (Kulp), damadı M. Ramazan (Melexemisi), M. Abdussamed (Silvan),[72]

1.11. VEFATI

Molla Abdullatif 2005 yılında bir kış gecesi talebelerini denetlemek amacıyla medreseye giderken kayıp yere düşmüş ve bir daha yürüyememiştir. O günden sonra yatağa bağlı kalan Molla Abdullatif yaklaşık olarak 3 yıl daha o haliyle ders vermekten geri durmamış fakat yakalandığı Parkinson hastalığı sebebiyle derslere ara vermek zorunda kalmıştır. 2012 yılında oğlu Abdullah Cengiz'in görev yaptığı Diktepe köyünde vefat etmiştir. 50 yıldan fazla hayat sürdüğü Şemami köyüne defnedilmiştir.[73]

---

70 Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", s.17-18; Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

71 Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", s.17-18; Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

72 Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", s.17-18; Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

73 Kazan, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", s. 14; Veysi Ezgi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

İKİNCİ BÖLÜM

MOLLA ABDULLATİF ŞEMAMİ'NİN SARF TEDRİSATI

Arapça dil bilgisi, sarf ve nahiv ilimlerinden müteşekkildir. Sarf ve nahiv gramerin birer parçası olarak bir birini tamamlayıcı iki unsurdur.[74] Bu bölümde, sarf ilmini genel bir şekilde gözden geçireceğiz.

Sarf ilmini nahiv ilminden ayıran özellik, sarfın kelimenin yapısı ile ilgilenmesidir. Nahiv ilmi ise kelimenin yapısı üzerinde durmayıp cümle yapısı ve harflerin son harekesi üzerinde durur. Sarf ilminin ehemmiyeti dil alimleri tarafından yer yer zikredilmiştir. Ez-Zerkeşi[75] sarfın önemini anlatırken, sarf ilminin öğreniminin nahivden önce olması gerektiğini savunmuş ve bir müfesirrin ihtiyaç duyduğu ilim olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda nahiv ilmine yönelen dil alimleri sarfi da ele almışlardır.

Sarf kelimesi **صَرَفَ يَصْرِفُ** sülasi mücerred ikinci babdandır. Sarf (et-tasrîf), sözlük anlamı itibariyle rüzgârın yönünü değiştirmek, çevirmek anlamlarını içermektedir.[76] Tasrif kelimesi ise tef'il vezninde olup kelimeye teksir ve mübalağa manası kazandırmıştır.[77] Sarfin birkaç diğer manasını da örneklerle açıklayacağız.

Sarf, "tövbe" anlamına gelmektedir:

ثَلَاثَةٌ لَا يَقْبَلُ اللَّهُ لَهُمْ صَرْفًا وَلَا عَدْلًا

Ayrıca "hile" anlamına gelmektedir:

اِنَّهُ لَيَتَصَرَّفُ فِي الْأُمُورِ

---

74 Selami Bakırcı, Kenan Demirayak, "Arap Dili Grameri Tarihi", **Atatürk Üniversitesi FenEdebiyat Fakültesi Yayınları**, Erzurum, 2001, s. 183.

75 Asıl adı Ebû Abdillâh Bedrüddîn Muhammed b. Bahâdır b. Abdillâh et-Türkî el-Mısrî el-Minhâcî ez-Zerkeşî eş-Şâfiî'dir (ö. 794/1392) İbni Hişam'ın da talebesidir. Bkz. Menderes Gürkan, "Zerkeşi, Bedreddin", **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2013, c.44, s. 289-293

76İbni Manzur, thk. Muhammed b. Mukerrem, **Lisanu'l- Arab**, I-XX, Dar Sadır, tsz, c.10, s.90; el-lsfehani, Ebu'I-Kasım Hüseyin b. Muhammed b. Mufaddal Rağıb, **el-Müfredat fi Garibi'l Kur'an**, thk. Muhammed Halil Aynfini, Daru'I-Marife, ·Beyrut. 2005, s. 283; Edip Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf** , Diyarbekir Kitabevi, İstanbul, 2016 s.7 ; Halil Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2017, s. 11

77El-Cevheri, İsmail b. Hammad (ö.397), **Es-sıhah, Tacu'l-Luğa ve Sıhahu'l-Arabiyye**, thk. Ahmed Attar, Beyrut 1987, I- VI, c. IV, s. 1385-1386.

Tesniye halinde (**اَلصَّرْفَانِ**), gece ve gündüz anlamlarına da gelmektedir.

اَلصَّرْفَةُ: Ayın şekillerinden bir şekildir.

اَلصِّرْفُ: Kırmızı boya anlamına gelir.

Kur'an-ı Kerim'de geçen sarf tasrif manaları ise şöyledir:

Yönlendirme anlamında:

وَ إِذْ صَرَفْنَا اِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْاَنَ

"Ey Allah'ın Resulü hatırla! Kur'an dinlemek üzere sana cin topluluğundan bir grup yönlendirmiştik."[78]

Çevirmek anlamında:

صَرَفَ اللهُ قُلُوبَهُمْ

"Allah, onların kalplerini çevirmiştir."[79]

Bunların yanı sıra, rüzgârın yönünü çevirmek anlamında da kullanılır.[80]

Özet olarak sarf ve tasrif kelimelerinin en yaygın kullanımı çevirmek ve dönüştürmektir.

Sarf ilmini, ıstılahi manada ele alacak olursak elimizdeki en eski tarif Sibeveyhi'ye[81] aittir. Sibeveyhi *El-kitab* adlı eserinde Sarf ilminin tanımını şu şekilde yapmıştır: "Bu ilim Arapların; isim, sıfat, mu'tel ve mu'tel olmayan fiiller ve konuşurken kullanmadıkları mu'tel fillerden kıyas ettikleri kalıplardan oluşturdukları ilimdir."[82] Sibeveyhi'nin hem bu tarifi yapması hem de "nahivcilerin, bu bölümü

---

[78] Ahkaf 29

[79] Tevbe 127

[80] İbni Manzur, **Lisanu'l- Arab**, c. 11, s.90.

[81] Ebû Bişr (Ebû Osmân, Ebü'l-Hasen, Ebü'l-Hüseyn) Sîbeveyhi Amr b. Osmân b. Kanber el-Hârisî (ö. 180/796) Basra dil ekolunun en büyük temsilcisidir. hayatı için bkz. Mehmet Reşit Özbalıkçı, "Sibeveyhi" **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul,2009, c.37, s.130-134

[82] Sibeveyh, EbuBişr 'Amr b. Osman b. Kanber, **el-Kitab**, nşr. Muhammed Harun, I-VI, Kahire, 1402/1982, c. 4, s.242.

tasrif ve fiil olarak adlandırmıştır" demesi bize mutekaddim dilcilerin bu ilim üzerinde çalıştıklarını açıkça göstermektedir.[83] Es-Sirafi, (ö.180/796)[84] Sibeveyhi'nin bu kitabını şerh ederken, "bir kelimenin vezni üzerinden başka kelimenin inşa edilmesi" diye tarif etmiştir. Er-Rummani(ö.384/994)[85] sarfın; ziyade, ilal, ibdal, idğam gibi kelimenin değişik durumlarını inceleyen bir ilim olduğunu ve Sibeveyhi'nin de bunu kastettiğini söylemiştir.[86]

"Sarf, Arapça kelimelerin yapısını, harflerinin asli, zaid, sıhhatli, illetli vs. olmak üzere açıklayan bir ilimdir"[87] denmesinin yanı sıra, İbni Hacib[88] "Sarf ilmi, kelimenin irapla ilgili olmayan yönünün, bina (şekil ve yapılış) hallerinin bilindiği bir usul ilmidir" diyerek tanımlamıştır.[89]

İbni Malik ise "Sarf ilmi, kelimedeki harfler ve bunların asıl, zâid, sahih, illetli vb. durumlarını inceleyen; harf ve camid isimler alanında olmayıp ilgi alanı sadece müştak (türemiş) isimlerle-fiiller olan bir ilimdir" diye tarif etmiştir.[90]

İbni Hişam[91] "Sarf müfred bir kelimenin, tesniye veya cemi haline sokulması, manevi sebeplerle fiile dönüşmesi gibi lafzi sebeplerden dolayı yapısında meydana

---

[83]İsmail Demir, "Sarf Bilgisi ve Ömer b. Ali b. İbrahim b. Halil El-İspiri'nin "Er-Risale fi Temeyyuzi'l- ebvab" Adlı Eserinin Edisyon Kritiği", **İlahiyat Fakültesi Dergisi** Sayı 2, 2014, s.62.

[84]Asıl adı Ebu Said El-Hasen b. Abdillah b. Merzuban Es-Sirafi'dir. Basra'lı dil alimidir. Bkz. İbni Nedim, Ebu'l-Ferec Muahmmed b. İshak, **El-Fihrist**, Beyrut, 1978, s.68; Zülfikar Tüccar, "SİRAFİ" Ebû Saîd", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, c.37, İstanbul, 2009, s.264-265

[85]Tam adı Ebü'l-Hasen Alî b. İsa b. Ali er-Rummani el-Bağdâdi'dir (ö. 384/994) . Aynı zamanda İbni Serrac'ın da talebesidir. Bkz. Sedat Şensoy, "Rummani", **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2008, c.35, s. 242-244

[86]Hasan Hindavi, **Menahicu's Sarfiyyin**, Daru'l-Kalem, Suriye-Dimeşk, 1989, s.17.

[87]Bahaeddin Abdullah, **Şerhu lbn 'Akil**, Daru't-Turas, Kahire, 1980, c. 4, s. 191.

[88]Asıl adıEbû Amr Cemâlüddîn Osmân b. Ömer b. Ebî Bekr b. Yûnus'tur. Medreselerimizde okutulan eş- Şafiye ve el- Kafiye eserlerini kaleme alan alimdir. Hayatı için bkz: Hulusi Kılıç, "İbnü'l Hacib", **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2000, c.25, s. 55-58

[89] Cemaluddin Eb Amr Osman b. Ömer ed-Devini en-Nahvi, İbn-i Hacib "*eş-Şafiye fi 'İlmi 't-Tasrif*" (thk: Hasen Ahmed), Daru'I-Beşairu'l- İslamiye, Beyrut 1995. s.6

[90]Abdullah bin Salih el-Fevzan, Delil u s-salik ila Elfiyeti ibni Malik, Dar Muslim, Riyad, 1999, c.3, s. 273

[91]Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyerî el-Meâfirî el-Basrî el-Mısrî (ö. 218/833) es-Sîretü'n-nebeviyye adlı eseriyle meşhur olan tarihçi, dil ve ensâb âlimidir. Bkz: Mustafa Fayda, "İbn Hişam", **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 1999, c.20, s.71-73

gelen değişikliklerdir. Bu değişikliklerin sahih ve illetli gibi hükümleri vardır, işte bu hükümlere et-Tasrîf (sarf) ilmi denir" şeklinde sarfi tanımlamıştır.[92]

El-Hamelavi, sarfı tanımlarken iki ıstılahi anlamı olduğunu söylemiştir. Bunlardan biri ilmi diğeri ise amelidir. İlmi anlamını "i'rab ve binâ dışındaki kelime durumlarının kurallarını inceleyen bir ilimdir." diye tanımladıktan sonra ameli anlamını da, "Kelimenin kökünü, farklı manalar elde etmek amacıyla değişik vezinlere dönüştürmektir." diye tanımlamıştır.[93]

Sarf ilminin kurucusunun kim olduğu hakkında değişik görüşler ortaya konmuştur. Bunun en temel sebebi sarfın ilk başlarda nahivden bir parça olarak görülmesidir. Sarf ilminin kurucusunun Hz Ali r.a ve Ebu Esved ed-Dueli olduğunu söylemenin yanlış olmadığını, zira Hz Ali'nin vezin konusunda bir veya iki konu kaleme aldığını, bunun da sarfın temellerini oluşturduğunu söyleyenler de olmuştur.[94]

Bir diğer görüş el-Kafici'ye aittir. El-Kafici, alimlerin, sarf ilminin kurucusunun Muaz (r.a) olduğunu söylediğini iddia etmiştir. El-Kafici'nin Muaz'dan kastının Muaz b. Cebel olduğu anlaşılıyor ki sahabeye itlak vardır.[95] Fakat Celaleddin es-Suyuti[96], el-Kafici'nin bu görüşünde yanıldığını ve sarf ilminin kurucusunun Muaz el-Herra olduğunu söyler.[97] Bu görüş tam benimsenmemiştir. İbn-i Nedim, "Muaz El Herra'nın kitap yazdığı bilinmez"[98] demiştir. Bu da Suyuti'nin görüşünü zayıf kılmaktadır.

---

92 İsmail Demir, "Sarf Bilgisi ve Ömer b. Ali b.İbrahim. Halil el-İspiri'nin Er-Risale fi Temeyyuzi'l Ebvab Adlı Eserin Edisyon Kritiği", **İlahiyat Fakültesi Dergisi** 2, 2014, s.63

93 El-Hamelavi, Ahmed b. Muhammed, "**Şeze'l-arf fi fenni's-sarf**", Thk. AlaüddinAtıyye, Şam, 2007, s. 20

94 Soner Gündüzöz, "Nahiv ve Sarf İlminin Doğuşu Üzerine", **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 1997, c.9, S.9, s. 296

95 Gündüzöz, "**Nahiv ve Sarf İlminin Doğuşu Üzerine**" s.294

96 Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî (ö. 911/1505) Bkz. Halit Özkan vbşk. "Suyuti" **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2010, c.38 s.188-198

97 Hindavi, **Menahicu's Sarfiyyin**, s. 53-54; Suyuti, Abdurrahman b. EbiBekr, **el-İktirah fi 'ilmi usul en-nahv**, (Thk. Ahmet Subhi Fırat), İstanbul Üniversitesi Yayınları, Edebiyat Fakültesi (doktora tezi), İstanbul 1975, s. 112

98 İbni Nedim, **El-Fihrist**, s. 89- 91.

Taşköprizade "Şüphe yok ki sarf ilmini ilk tedvin eden Ebu Osmân Bekr b. Habîb el-Mâzinî'dir. Sarf ilmi ondan önce nahiv ilminin bir parçasıydı" demiştir.[99] Elimize ulaşan, ilk müstakil sarf eseri olan et-Tasrif'in el-Mazini'ye ait olmasından dolayı bu görüş daha makul ve tutarlı gözükmektedir.

Molla Abdullatif Şemami'nin sarf tedrisatına giriş yapmadan önce bu tedrisat sürecinde alıntılar yaptığı kaynakları zikretmekte fayda görüyoruz. Genel olarak Molla Abdullatif'in sarfı, zikredeceğimiz kaynaklardan harmanlanmış ve bu kaynaklarda geçen kural ve kaidelere binaen yoğrulmuş bir tedrisattır. Sarf tedrisatında kullandığı kaynaklar şunlardır:

Emsile: Dil öğretiminde kademeli yaklaşım olarak öğrencilere medrese eğitiminde ilk basamak olarak okutulan eserlerden biridir. 15.yy.'dan itibaren medrese eğitiminde okutulan ders kitapları arasında yerini almıştır. Ahmet Çelebi es-Saruhanî, Çörekçizade Köse Efendi gibi şerh yazarları adı geçen bu eseri Hz.Ali (r.a)'a dayandırmaktadırlar.[100] Kabul gören görüş ise müellifinin belli olmadığıdır. Hacim itibariyle küçük olmasına rağmen muhtevası bakımından oldukça zengin bir kitaptır. İçerisinde mazi, müzari, masdar, ism-i fail, ism-i meful, emir vb. kelimelerin çekimlerinin olduğu mufid bir kitaptır.

Bina: Müellifinin kim olduğu bilinmemektedir fakat Şerhu'l Mufassal'a yapılan bir atıftan dolayı h.538'den sonra yazıldığı anlaşılmaktadır.[101] Arapçada fiil kalıpları ile ilgili olmak ile beraber Binau'l-Ef'al olarak da bilinen ve fiillerin mazi ve muzari kalıplardaki ses, mana ve yapı değişikliklerini inceleyen ve Arapçayı öğrenmek isteyenler için hazırlanmış temel kitaplardan biridir. Medreselerde *el-Emsile'den* sonra okutulan kitaptır. Bu kitapta 35 fiil çekim kalıbı yer almakla birlikte fiiller فَعَلَ kalıbı ile kullanılmıştır. Halk arasında söylenegelen "Benim oğlum bina okur, döner döner yine okur" sözü bu kitaptan bahseder.

---

99 Ahmed b. Mustafa Taşköprizade, nşr. Kamil Bekri, "**Miftahus saade**", Kahire, c.1, s.1

100 Dursun Hazer, "Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretimi ve Okutulan Ders Kitapları", **Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2002/1, s.287; Ahmed Çelebi es-Saruhahi, **Şerhu-l Emsile**, İstanbul, 1305, s.3, Çörekçizade Köse Efendi, **Emsile Şerhi**, İstanbul, 1262, s.3; Nusrettin Bolelli, "XVIII- XX. Yüzyıllarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Arapça Öğretimi", **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, 2005, Sayı 15, s.141

101 Mehmet Çakır, "Bina'ul -Ef'al", **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul,1992, c.6, s.179

İzzi: İzzeddin İbrahim b. Abdulvehhab b. İmadüddin b. İbrahim ez-Zencani (v. 655/1257den sonra) tarafından kaleme alınmış bir eserdir.[102] *El-İzzi fi't-Tasrif* adıyla da bilinmektedir. Arapça sarf bilgisi incelenirken fiil vezin ve kalıpları, fiillerin geçişli ve geçişsizliği, mastar ve mastar kalıpları gibi konular yer alır. Fiillerin harf sayısına göre tasnifi yapılmıştır. İlletli fiiller ve fiillerin istisnai halleri ele alınıp incelenmiştir. Kitabın sonlarında ise ism-i zamân, ism-i mekân ve ism-i âlet konuları ele alınmıştır.

Merahu'l Ervah: Medreselerde *Emsile, Bina* ve *İzzi* kitaplarından sonra okutulan sarf sıra kitaplarından biri olup Ahmed b. Ali b. Mes'ud (ö.700/1300-01) tarafından yazılmış geniş ve kapsamlı bir içeriğe sahiptir. Bu sarf kitabı üzerine pek çok şerh ve haşiyeler yazılmıştır. Osmanlı âlimlerinden biri olan Hasan Paşa'nın el-Miftâh adlı şerhi, Ahmed Dikgöz'ün şerhi ve Fatih Devri alimlerinden Kara Sinan'ın (ö. 885/ 1480) *Merâh el-Ervâh* adlı şerhi zikredilebilir.[103] İlk bölümünde mastar ve kalıpları, sülasi mücerred fiillerinin altı kalıbı ve bu kalıpların arap kabileler arasında farklı kullanım şekilleri, sülasi fiillerden türeyen mezid, oniki fiil kalıbı, rubai mücerred fiiller, bu fiillerden türeyen rubai mezid fiilleri ve mülhakları ile humasi mezid, südasi mezid gibi buna dahil edilen fiil kalıpları yer almaktadır. Düzensiz fiiller diye kitapta yer alan mehmuz, misal, muzaaf, nakıs, ecvef ve lefif çeşitleri ve çekimleri, bu fiil çekimleri yapıldığı sırada fiilden hazf edilen harf değişimi, düşüşü ve dönüşümlerinin (i'lal, hazf, kalb) detaylı bir şekilde açıklandığı ve çekimlerinin yer aldığı sarf kitabıdır.[104]

Maksud: Müellifi tam olarak bilinmemekle beraber Birgivî tarafından İmam-ı Azam Ebu Hanife'ye nisbet edilmiştir. Kitabın başında sarf ilminin önemi anlatıldıktan sonra sülasi ve rübai mücerred fiillerin vezinleriyle rübai mücerred veznine mülhak olan altı babın tanıtılıp sülasiye mezid rubai, rubaî humasî ve südasî

---

102 Bolelli, "XVIII- XX. Yüzyıllarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Arapça Öğretimi", s.142, es-Suyuti, **Buğyetu-l Vuat fi tebakati'l luğaviyyin ve en-nuhat**, thk. Muhammed ebu'l Fadl İbrahim, nşr. İsa el-Babi el Halebi, 1964,c.2, s.122; es-Subki, **Tabakatu'ş Şafiyye el-Kubra**, thk. Mahmud Muhammed Tanahi, Abdulfettah el-hulv, nşr. Faysal İsa el-babi el-Halebi, Daru ihyai'l kutubi'l arabiyye, 1964, c.8,s.119-121, Taşköprizade, **Miftahus' Saade**, c.1, s.136

103 Şükran Fazlıoğlu, "Ta'lîm ile İrşâd arasında: Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Medrese Ders Müfredatı", **DİVÂN İlmî Araştırmalar** s. 18 (2005/1), s. 143

104 Kenan Demirayak, **Arap İslam Edebiyatı Literatür Bilgisi**, İstanbul, 2016 Cantaş Yayınları, s. 375

fiil kalıpları ile rüba'i mücerrede mezîd üç fiil kalıbı ele alınan ve "Mastardan türeyen kipler" başlığıyla devam etmektedir.[105] Sonra Binâ'daki gibi ilk olarak sahîh fiiller tekrarlanır. Ardından sahîh olmayan fiillerden bahsedilir ve burada i'lâl kâideleri ile illetli harfler izâh edilir. Sonra ism-i fâil, ism-i mefûl, mimli masdar vb. açıklanır[106]

Saduddin: Sarf, nahiv, belagat, mantık, kelam, islam tarihi, fıkıh ve daha bir çok alanda eser vermiş olan Sadudin Mes'ud bin Ömer et-Teftazani tarafından kaleme alınan bir eserdir. Eser, medreselerde ileri seviyede olanlara okutulmaktadır. Sarfin felsefesinin anlatıldığı eser çok rağbet görmüş ve hala doğu ve içanadoluda medreselerde okutulmaktadır.

Şafiye: İbn-ul Hacip diye bilinen Cemâluddin Osman b.Ömer (ö.646/1249) tarafından sadece sarf ilmine tahsis etmiş olduğu eserdir. Bu eser medreselerde ileri seviyedeki öğrencilere okutulmaktadır. *Eş-Şafiye fi İlmi't-Tasrif* kitabı sarf kurallarını özlü fakat daha kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Osmanlı medreselerinde ve İslam dünyasının diğer yerlerinde asırlar boyunca ders kitabı olarak yerini almıştır. Eser üzerine Arapça, Farsça, Türkçe birçok haşiyeler yazılmış şerh kitaplarına konu olmuş ve tercümeleri yapılmıştır. Bazı şerh kitapları batı dillerine çevrilmiştir.[107] Müellifinki başta olmak üzere yaklaşık kırkbeş kadar şerh kitabı yazılmıştır.

2.1. MOLLA ABDULLATİF'İN SARF ÖĞRETİMİNDE KULLANDIĞI METODLAR

Molla Abdullatif sarf tedrisatı süresince bazı metodlar kullanmış ve bu metodlardan olumlu yanıtlar almıştır. Kullandığı metodlardan tespit edebildiklerimizleri sıralayacağız.

---

105 Demirayak, **Arap İslam Edebiyatı Literatür Bilgisi**, s. 374
106 bkz. Kenan Demirayak, "el-Maksûd", **DİA**, XXVII, 453
107 Fazlıoğlu, "Ta'lîm ile İrşâd arasında: Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın medrese ders müfredatı", s. 143

2.1.1. Anlatma (Takrir) Metodu

Klasik medreselerde en fazla kullanılan yöntemdir. Sunuş yolu stratejisine uygun bir yöntem olan düzanlatımın kullanılması Molla Abdullatif'in talebeyi pasif hale bırakması demek değildir. Zira soru cevap yönteminin kullanılması bu durumun önüne geçmiştir. Molla Abdullatif bu tekniği kullanarak zaman açısından büyük bir tasarruf elde etmiştir. Nitekim bir günde bire bir ders verdiği talebelerin sayısı 30 un üzerinde olduğu dönemler olmuştur. Bu tekniği kullanmasının bir diğer faydası ise talebenin kendisine güven duymasını sağlaması, ders verilen yerde sıcak, iyi bir öğrenme atmosferi oluşturmasıdır. Bu yöntemi sarf ilminin ilk dersinden son dersine kadar sürdüren Molla Abdullatif, diğer birçok derste de bu metodu kullanmıştır.

2.1.2. Soru Sorma Tekniği

Talebenin derse aktif bir şekilde katılımını sağlayan bu yöntem, bir yandan talebeyi düşünmeye sevk ederden bir yandan da talebeyi disipline etmiştir. Soru sorma tekniğini olduğundan biraz daha farklı kullanan Molla Abdullatif, önce soru sorar, daha sonra cevap verir, daha sonra soruyu talebenin sorup yine talebenin cevap vermesini ister. Bu tekniği kullandığı yerleri, çalışmanın sonunda vermiş olduğumuz Şemami Sarfının dibacesi bölümünde sıklıkla görmek mümkündür.

Molla Abdullatif bu yöntemi, talebenin bildiklerini ortaya çıkarmak, talebeyi derste aktif bir şekilde tutmak, talebenin organize-planlı düşünmesini sağlamak, talebenin neden- sonuç ilişkilerini açıklayabilmesini sağlamak, önemli olan nükteler üzerinde durabilmek ve talebenin konuyu tekrar etme fırsatı yakalayabilmesi gibi amaçlardan ötürü bu yöntemi aktif bir şekilde kullanmıştır.

2.1.3. Açıklama Tekniği

Molla Abdullatif medrese talebelerinin dersi daha kolay anlayabilmesi için sadece bir teknikle yeterli kalmamış farklı teknikler de kullanmıştır. Bazı ders kitaplarına ve de özellikle öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyine göre farklı açıklamalar ve şerhler yapmıştır. Öğrenciye anlayabileceği şekilde açıklamalarda bulunulmuştur. Açıklamalar ve örnekler öğrencinin okuduğu kitaba, aldığı derse göre değişiklik göstermiştir.

2.1.4. Alıştırma Tekniği

Molla Abdullatif Medresede sarf eğitimi veririrken sadece bir örnekle sınırlı kalmaz aynı zamanda verilen misal ile ilgili çeşitli fiilleri de kıyas yoluyla öğrenciden çekimlemesini istemiştir. Bu teknik öğrencinin aldığı dersi öğrenmesini kolaylaştırıp aynı zamanda kısa sürede konuya hakim olmasını da hızlandırmıştır. Medrese eğitim sisteminde genel olarak müzakere yapılır bu da kısa zamanda daha fazla pratik imkanı oluşturur. Molla Abdullatif'in kullanmış olduğu bu yöntem ve teknik öğrenciler tarafından çok beğenilmiş ve zihinlerde kavram haritası oluşturulmasını hızlandırmıştır.

2.1.5. Verimli Ders Çalışma Tekniği

Seyda Molla Abdullatif eğitim ve öğretime verdiği kıymet ve değerden dolayıdır ki zamanın boşa geçmesini ve geçirilmesini asla tasvib etmediğinden kendi çalışma programını medresenin eğitim sistemine de dahil etmiştir. Genel itibariyle öğrenciler sabah namazından sonra kahvaltı vaktine kadar geçmiş derslerini tekrar eder, kahvaltıdan sonra ders yapılır, derslerden sonra medresede aynı dersi okuyan öğrenciler işbirliğine dayalı bir sistem içinde müzakere yaparlar. Müzakereler medresedeki öğrenci sayısına göre bazen uzun sürebilir. Öğle namazının akabinde öğle yemeği yenir, yemekten sonra öğrencilerin dinlenmeleri için istirahat vakitleri olur. Dinlenme zamanından hemen sonra metin sistemi dediğimiz medrese talebelerinin aldığı dersi ezberlemesi sağlanırdı. Akşam ve yatsı namazlarından sonra mütalaa denilen bir usul ile yarın ki derse hazırlık başlardı. Böylelikle Medrese aktif bir eğitim sistemi olarak faaliyet göstermiş ve zamanın bir nebze de olsa boşa harcanmasının önüne geçmiştir.

2.1.6. Ödev Verme Tekniği

Eğitimde olmazsa olmazlardan biri olan değerlendirme Seyda Molla Abdullatif tarafından biraz daha farklı bir şekilde işlenmiştir. Örneğin Seyda Molla Abdullatif bazı medrese öğrencilerini ders metnini ezberlemesi için bir yere göndermiş ve bu metin ezberlenmeye kadar onu medreseye almamıştır. Bu da

öğrencinin dersi büyük bir ciddiyetle dinlemesini sağlamış ve öğrencinin zihninde dersin ehemmiyetinin anlaşılması sağlanmıştır.

2.1.7 Ölçme ve Değerlendirme

Molla Abdullatif her sabah öğrencileriyle bizzat ilgilenmiş, dersin tahlilini ve ezberini kontrol etmiştir. Dersini veremeyen öğrenciler yeni konuya geçmemiştir. Bu da bir ders yeterince anlaşılmadan diğer derse geçilmemesi konusunda örnek teşkil etmiştir. Her kitap bitiminden sonra Molla Abdullatif ders kitabını baştan sonuna kadar öğrenciden dinlemiş ve öğrenciyi imtihana tabi tutmuştur. Başarılı olan öğrenciler yeni sıra kitabına geçmeye hak kazanmıştır. Değerlendirmeden geçemeyen öğrenci ile birebir ders tekrarı yapılmıştır. Bu yaklaşımda öğrenciler Molla Abdullatif'in eğitim sistemindeki titizliğini gördükleri için imtihandan geçebilmek için üstün bir çaba göstermişlerdir.

Molla Abdullatif sarf ilminin öğretiminde ezberci bir anlayış benimsemenin yanı sıra talebeleri ile bire bir eğitim modelini uygulamaya çalışmıştır. Ona göre sarf ilminde öğrenilmesi gereken ilk şey sigadır. O yüzden talebelerine siga öğretimi üzerinde durmuş, acem kelimelerin bile Arapça vezindeki karşılığını sorarak sigalara ne kadar ehemmiyet verdiğini göstermiştir.

Kendine has bir fiil tasnifi oluşturan Molla Abdullatif'in sarf tasnifini ve babları öğretirken ki metodu tek tek ele alınacaktır.

2.2. SAHİH SÜLASİ MÜCERRED FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Sülasi mücerred, asıl harfleri 3 tane olup içinde zaid harf bulunmayan fiillerdir.[108] Sahih sülasi mücerred fiiller, mazi ve müzari fiil çekimleri esnasında aynu'l-fiil'in harekesinin değişikliği itibariyle altı babda incelenirler.[109] Molla Abdullatif talebeye bu babları öğretirken geleneğe bağlı kalmış ve *Bina* kitabında

---

108 Çağmar, Alıştırmalarla Sarf s.194; Abdulkerim Ünalan, Mehmet Bilen, **Sistematik Sarf**, Araştırma Yayınları, Ankara, 2011, s.21; A.Zehra Şerbetçi, Ebru Bardakçı, Zeynep Atay, "**Arapça Dilbilgisi Sarf**", İstanbul, 2010, s.86, 126 ; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.42

109 Hüseyin Günday, Şener Şahin, **Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi**, Alfa, İstanbul, 2001 , s.19; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf s.194; A.Zehra Şerbetçi, Ebru Bardakçı, Zeynep Atay, **Arapça Dilbilgisi Sarf**, s.152 ; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.43

geçen 6 misali vermiştir.[110] Bunu yapmasındaki amacı, bu eserden sonraki okutacağı kitap olan *Bina'*yı okuturken, öğrencinin buna hazır olmasını sağlamaktır. Bu babları öğretirken fiillerin yapılarına da değinmiş ve öğrenciyi bir sonraki kitaba hazırlamayı amaçlamıştır. Ancak Molla Abdullatif'in uyguladığı ezberci ve tekrarcı metodu ile bu altı babın öğretimi bir haftadan fazla sürmektedir. Zira Molla Abdullatif, talebeye birinci babdan **نَصَرَ** fiilini, ikinci babdan **ضَرَبَ** fiilini, üçüncü babdan **فَتَحَ** fiilini, dördüncü babdan **عَلِمَ** fiili beşinci babdan **حَسُنَ** fiili, altıncı babdan **حَسِبَ** fiilini vermiştir. Verilen her fiilin emsile-i muhtelifesini verdikten sonra emsile-i muttaridesini çekimlemiştir.[111]Ayrıca birinci babdan olan **نَصَرَ** fiilinin ismi fail, ismi meful ve emir fiil çekimlerinin öğretimi esnasında bunların türetilişleri de talebeye anlatılmıştır.[112] Konu ile ilgili ayrıntılara yeri gelince değineceğiz.

2.2.1. Sülasi Mücerred Fiillerden İsm-i Fail Türetilişi

İsmi fail, kendisiyle fiilin kaim olduğu şahsa veya nesneye delalet eden isme denir[113] ve etken fiilden türetilir. Sülasi mücerred fiillerin ismi failleri **فَاعِلٌ** vezninde gelir.[114] Bu konuda bir ihtilaf yoktur. Fakat **فَاعِلٌ** vezni mazi fiilden mi yoksa müzari fiilden mi türetilmiştir sorusunun cevabında farklı görüşler ileriye sürülmüştür.. "Sülasi mücerredlerde ism-i fail, mazi fiile daha çok benzediğinden dolayı mazi fiilden türetilmiştir" denmesinin yanı sıra, "ism-i failler, sülasi mezid, rubai mücerred ve rubai mezidlerde müzari fiilden türetildiğiden dolayı burada da müzari fiilden türetilmesi evladır" diyenler olmuştur. Molla Abdullatif de kıyasa ehemmiyet verdiğinden dolayı ikinci görüşü benimsemiş ve "her ne kadar mazi fiile daha çok benzese de sülasi mücerred fiillerin ism-i failleri müzari fiilden türemiştir" demiştir.[115] Molla Abdullatif, sülasi mücerred hangi fiil olursa olsun talebeye çekimlerken ism-i faile geldiği vakit ism-i failin türetilişini göstermiştir. Bunun da yanı sıra sadece **فَاعِلٌ** vezninin değil geri kalan **فَاعِلَانِ - فَاعِلُونَ - فَاعِلَةٌ – فَاعِلَتَانِ -**

---

110 Bkz Ek 1 s. 51
111 Bkz Ek 1 s.51-52
112 Bkz Ek 2 s.73-76
113 Abdulkerim Ünalan, Mehmet Bilen, **Sistematik Sarf**, s.36; Hüseyin Günday, Şener Şahin, **Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi**, s.92; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf s.55; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.75
114 ez-Zencani **İzzi**, s. 201; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf s.55; Hüseyin Günday, Şener Şahin, **Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi**, s.92
115 Bkz. Ek 2 s.73-74

فَاعِلَاتٌvezinlerinin de nereden geldiğini anlatmıştır.[116] نَصَرَ fiilinden örnekle; öncelikle "*müzaraat harfi olan ya harfi atılır,* نُصْرُ *haline gelir, sakin nun harfinin harekesi üstün yapılıp fau'l-fiil ile aynu'l-fiil arasına bir elif getirilir ve* نَاصْرُ *olur, sondan bir öncekinin harekesi esre yapılır* نَاصِرُ *haline gelir, son olarak isme has olan tenvin ilave edilir ve* نَاصِرٌ *olur*" demiştir. نَاصِرَانِ , نَاصِرُونَ , نَاصِرَةٌ , نَاصِرَتَان , نَاصِرَاتٌ isimleri içinde aynı durum geçerli olmakla birlikte teşbihten ve iltibastan dolayı değişiklikler meydana gelmiştir.[117]

2.2.2. Sülasi Mücerred Fiillerden İsm-i Meful Türetilişi

İsm-i mefuller, üzerinde iş meydana gelen şahsa veya nesneye işaret eden isimlerdir.[118] Edilgen fiillerden türetilir. Bir fiil sülasi mücerred ise ism-i mefulü daima مَفْعُولٌ vezninde gelir.[119] Her ne kadar muzaaf, ecvef, nakıs ve lefif fiillerde doğrudan مَفْعُولٌ vezninde gelmese dahi asılları itibariyle مَفْعُولٌ veznindedir. Molla Abdullatif talebeye sülasi mücerred fiillerin ism-i mefulunun türetiliş biçimini yukarıda da zikrettiğimiz üzere bütün fiiller üzerinde uygulamıştır.[120] مَنْصُورٌ isminin يُنْصَرُ fiilinden türetildiğini söylemiş ve izahatını şöyle yapmıştır: "*مَنْصُورٌ ismini* يُنْصَرُ *fiilinden türetiyoruz. Müzaraat harfi olan ya'yı hazfettik. Hazfedilen harf olan ya'dan sonraki harf sakin nun harfidir. Sakin bir harf ile başlamak mümkün değildir o yüzden başına bir mefuliyet veya masdariyet mimi ilave ettik* مَنْصَرُ *haline geldi. Aynu'l-fiil ile lamu'l-fiil arasına mefuliyet vavı ekledik* مَنْصَوَرُ *oldu. Vav, kendinden önceki harfin harekesini ötreli ister biz de bir önceki harfin harekesini ötre yaptık* مَنْصُورُ *oldu. İsme has olan tenvini de getirdik* مَنْصُورٌ *oldu."*[121]

---

116 Bkz Ek 2 s.73
117 Bkz Ek 2 s.74
118 ez-Zencani **İzzi**, s. 202; Abdulkerim Ünalan, Mehmet Bilen, **Sistematik Sarf**, s.37; A.Zehra Şerbetçi, Ebru Bardakçı, Zeynep Atay, **Arapça Dilbilgisi Sarf**, s.72; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf s.60; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s. 78
119 Hüseyin Günday, Şener Şahin, **Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi**, s.138**;** Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.78
120 Bkz Ek 2 s.74-75
121 Bkz Ek 2 s.74

2.2.3. Sülasi Mücerred Fiillerden Emir Fill Türetilişi

Emir fiiller, birşeyin yapılmasını talep eden fiillerdir.[122] Molla Abdullatif, talebeye emir fiilin türetilişini öğretirken emr-i hazır üzerinde durmuş emr-i gaibi ise sadece çekimlemiştir. Emr-i hazırın türetilişini şu şekilde izah etmiştir; " *اُنْصُرْ emir fiilini تَنْصُرُ fiilinden türetiyoruz. Muzaraat harfi olan ta'yı hazf ettik. Kendinden sonraki harf sakin nun harfidir. Sakin bir harf ile başlamak da mümkün değildir. Bundan dolayı başına ötreli bir elif harfi ziyade ettik. Fiilin son harfi müzari fiilin cezm hali gibi cezm edildi ve اُنْصُرْ oldu. Peki, neden başına ötreli bir elif ilave ettik? Aynu'l-fiile bakıyoruz, şayet aynu'l-fiil ötreli ise ötreli bir elif, üstün veya esreli ise esreli bir elif ziyade ediyoruz.*"[123] Geri kalan çekimlerinde türetilişi gösterilmiş olup bu kural ve kaideler **ضَرَبَ، عَلِمَ، فَتَحَ، حَسُنَ، حَسِبَ** fiillerinin çekimi esnasında bu fiillerin de üzerinde uygulanmıştır. Bütün fiillerin örneğinin verilmesi tezin hacmini aşacağından sadece bir fiilin örneğini vermeyi uygun gördük.[124]

2.3. SÜLASİ MEZİD BİR HARF İLAVELİ FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Sülasi mücerred fiillerin köküne bir harf ilave edilerek oluşturulan fiillere 'sülasi mezid bir harf ilaveli fiiller' denir.[125]

İf'al babına getirilen fiil, çoğunlukla geçişli yapılmak için bu baba getirilir. Eğer fiil sülasi iken geçişli bir fiilse bu vezne getirilince iki meful, sülasi iken iki meful alıyorsa bu vezne gelince üç meful alır.[126] Tef'il babına getirilen sülasi fiil de geçişli yapmak için bu vezne getirilir.[127] Mufaale babına getirilen sülasi fiiller ise bu fiilin iki veya daha fazla kişi tarafından gerçekleştiğini ifade etmek için kullanılır.[128]

---

122 Çağmar, Alıştırmalarla Sarf, s.47; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s. 30
123 Bkz Ek 2 s.76
124 ez-Zencani, **İzzi**, s. 190-191; Bkz Ek 2 s.76
125 Çağmar, Alıştırmalarla Sarf, s.201;
126 Taftazani, **Sadeddin**, s. 24; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf s.203; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.47
127 Taftazani, **Sadeddin**, s. 26; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf s.201; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s. 49
128 Taftazani, **Sadeddin**, s.26; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf s.201; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.51

Molla Abdullatif, if'al babından **أَكْـرَمَ** fiilini örnek olarak vermiş, bu babdan emr-i hazır olan **أَكْـرِمْ** fiili üzerinde durmuştur.[129] Emir fiilin **تُكْـرِمُ** fiilinden, onun aslınında **تُـــأَكْرِمُ** olduğundan bahsedilmiş ve talebenin zihnindeki hemzetu'l-vaslın meksur gelmesi gerektiği yanlış kanısı izale edilmiştir.[130] **أَكْـرَمَ** fiilinin ism-i fail ve mefulü çekimlenirken sülasi mezid fiillerde ism-i failin ve ism-i mefulün nasıl türetildiği anlatılmıştır.[131]

Molla Abdullatif, **اَكْـرَمَ** fiilinden sonra **فَـرَّحَ** fiilini örnek vererek tef'il babının öğretimini sağlamayı amaçlamıştır. Bu fiilin de emsile-i muhtelifesi verilmiş ve muttaride çekimine geçilmiştir.[132] Daha sonra emir fiilinin, ism-i failinin ve ism-i mef'ulünün türetilişi, bir önceki bab olan if'al babına kıyasla talebenin türetmesi istenmiştir. Mufaale babının öğretimi esnasında **قَاتَـلَ** fiili verilmiş olup emsile-i muhtelifesinin çekimi yapılmıştır.[133] Mazi fiilin meçhulü olan **قُوتِـلَ** babının üzerinde ayrıca durulmuştur. Bütün bunlardan sonra öğrenciye **نَصَـرَ** ve **كَتَـبَ** fiillerinin **أَنْصَـرَ يُنْصِـرُ إِنْصَـارًا، نَصَّـرَ يُنَصِّـرُ تَنْصِـيرًا، نَاصَـرَ يُنَاصِـرُ مُنَاصَـرَةً، أَكْتَـبَ يُكْتِـبُ إِكْتَابًـا، كَتَّـبَ يُكَتِّـبُ تَكْتِيبًـا، كَاتَـبَ يُكَاتِـبُ مُكَاتَبَـةً** şeklinde ifal, tefil ve mufaale babına getirilmesi istenerek sigaların öğrencinin zihninde oturması sağlanmak istenmiştir.

2.3.1. Sülasi Mezid Fiillerde İsm-i Fail Türetilişi

Molla Abdullatif, ifal babını çekimlerken ism-i fail türetilişini talebeye öğretmiştir. Sülasi mücerred fiillerin dışındaki diğer fiillerin de bu kıyas ile türetileceğini söylemiş buna rağmen bu kuralı yine talebeye verdiği her fiil üzerinde uygulamalı olarak göstermiştir.[134] Biz sadece **اَكْرَمَ** fiili üzerinden ele alış biçimi değerlendireceğiz. Molla Abdullatif, talebeye şöyle izah etmiştir: " **مُكْرِمٌ** *ismini* **يُكْرِمُ** *fiilinden türetiyoruz. Muzaraat harfi olan ya'yı hazfettik. Kendinden sonraki harf sakin "kef" harfidir. Sakin bir harf ile başlamak mümkün değildir. Başına ötreli bir*

129 Bkz Ek 2 s.79
130 Bkz Ek 2 s.79
131 Bkz Ek 2 s.77-78
132 Bkz Ek 1 s. 53
133 Bkz Ek 1 s.53
134 Bkz Ek 2 s.77

failiyet "mim"'i ilave ettik **مُكْرِمٌ** *oldu. İsme has olan tenvin verdik* **مُكْرِمٌ** *oldu.*"[135] Geri kalan ismi faillerden **مُكْرِمَاتٌ, مُكْرِمَتَانِ, مُكْرِمَةٌ, مُكْرِمُونَ, مُكْرِمَانِ**isimlerinin de türetilişi teker teker izahatıyla verilmiştir.[136]

2.3.2. Sülasi Mezid Fiillerde İsm-i Meful Türetilişi

Molla Abdullatif, ism-i meful türetilişini if'al babında anlatmış, ism-i failde olduğu gibi ism-i mefulde de bütün fiiller üzerinde de bu kuralları uygulamış, talebeye öyle aktarmıştır. " **مُكْرَمٌ** *ismini* **يُكْرَمُ** *fiilinden türetiyoruz. Muzaraat harfi olan ya'yı hazfettik. Kendinden sonraki harf sakin Kef harfidir. Sakin bir harf ile başlamak mümkün değildir. Başına ötreli bir failiyet mim'i ilave ettik* **مُكْرَمُ** *oldu. İsme has olan tenvin verdik* **مُكْرَمٌ** *oldu.*"[137] Bunun dışındaki ism-i mefullerden **مُكْرَمَاتٌ, مُكْرَمَتَانِ, مُكْرَمَةٌ, مُكْرَمُونَ, مُكْرَمَانِ** isimlerinin de türetilişinin tamamı talebeye verilmiştir.[138]

İsm-i fail ve ism-i mefullerde belirtilen kurallar sülasi mezid, rubai mücerred ve rubai mezid fiillerin tamamında uygulanarak talebeye aktarılmıştır.

2.3.3. Sülasi Mezid Fiillerde Emir Türetilişi

Sülasi mezid fiillerde emir fiil türetilirken ifal babı müstesna bütün fiillerin başına esreli bir vasıl hemzesi getirilir. Bunun da sebebi **يُفْعِلُ** vezninin aslının **يُأَفْعِلُ** olmasıdır. Molla Abdullatif mezid fiillerde ismi fail türetilişi konusunu şu şekilde ele almıştır. " **اَكْرِمْ** *emir fiilini* **تُكْرِمُ** *fiilinden değil de terk edilmiş aslı olan* **تُأَكْرِمُ** *fiilinden türetiyoruz. Muzaraat harfinden olan Ta'yı hazf ettik. Fiilin sonunu müzari fiilin cezm hali gibi cezm yaptık ekrim oldu. Neden* **تُكْرِمُ** *fiilinden değil de terk edilmiş aslı olan* **تُأَكْرِمُ** *fiilinden yapıyoruz? diye bir soru yöneltilirse şu şekilde cevap veririz:* **تُكْرِمُ***dan yaparsak, muzaraat harfi olan Ta'yı hazf ettik, kendinden sonraki harf sakin kaf harfidir, sakin harf ile başlamak mümkün değildir. Bundan dolayı esreli bir vasıl hemzesi ilave ettik, fiilin sonunu müzari fiilin cezm hali gibi*

---

135 Bkz Ek 2 s.77
136 Bkz Ek 2 s.77; ez-Zencani, **İzzi**, s.204
137 Bkz Ek 2 s.78; ez-Zencani, **İzzi**, s.204
138 Bkz Ek 2 s.78

harekenin hazfi ile cezm yaptık, **إِكْرِمْ** *oldu.* **ضَرَبَ** *ve* **حَسِبَ** *babları arasında iltibas oluştu, biz bu emir fiilinin* **أَكْرَمَ** *mi yoksa* **ضَرَبَ** *veya* **حَسِبَ** *babından mı olduğunu bilmeyecektik."* [139] Bunun dışındaki bütün emir fiillerin çekimleri yapılmış ve türetilişleri talebeye verilmiştir.[140]

2.3.4. Sülasi Mezid İki Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi

Bu bölümde öğrenciye, tefe'ul, tefa'ul, infi'al ve ifti'al bablarından oluşan fiiller tablosu verilmiş, daha sonra bu babların eklerde gösterildiği gibi emsile-i muhtelife ve muttarideleri çekimlenmiştir. Molla Abdullatif'in sülasi mezid iki harfli fiiller başlığı altında talebeye verdiği fiiller **اِنْقَطَعَ**, **اِجْتَمَعَ**, **تَكَسَّرَ** ve **تَبَاعَدَ** fiilleridir. Verilen fiillerin tamamının emsile-i muhtelifesi ve muttarideleri çekimlenmiştir.[141]

İnfi'al Babı: sülasi fiiller bu vezne mutavaat[142] yapılmak için getirilirler.[143] Sülasi fiilin geçişli olması ve fiilin birinci harfinin mim, nun, vav, ra, lam harflerinden birinin olmaması gerekir. [144] Bu baba sadece sülasi fiiller getirilir diye bir kaide yoktur, rübailer de bu vezne getirilebilse de çok nadirdir; **اِنْزَعَجَ اَزْعَجَ** gibi. Molla Abdullatif bu babın öğretiminde **اِنْقَطَعَ** fiilini kullanmış[145] ve bu fiilin emsile-i muhtelifesi çekimlemiştir.[146]

İfti'al Babı: Bu bab, infi'al babı gibi mutavaat içindir[147] fakat infi'al babı daima mutavaat ifade ederken ifti'al babında böyle bir şart yoktur. Molla Abdullatif bu babın öğretiminde **اِجْتَمَعَ** fiilini vermiş, emsile-i muhtelifesi ve muttaridesi ile birlikte vermiş[148] ve daha sonra talebeden çekimlemesini istemiştir.

---

139 Bkz Ek 2 s.79; ez-Zencani "**İzzi**" s. 190,191
140 Bkz Ek 1 s. 51-52
141 Bkz Ek 1 s. 53
142 Mefulun bihte müteaddi bir fiilin eserinin meydana gelmesine mutavaat denir. Bkz. Taftazani, **Sadeddin**, s.29; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf, s.211; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.54
143 Taftazani, **Sadeddin**, s. 29; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf, s.211; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.54
144 Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi** s, 137
145 Bkz Ek 1 s.53
146 Bkz Ek 1 s.54
147 Taftazani, **Sadeddin**, s. 30Çağmar, Alıştırmalarla Sarf, s.211
148 Bkz Ek 1 s.54

İf'ilal Babı: Kusur ve renk ifade eden kelimeler bu vezne getirilip fiil yapılırlar.[149] **اِحْمَرَّ اَحْمَرُ** gibi. Molla Abdullatif bu babdan bir fiil vermemiş, muzaaf konusunu anlatırken, şibhu'l-muzaaf olması hasebiyle muzaaf bölümünde ele almıştır.

Tefe'ul Babı: Bu bab da mutavaat için getirilir fakat doğrudan sülasi kelimelerden türetilmeyip **تَفْعِيل** vezninden alınarak yapılır. **عَلَّمَ** öğretti **تَعَلَّمَ** öğrendi gibi. Tekellüf için de getirilir.[150] Molla Abdullatif bu babın öğretiminde **تَكَسَّرَ** fiilini örnek olarak getirmiş, emsile-i muhtelifelerin çekimi yapılmıştır.[151] Molla Abdullatif, burada kıyasa uymuş ve **تَكَسَّرَ** üzerinden verdiği örnekle emir fiilin **تَكَسَّرْ** ve **كَسَّرْ** biçimlerin iki şekilde gelebileceğini söylemiştir. Bu durum emr-i nehy içinde geçerlidir. **لَا تَتَكَسَّرْ** şeklinde gelebildiği gibi **لَا تَكَسَّرْ** şeklinde de gelebileceğini söylemiştir.[152]

Tefa'ul Babı: Müşareke için kullanılır.[153] Bu babın öğretiminde **تَبَاعَدَ** fiili örnek olarak getirilmiş emsile-i muhtelifesi ile birlikte verilmiştir.[154] Molla Abdullatif, tefe'ul babında olduğu gibi emir fiilin **تَبَاعَدْ** ve **بَاعَدْ** şeklinde gelebileceğini söylemiştir.[155]

2.3.5. Sülasi Mezid Üç Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi

Sülasi mezid üç harf ilaveli fiiller başlığı altında talebeye dört adet fiil verilmiştir. Bu fiiller ve kalıpları aşağıda verildiği gibidir:

---

149 Taftazani, "**Sadeddin**" s.30 ; Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi**, s.144; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.60

150 Çağmar, Alıştırmalarla Sarf s.214; Taftazani, **Sadeddin**, s. 27 ; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.59

151 Bknz Ek 1 s.54

152 Bknz Ek 1 s.54

153 Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi** s. 145; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf s.216; Taftazani, **Sadeddin**, s. 28 ; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.57

154 Bknz Ek 1 s. 53

155 Bknz Ek 1 s.54

İstif'al Babı: Bu bab lazımi ve muteaddi gelebildiği gibi talebu'l-fiil için de gelir.[156] Bu babın öğretimi esnasında **اِسْـتَـخْرَجَ** fiilinin emsile-i muhtelifeleri ve muttarideleri talebeye verilmiştir.[157]

İf'iy'al Babı: Bu bab fiile mübalağa manası kazandırır.[158] Molla Abdullatif talebeye **اِعْشَوْشَبَ** fiilini verip emsile-i muhtelife ve mutteridesinin çekimini öğretmiştir.[159]

İf'ivval Babı: Bu bab da yukarıdaki bab gibi mubalağa ifade etmek için getirilir.[160] Molla Abdullatif bu babta öğrenciye **اِجْلَوَّذَ** fiilini vermiş ve öğrenciye **اِجْلَوَّذَ** fiilinin çekimi göstermiştir. [161]

İf'iylal Babı: Bu bab da yukarıdaki bablar gibi mübalağa için gelirken renk ve kusurlara munhasırdır.[162] Molla Abdullatif talebeye bu babdan bir kelime verip çekimini yapmamış, şibhu'l-muzaaf olduğundan dolayı muzaaf konusunu işlerken ele almıştır. [163]

2.4. RÜBAİ MÜCERRED FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Bu babın öğretiminde Molla Abdullatif talebeye **دَحْرَجَ** fiilini vererek bu fiilin emsile-i muhtelifesi ve muttaridesi ile birlikte çekimletilmiştir.[164]

2.4.1 Rübai Mezid Bir Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi

Bu babın öğretimi esnasında **تَدَحْرَجَ** fiili verilerek öğrenciden hem muhtelife hem muttaride şeklinde çekimlenmesi istenmiştir. Molla Abdullatif, bu babda kıyasa

---

156 "Taftazani, **Sadeddin**, s.31 ; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.61
157 Bkz Ek 1 s.55
158 Taftazani, **Sadeddin** s. 32; Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi**, s.149; Çağmar, Alıştırmalarla Sarf s.222; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s.62
159 Bkz Ek 1 s. 55
160 Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi** s. 149; Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf**, s.223; Akçay, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, s. 64
161 Bkz Ek 1 s. 55
162 Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi** s. 150; Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf** s.223;
163 Bkz Ek 1 s. 58
164 Bkz Ek 1 s. 56

uygun fakat isti'male muhalif olan bir görüşünü daha zikretmiştir. Emir fiil olan تَدَحْرَجْ filinin دَحْرَجْ şeklinde gelebileceğini söylemiştir.[165]

2.4.2. Rübai Mezid İki Harf İlaveli Fiillerin Öğretimi

İf'inlal Babı: Bu bab mutavaat içindir. Molla Abdtullatif, bu babdan öğrenciye verdiği إِحْرَنْجَمَ fiilini verdikten sonra hem emsile-i muhtelifeleri hem de muttarideleri çekimlemiştir.[166]

2.5. MUZAAF FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Sözlükte katbekat, ikiye katlanmış gibi anlamlara gelen muzaaf[167] ıstılahta kök harflerinde aynı cinsten iki harfin bulunduğu fiillerdir.[168] Molla Abdullatif talebeye muzaaf konusunu öğretirken idğam konusunun üzerinde çok ayrıntılı bir şekilde durmuş ve idğamın tanımı, idğamın gelmesinin vacip olduğu yerler, caiz olduğu yerler ve mumteni olduğu yerleri, fiilleri çekimlerken açıklamıştır.

İdğam, aynı cinsten olan bir harfin diğer harfe dâhil edilmesidir.[169] Başka bir deyişle ardı ardına gelen bir cinsten iki harfi birbirine katmak, imla açısından iki harfi şeddeli olarak bir harf şeklinde yazmaktır.[170]

İdğam konusunu üç başlık altında incelemek mümkündür. Bunlar sırasıyla vacip olduğu yerler, caiz olduğu yerler ve mumteni olduğu yani idğamın yapılamayacağı yerlerdir.

Vacip olduğu yerler: Aynı cins iki harfin harekeli olduğu veya birinci harfin sakin ikinci harfin harekeli olduğu yerlerdir.

Caiz olduğu yer ise birinci harfin harekeli, ikinci harfin ise arızi bir sukun ile sakin olduğu yerdir, لَمْ يَمْدُدْ gibi.

---

165 دَحْرَجْ şeklinde gelebilmesini, تَتَدَحْرَجُ fiilinden türetilen emrin, ta'nın hazfi ile de olabileceğine bağlamıştır. Bkz Ek 1 s.56

166 Bkz Ek 1 s.56

167 Muhammed bin Abdurrezzak el-Huseyni Zebiydi, **Tacu'l Arus min Cevahiri'l Kamus**, thk. Mecmuatu'l Muhakkikin, c.23,s.48 ; Taftazani, **Sadeddin**, s. 99

168 ez-Zencani **İzzi**, s.205, 206; Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi** s. 158; Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf**, s.239

169 ez-Zencani , **İzzi**, s. 207

170 Akdağ, "**Arap Dili Dilbilgisi**", s, 279

Mumteni olduğu yer ise birinci harfin harekeli olduğu ikinci harfin ise asli bir sukun ile sakin olduğu yerlerdir, مَدَدْنَ gibi.

Molla Abdullatif, talebeye muzaaf fiil öğretiminde bu kural ve kaidelerin her birini yeri geldiğince söylemiş[171] ve bu kuralları ekte gösterildiği gibi bütün fiiller üzerinde açıklamıştır.

Muzaaf fiil öğretiminde talebeye, muzaaf sülasi mücerred, muzaaf sülasi mezid bir harf ilaveli, iki harf ilaveli ve üç harf ilaveli fiiller diye başlıklandırmalar yapmıştır. Muzaaf sülasi mücerred fiil öğretiminde مَـدَّ, فَـرَّ, ظَـلَّ, مَـسَّ, عَـضَّ fiilleri verilmiştir.[172] Molla Abdullatif, verdiği örnek fiillerin mazi fiillerini çekimlerken, cem'i müennesi gaibeyi ve sonrasındakileri fek[173] halinde verdikten sonra ibdal[174] ve hazf[175] şeklinde de vermiş, bu babta talebeye ibdalin ve hazfin nerelerde olunabileceğini göstermiştir. [176]

Cem-i müenneslerde ibdalin ve hazfin vav harfi ile olabileceği durumların anlatılmasının yanı sıra idğamın cem-i müenneslerde olamama sebeplerine değinilmiştir.[177] İbdalin "vav" harfi ile gelebileceği yerler müzari fiilin malumu, "ya" harfi ile gelebildiği yerler de müzari fiilin mechulü üzerinden talebeye aktarılmıştır. [178] Başına bir cezm edatı aldığı vakit kaç vecihle okunabileceği gösterilmiştir.[179]

Fiil türetiminde Molla Abdullatif kıyasa uygun fakat kullanıma ters fikirlerini burada da beyan etmiştir. Molla Abdullatif burada emir fiili, mazi fiile kıyas etmiş ve اُمْدُونَ ve مُدْنَ şeklinde de gelebileceğini söylemiştir.

Muzaaf olup sülasi mezid bir harf ilaveli fiillerin öğretimi bölümünde de ifal, tef'il ve mufaale bablarından olan أَمَدَّ, مَادَّ, مَدَّدَ fiilleri örnek verilerek emsile-i

171 Bkz Ek 2 s.80-87
172 Bkz Ek 1 s.57
173 Fiilin çözülmüş yani açılmış halidir.
174İbdal, ıstılahta bir harfin yerine başka bir harfi getirme işlemidir.
175 Kelimeden bir bölümü belli sebeplerden dolayı çıkarma işlemidir.
176 Bkz Ek 2 s.80
177 Bkz Ek 2 s.83-84
178 Bkz Ek 2 s.83-84
179 Bkz Ek 2 s.85-86

muhtelifeleri verilmiştir. Verilen bu fiillerin tafsilatlı çekimi yapılmış, muzaaf sülasi mücerred fiiller üzerinde uygulanan kural ve kaideler bu fiiller üzerinde de uygulanmıştır.

Muzaaf sülasi mezid iki harf ilaveli fiillerin öğretimi bölümünde de Molla Abdullatif talebeye tefa'ul, infi'al, ifti'al ve if'ilal bablarından **تَمَادَّ, إِنْقَدَّ, إِعْتَدَّ, إِحْمَرَّ** fiillerini örnek olarak vererek çekimlerini vermiştir. [180] **إِحْمَرَّ** fiilini sülasi mezid iki harf ilaveli fiiller bölümünde ele almayıp burada işlemiştir.

Muzaaf sülasi mezid üç harf ilaveli fiilerin öğretimi bölümünde Molla Abdullatif talebeye **إِحْمَارَّ, إِسْتَعَدَّ, إِقْشَعَرَّ** ve **إِطْمَأَنَّ** fiillerini vermiştir. [181] Verilen fiiillerin çekimleri geçen bablarda olduğu gibi tafsilatlı bir şekilde çekimlenmiştir.

2.6. MİSAL FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Sözlükte örnek, benzer, denk anlamına gelen misal, ıstılahta fau'l-fiili "vav" veya "ya" harfi olan fiillerdir. [182] Molla Abdullatif misal fiillerin öğretiminde misal sülasi mücerred ve misal sülasi mezid bir harf ilaveli fiiller başlıklarını vermiştir. Misal sülasi mücerredlerde **وَعَدَ, وَطَأَ, وَسَعَ, وَضَعَ, وَهَبَ , يَسَرَ, يَئِسَ, وَجِلَ, يَمُنَ, وَمِقَ, وَرِثَ**, fiillerini örnek vermiş [183] ve bu örneklerin türetilişini talebeye göstermiştir. Bu babların öğretimi esnasında üzerinde en fazla durduğu fiiller ikinci babdan olan **وَعَدَ يَعِدُ** ile beşinci babdan olan **يَرِثُ وَرِثَ** fiileridir. Vav harfinin nerelerde ve hangi şartlar altında hazf olunması gerektiği yine muzaafta olduğu gibi misalde de fiiller üzerinden tek tek izahı yapılmıştır. [184]

Misal fiillerde emir fiil türetilişini talebeye gösteren Molla Abdullatif öncelikle emir fiili asıllarıyla birlikte çekimlemiş daha sonra türetiliş biçimini açıklamıştır. Biri vav'lı diğeri Ya'lı olmak üzere if'al babından **أَوْعَدَ** ile **أَيْسَرَ** fiilleri,

---

180 Bkz Ek 1 s.58
181 Bkz Ek 1 s. 58
182 Zubeydî, **Tacu'l-Arûs**, c.30 s.379; Taftazani, **Sadeddin** s.122; Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi**, s.159; Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf**, s.239; ez-Zencani, **İzzi**, s. 214
183 Bkz Ek 1 s.58-59
184 Bkz Ek 2 s. 87-89

tef'il babından وَعَّدَ, يَسَّرَ, fiilleri, mufaale babından da وَاعَدَ ve يَاسَرَ fiilleri örnek verilip emsile-i muhtelifeleri ve muttarideleri çekimlenmiştir.

2.7. ECVEF FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Ecvef kelimesi sözlükte oyuk, delikli anlamlarına gelirken ıstılahi olarak aynu'l-fiili illetli harf olan fiil anlamına gelir.[185] Ecvef fiillerin çekiminde talebeye önce sülasi mücerred daha sonra da sülasi mezid bir harf ilaveli, iki harf ilaveli, üç harf ilaveli fiiller verilmiştir. Bu fiillerin çekimi esnasında Vav harfinin Elif harfine ve Ya harfine i'lali öğretilmiştir.[186]

Ecvef sülasi mücerred fiil öğretimi esnasında talebeye verilen fiiller صَانَ, بَاعَ, خَافَ, هَابَ , ve طَالَ fiilleridir. [187]

Ecvef sülasi mücerred fiillerde Vav harfinin ya harfine dönüşme sebebi mazi fiilin meçhul çekimi yaptırılırken anlatılmış ve tek tek fiiller üzerinde gösterilmiştir.[188]

صَانَ fiilinin ism-i failini çekimlemeden önce illet harfi olan "vav" ve "ya" harflerinin elife dönüştüğü yerin izahatı yapılmış ve diğer fiillerle kıyası gerçekleştirilmiştir.[189]

صَانَ fiilinin ism-i meful çekiminde de hem çekim yapılmış hem de مَصْوُونٌ kelimesinin مَصُونٌ ismine dönüşünün izahı yapılmıştır. Diğer isimlerin de izahatı tekerrüre bakılmaksızın zikre değer görülmüştür.[190] Emir fiilin hem çekimi yapılmış hem de asılları açıklamaları ile verilmiştir.[191]

Ecvef sülasi mezid bir harf ilaveli fiillerin öğretimi esnasında if'al babından أَجَابَ ve اَهَانَ fiillerini, tef'il babından زَيَّنَ ve قَوَّلَ fiillerini, mufaale babından da بَايَعَ

---

185 Taftazani, **Sadeddin**, s.135; ez-Zencani, **İzzi**, s.220; Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi**, s.159; Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf** s.240
186 Bkz Ek 2 s. 89
187 Bkz Ek 1 s.60
188 Bkz Ek 2 s.91
189 Bkz Ek 2 s.96
190 Bkz Ek 2 s.96
191 Bkz Ek 2 s. 99

ve قَاوَلَ fiillerini örnek olarak vermiştir.[192] Ecvef sülasi mezid iki harf ilaveli fiillerin öğretimi esnasında إِنْقَادَ ve إِخْتَارَ fiilleri verilip bunların emsile-i muhtelife ve muttarideleri çekimlenmiştir. إِنْقَادَ fiilinin ism-i faili ve ism-i mefulunun i'lal kuralları uygulandığından مُنْقَادٌ şeklinde geldiği üzerinde durulmuştur. إِخْتَارَ fiilinde de durum böyledir. İsm-i fail ve mefulu مُخْتَارٌ şeklinde gelmektedir.

Ecvef sülasi mezid üç harf ilaveli fiillerin öğretimi sırasında da sadece إِسْتَقَامَ fiili verilmiş, geçen bablarda uygulanan i'lal kuralları burada da uygulanarak çekimleri yapılmıştır.

2.8. NAKIS FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Sözlükte eksik, yetersiz noksan anlamlarına gelen nakıs, ıstılahta ise lamu'l fiili illetli harf olan fiiller anlamına gelir.[193] Molla Abdullatif nakıs fiilleri işlerken muzaaf konusunda olduğu gibi i'lal kurallarını fiiller üzerinde uygulayarak anlatmıştır. Nakıs sülasi mücerred fiillerin öğretiminde talebeye verilen fiiller غَزَا, رَمَى ,أَبَى ,طَغَى ,خَشِيَ ,رَضِيَ ve سَرُوَ fiilleridir.[194] Sadece غَزَا fiili üzerinden ele alış biçimini incelenecektir.

غَـزَا fiilinin mazi fiil çekimini yapmış ve i'lal konusunun öğretimi amaçlanmıştır. Aynı fiilin meçhulünün de çekimi yapılmış ve asıllarına inilmesi gereken yerlerde asıllarına inilmiştir.[195] Müzari fiili hem malum hem meçhul şekliyle çekimleyip asıllarının öğretimi amaçlanmıştır.[196] İsm-i fail çekimleri de aynı şekilde verildikten sonra Vav harfinin Ya harfine kalbi anlatılmış ve yine burada dammenin Vav ve Ya harfi üzerinde ağır olduğu ve bu yerlerde hazf olunacağı söylenmiştir.[197]

---

192 Bkz Ek 1 s.61
193 Taftazani, **Sadeddin**, s.157; ez-Zencani, **İzzi**, s.231; Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi**, s.159; Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf**, s.240
194 Bkz Ek 1 s.62
195 Bkz Ek 2 s.99-100
196 Bkz Ek 2 s.101-102
197 Bkz Ek 2 s.103

غَزَا fiilinin ism-i meful çekiminde ise idğam şartının vacip olduğu yerlerde idğamın yapılmasının gerekliliğine vurgu yapılmıştır.[198]

Nakıs sülasi mezid bir harf ilaveli Fiillerin öğretiminde talebeye verilen fiiller üzerinde i'lal kuralları uygulanarak anlatım sağlanmıştır. **أَعْطَى**, **نَاجَى** ve **صَلَّى** fiillerini örnek olarak vermiştir.[199]

Nakıs sülasi mezid iki harf ilaveli fiillerin öğretiminde talebeye **تَصَدَّى**, **تَمَطَّى**, **إِنْبَرَى** , **إِشْتَرَى** fiilleri verilmiştir. Verilen fiillerin emsile-i muhtelife ve muttarideleri çekimlenmiştir. İ'lal kuralları fiiller üzerinde uygulanarak gösterilmiştir.[200]

Nakıs sülasi mezid üç harf ilaveli fiillerin öğretiminde de talebeye **إِعْرَوْرَى**, **إِسْتَقْصَى**, **إِسْلَنْقَى** fiilleri verilip çekimleri yapılmıştır. [201]

2.9. LEFİF FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Sözlükte yığın, birbine dolanmış anlamlarına gelen lefif, ıstılahta içinde iki tane illetli harf barındıran fiil anlamlarına gelir.[202]

Lefifler, lefif-i mekrun ve lefif-i mefruk olmak üzere iki kısma ayrılarlar.

Lefif-i mekrun: İllet harfleri ardı ardına olan fiillerdir.

Lefif-i mefruk: İllet harfleri ardı ardına olmayan fiillerdir.[203]

Molla Abdullatif lefif konusunu işlerken ilk olarak lefif-i mekrun konusunu işlemiş daha sonra lefif-i mefruk'a yer vermiştir. Lefif-i mekrun sülasi mücerred, sülasi mezid bir harf ilaveli ve sülasi mezid üç harf ilaveli diye başlıklar açmış ve bu

198 Bkz Ek 2 s.104
199 Bkz Ek 1 s.62
200 Bkz Ek 1 s.63
201 Bkz Ek 1 s.63
202 Taftazani, **Sadeddin**, s.181; Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi**, s.159; Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf**, s.240
203 Taftazani, **Sadeddin**, s.181; Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf**, s.239

başlıklar altında verdiği bütün fiiller üzerinden kalb, hazf gibi ilal konuları anlatılmıştır.[204]

Molla Abdullatif'in, lefif-i mekrun sülasi mücerred fiillerin öğretiminde verdiği ve asılları üzerinde i'lal kurallarını uygulayarak anlattığı fiiller **شَوَى**, **رَوِيَ**, **حَيِيَ** fiilleridir.[205]

Lefif-i mekrun sülasi mücerred fiillerin çekimlerinin ardından lefif-i mekrun sülasi mezid bir harf ilaveli fiillerden **أَرْوَى**, **أَحْيَى**, **حَايَا** fiilleri verilip emsile-i muhtelifeleri ve muttaridelerinin çekimi yapılmıştır. [206]

Lefif-i mekrun sülasi mezid üç harf ilaveli fiillerin öğretimi için **إِسْتَحْيَى** fiili verilmiş ve verilen bu fiil emsile-i muhtelife ve muttaride ile çekimlenmiştir. İ'lal kuralları burada da fiil üzerinde tekrar gösterilmiştir.

Molla Abdullatif bu fiillerin ardından lefifi mefruk sülasi mücerred fiil başlığı altında talebeye **وَقَى** ve **وَجِيَ** fiillerini örnek olarak vermiş ve talebeden hem emsile-i muhtelifesini hem de muttaridelerini çekimlemesini istemiştir.[207]

2.10. MEHMUZ FİİLLERİN ÖĞRETİMİ

Sözlükte dürtülmüş, karalanmış gibi anlamlara gelen mehmuz, ıstılahta içinde hemze bulunduran fiil anlamına gelmektedir.[208] Mehmuzlar üçe ayrılır:

Mehmuzu'l-Fa: Fiilin birinci harfinin hemze olduğu fiillerdir.

Mehmuzu'l-Ayn: Fiilin ikinci harfinin hemze olduğu fiillerdir.

Mehmuzu'l- Lam: Fiilin üçüncü harfinin hemze olduğu fiillerdir.[209]

---

204 Bkz Ek 1 64-65
205 Bkz Ek 1 s.64
206 Bkz. Ek 1 s.64
207 Bkz Ek 1 s.64
208 Taftazani, **Sadeddin**, s.194; Akdağ, **Arap Dili Dilbigisi**, s.158; Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf**, s.238
209 Çağmar, **Alıştırmalarla Sarf**, s.238

Molla Abdullatif, mehmuz konusunu işlerken mehmuzu'l-fa sülasi mücerred, mehmuzu'l-fa sülasi mezid bir harf ilaveli, iki harf ilaveli fiiller diye başlıklar vermiş ve bu başlıklar altında verdiği filler üzerinden elifin hazf ve kalb olacağı yerleri göstermiştir. Bunun yanı sıra mehmuzu'l-fa'da emir fiilin kaç vecihle gelebileceği de bu konuda anlatılmıştır.

Mehmuzu'l-fa sülasi mücerred fiiller başlığı altında talebeye verilen fiiller **, أَمَرَ, أَزَرَ, أَنُبَ, أَسَى, أَتَى , آبَ** fiilleridir. Molla Abdullatif mehmuzu'l-fa sülasi mücerredden sonra mehmuzu'l-ayn'a geçmemiş mehmzu'l-fa sülasi mezid bir harf ilaveli fiiller konusuna giriş yapmıştır. Bu konuda da **آمَنَ , اَمَّنَ** ve **آمَرَ** fiilillerini örnek olarak vermiş ve her üç babın öğretimini amaçlamıştır.[210] Verdiği bu fiili geçen konularda olduğu gibi çekimleyip talebeye çekimletmiştir.

Akabinde mehmuz olup sülasi mezid iki harf ilaveli fiillerden **إِيتَلَى** ve **إِيتَالَ** fiilleri örnek verilmiştir.[211] Verilen fiiller aynı zamanda nakıs ve ecvef olduğundan i'lal kuralları fiil çekimleri sırasında tekrar zikredilmiştir.

Mehmuzu'l-ayn sülasi mücerred fiillerin öğretimi esnasında **سَأَلَ, رَأَى, نَأَى, وَأَى** fiillerini örnek olarak vermiş verilen fiillerde i'lal kurallarını geçen bahislerde olduğu gibi uygulamalı olarak göstermiştir.[212]

Mehmuzu'l-ayn sülasi mezid bir harf ilaveli fiillerin öğretiminde sadece **أَرَى** fiilini kullanmış,[213] bu fiilin emsile-i muhtelifesini ve muttaridesini çekimleyip i'lal kurallarını anlatmıştır.

Mehmuzu'l-lam sülasi mücerred fiillerin öğretiminde **سَاءَ, جَاءَ, هَنَأَ** fiillerini örnek olarak vermiştir.[214] Verilen fiilleri geçen konularda olduğu gibi emsile-i muhtelife ve muttaride şeklinde çekimlemiş ve bu fiillerden **جَاءَ** ve **سَاءَ** fiillerinin ecvef olması hasebiyle i'lal kurallarını üzerinde uygulamalı olarak göstermiştir.

---

210 Bknz Ek 1 s.65-66
211 Bknz Ek 1 s.66
212 Bknz Ek 1 s.66
213 Bknz Ek 1 s.67
214 Bknz Ek 1 s.67

SONUÇ

Halkın dini eğitim ihtiyacını karşılamak amacıyla, islami ilimler tedrisatını kendine vazife kılmış âlimlerimiz her dönem varolmuştur. Bütün âlimlerimiz İslami ilimlerin kahir ekseriyetine vakıf olmakla birlikte bazı alanlarda ihtisas sahibi olmuşlardır. Tezimizin birinci bölümünde hayatına yer verdiğimiz Molla Abdullatif, sarf, nahiv ve belağat alanlarında derinleşmiştir. 53 yıl kesintisiz tedrisat ile uğraşmış ve bu geçen yarım asır kendisine çok fazla tecrübe kazandırmıştır. Bu tecrübenin neticesinde talebeye meseleleri kavratacak bir yöntem denemiş ve nitekim bu yöntemde de başarılı olmuştur. İlim yolculuğunda hayli meşakkatler ile karşılaşmış, fakat karşılaştığı bu sıkıntılar ve zorluklar kendisini ilim öğrenmekten alıkoymamştır. Molla Abdullatif'in hayatını talebelik ve müderrislik olarak iki bölüme ayırmak mümkündür. Talebelik kısmının kıtlık zamanına denk gelmesi ve o dönemde islami ilimlerin öğrenilmesinin hayli zor olduğu bir dönem olması birçok sıkıntı yaşamasına sebep olmuştur. Müderrislik hayatında ise yaşadığı köyde, köylülerin beğenini kazanması, kendisine değer verilmesi ve talebelik yıllarında hocalarından edinmiş olduğu tecrübeler tedrisatında kendisine kolaylık sağlamış ve birçok talebe yetiştirmesine vesile olmuştur.

Nicelik bakımından pek fazla eserinin olmadığı saptanmıştır. Ders kitabı olarak okuduğu bütün kitaplarının kendisi tarafından istinsah edilmiş olduğu anlaşılmıştır. Bu eserler üzerine kısım kısım şerhler yazmış, fakat bunların dağınık olması tedvin edilmesini zorlaştırmıştır.

Yazmış olduğu fetvalar ve mektuplardan elimize geçenler incelendiğinde Molla Abdullatif'in düz yazıda bile fesahate riayet ettiği, elinden geldiğince sec'i üslübunu kullandığı görülmüştür.

Sarf alanında kendine has tasnifler, kendine has izahatlar yapmış ve yaptığı bu izahatlar neticesinde talebelerine sarf ilminin felsefesini kavratabilmeyi

amaçlamıştır. Talebeleriyle yaptığımız görüşmeler ve sarf üzerine yapmış olduğu şifahi şerhlerin incelenmesi neticesinde vardığımız en büyük sonuç, Molla Abdullatif'in kıyasçı bir tutum benimsemiş olmasıdır. Öyle ki bir kelimenin isti'malde hiç kullanılmamış olsa, veya araplardan hiç duyulmamış bir kelime bile olsa, kıyasa uygun olmasını, o kelimenin getirilmesine cevaz verilmesi için geçerli bir sebep olarak görmüştür.

Kendi sarfını okuturkenki en büyük amacının, i'lal kurallarının öğretilmesi olduğu anlaşımaktadır. Çekimlerini yaptırdığı bütün fiillerde i'lal kaidelerini tekerrüre aldırmaksızın tekrar tekrar ifade etmesi de Molla Abdullatif'in ısrarcı bir üsluba sahip olduğunu göstermektedir. Yazmış olduğu *Şemami Sarfı* adlı risalesindeki okuyucuya yöneltilen sorular ve cevaplar da kendisinin öğrenci merkezli bir üslup benimsediğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

A.Zehra ŞERBETÇİ, Ebru BARDAKÇI, Zeynep ATAY, **Arapça Dilbilgisi Sarf**, İstanbul, 2010

AKÇAY, Halil, **Sıfırdan Zirveye Sarf**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2017

AKDAĞ, Hasan, **Arap Dili Dilbigisi**, Tekin Kitabevi, Konya, 1989

BAHAEDDİN, Abdullah, "**Şerhu Ibn 'Akil**", Daru't-Turas, Kahire, 1980

BOLELLİ, Nusrettin, "XVIII- XX. Yüzyıllarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Arapça Öğretimi", **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, 2005, Sayı 15

Cemal KURNAZ, Halil ÇİÇEK, **Divan Şiiri Şekil Bilgisi**, Kurgan Edebiyat, Ankara, 2013

CENGİZ, Abdullah ile 01.06.2019 tarihinde yapılan görüşme

ÇAĞMAR, Edip, **Alıştırmalarla Sarf**, Diyarbekir Kitabevi, İstanbul, 2016

ÇAKIR, Mehmet, Bina'ul -Ef'al, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul,1992, c.6

ÇÖREKÇİZADE, Köse Efendi, **Emsile Şerhi**, İstanbul, 1262

DEMİR, İsmail, "Sarf Bilgisi ve Ömer b. Alî b. İbrâhîm b. halîl el-İspirî'nin "er-Risâle fî temeyyuzi'l-ebvâb" adlı eserinin edisyon kritiği", **İlahiyat Fakültesi Dergisi**(2), 2014, 60-80

DEMİRAYAK, Kenan, "el-Maksûd", **DİA**, XXVII.

EL-CEVHERİ, İsmail b. Hammâd, (1987). **es-Sıhah: Tâcü'l-luğa ve sıhâhu'l-'Arabiyye**, thk. Ahmed Attâr, Beyrut, 1987, c.4

EL-FEVZAN, Abdullah bin Salih, **Delil u s-salik ila Elfiyeti ibni Malik**, Dar Muslim, Riyad, 1999

EL-Hamelavi, Ahmed b. Muhammed, "**Şeze'l-arf fi fenni's-sarf**", Thk. AlaüddinAtıyye, Şam, 2007

EL-İSFEHANİ, Ebu'I-Kasım Hüseyin b. Muhammed b. Mıufaddal Rağıb, **el-Müfredat fi Garibi'l Kur'an, thk. Muhammed Halil Aynani**, Daru'I-Marife, ·Beyrut, 2005

ERGİN, Cevat, "Son Yüzyılda Silvanın Yetiştirdiği Alimler, **Uluslar arası Silvan Sempozyumu**, 2008

ES-SARUHAHİ, Ahmed Çelebi, **Şerhu-l Emsile**, İstanbul, 1305

EZGİ, Veysi ile 17.05.2019 tarihinde yapılan görüşme

FAYDA, Mustafa, İbn Hişam, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 1999

FAZLIOĞLU, Şükran, "Ta'lîm ile İrşâd arasında: Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Medrese Ders Müfredatı", **DÎVÂN İlmî Araştırmalar** (2005/1), 115-173

GÜNDÜZÖZ, Soner, "Nahiv ve Sarf İlminin Doğuşu Üzerine", **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 1997, 283-300

HAZER, Dursun, "Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretimi ve Okutulan Ders Kitapları", **Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2002, 274-293

HİNDAVİ, Hasan, **Menahicu's Sarfiyyin**, Daru'l-Kalem, Suriye-Dimeşk, 1989

https://diyarbakir.diyanet.gov.tr/sayfalar/contentdetail.aspx?ContentId=132&MenuCategory=Kurumsal, 02.03.2019, saat: 22:50

Hüseyin GÜNDAY, Şener ŞAHİN, **Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi**, Alfa, İstanbul, 2001

İBNİ MANZUR, thk. Muhammed b. Mukerrem, **Lisanu'l- Arab**, I-XX, Dar Sadır, tsz, c.10.

İBNİ NEDİM, Ebu'l-Ferec Muahmmed b. İshak, **el-Fihrist**, Beyrut, 1978,

KAZAN, Faruk, "Molla Abdullatif Şemami'nin Hayatı ve İlmi Kişiliği", **Kadim Akademi SBD**, c.2, Sayı 1, 12-38

KILIÇ, Hulusi, "İbnu'l Hacib", **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2000

KORKUSUZ, M. Şefik, "**Tezkire-i Meşayih-i Amid**", İstanbul, 1997

KURTULUŞ, Rıza – PALA, İskender, "**Mülemma**", DİA, 2016, XXXI,

MELİKOĞLU, Abdulkerim, "Molla Yahya Ferhande", **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı 2, Nisan 2010, 140-152

MENDERES, Gürkan, "Zerkeşi, Bedreddin", **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2013

ÖZBALIKÇI, Mehmet Reşit, "Sibeveyhi" **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul,2009

ÖZTOPRAK, Sadreddin, **Şark Medreseleri Bir Ömür**, Beyan Yayınları, İstanbul, 2003

Selami BAKIRCI, Kenan DEMİRAYAK, **Arap Dili Grameri Tarihi**. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları. 2001

Selami BAKIRCI, Kenan DEMİRAYAK, **Arap İslam Edebiyatı Literatür Bilgisi**, Cantaş Yayınları , İstanbul, 2016

SİBEVEYH, EbuBişr 'Amr b. Osman b. Kanber, **el-Kitab**, nşr. Muhammed Harun, I-VI, Kahire, 1402/1982

SUBKİ, Tacuddin, "**Tabakatu'ş Şafiyye el-Kubra**", thk. Mahmud Muhammed Tanahi, Abdulfettah el-hulv, nşr. Faysal İsa el-babi el-Halebi, Daru ihyai'l kutubi'l arabiyye, 1964

SUYUTİ, Abdurrahman b. Ebi Bekr, **Buğyetu-l Vuat fi tebakati'l luğaviyyin ve en-nuhat**, thk. Muhammed ebu'l Fadl İbrahim, nşr. İsa el-Babi el Halebi, 1964

SUYUTİ, Abdurrahman b. Ebi Bekr, **el-İktirah fi 'ilmi usul en-nahv**, (Thk. Ahmet Subhi Fırat), İstanbul Üniversitesi Yayınları, Edebiyat Fakültesi (doktora tezi), İstanbul 1975.

ŞENSOY, Sedat, Rummani, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2008

TAŞKÖPRİZADE, Ahmed b. Mustafa, nşr. Kamil Bekri, **Miftahus saade**, Kahire,

TOKAY, Ahmed ile 05.03.2019 tarihinde yapılan görüşme

TOPRAK, Z.Fuat vbşk, "Seyda Molla Yasin Toprak (Yüsri) Hayatı ve İlmi Kişiliği", **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı 1, Nisan 2009, 121-132

TÜCCAR, Zülfikar, "SİRAFİ Ebû Saîd", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul, 2009

ÜNALAN, Abdulkerim, "Molla Fahrettin Batmani'nin Hayatı ve Eserleri", **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergis**i, Sayı 3, Nisan 2010, 129-149

ÜNALAN, Abdulkerim, Mehmet Bilen, **Sistematik Sarf**, Araştırma Yayınları, Ankara, 2011

YIKILMAZ, Abdulvahit, "Molla Muhammed Said el-Amedi (Yıkılmaz) Hayatı, İlmi ve Tasavvufi Yönü" **Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 4, Kasım 2010, 137-155

YIKILMAZ, Said ile 16.04.2019 tarihinde yapılan görüşme

ZEBİYDİ, Muhammed bin Abdurrezzak el-Huseyni, **Tacu'l Arus min Cevahiri'l Kamus**, thk. Mecmuatu'l Muhakkikin, Daru'l Hidaye

EKLER

ÇEKİMLERİ İLE EZBERLETİLEN FİİLLER

نَصَرَ	يَنْصُرُ	نَصْرًا
ضَرَبَ	يَضْرِبُ	ضَرْبًا
سَأَلَ	يَسْأَلُ	سُؤَالًا
عَلِمَ	يَعْلَمُ	عِلْمًا
حَسُنَ	يَحْسُنُ	حُسْنًا
حَسِبَ	يَحْسِبُ	حِسَابًا

Tablo 1: ثلاثي مجرد

Tablo 2: كشاندنا فعلا نَصَرَ

نَصَرَ	يَنْصُرُ	نَصْرًا	نَاصِرٌ	مَنْصُورٌ	لَمْ يَنْصُرْ	لَمَّا يَنْصُرْ
مَا ينصر	لَا يَنْصُرْ	لَنْ يَنْصُرَ	لِيَنْصُرْ	لَا يَنْصُرْ	اُنْصُرْ	لَا تَنْصُرْ

Tablo 3: كشاندنا فعلا ضَرَبَ

ضَرَبَ	يَضْرِبُ	ضَرْبًا	ضَارِبٌ	مَضْرُوبٌ	لَمْ يَضْرِبْ	لَمَّايَضْرِبْ
مَا يَضْرِبُ	لَايَضْرِبُ	لَنْ يَضْرِبَ	لِيَضْرِبْ	لَايَضْرِبْ	اِضْرِبْ	لَا تَضْرِبْ

Tablo 4: كشاندنا فعلا فَتَحَ

فَتَحَ	يَفْتَحُ	فَتْحًا	فَاتِحٌ	مَفْتُوحٌ	لمْ يَفْتَحْ	لمَّا يَفْتَحْ
مَا يَفْتَحُ	لا يَفْتَحُ	لنْ يَفْتَحَ	لِيَفْتَحْ	لا يَفْتَحْ	إِفْتَحْ	لا تَفْتَحْ

Tablo 5: كشاندنا فعلا عَلِمَ

عَلِمَ	يَعْلَمُ	عِلمًا	عَالِمٌ	مَعْلومٌ	لمْ يَعْلَمْ	لمَّايَعْلَمْ
مَايَعْلَمُ	لايَعْلَمُ	لنْ يَعْلَمَ	لِيُعْلَمَ	لايَعْلَمْ	اِعْلَمْ	لاتَعْلَمْ

Tablo 6: كشاندنا فعلا حَسُنَ

حَسُنَ	يَحْسُنُ	حُسْنًا	حَاسِنٌ	مَحْسُونٌ	لمْيَحْسُنْ	لمَّايَحْسُنْ
مَا يَحْسُنَ	لايَحْسُنَ	لنْ يَحْسُنَ	لِيَحْسُنَ	لايَحْسُنَ	احْسُنَ	لاتحْسُنَ

Tablo 7. كشاندنا فعلا حَسِبَ

حَسِبَ	يَحْسِبُ	حِسَابًا	حَاسِبٌ	مَحْسُوبٌ	لمْ يَحْسِبْ	لمَّا يَحْسِبْ
مَا يَحْسِبُ	لا يَحْسِبُ	لنْ يَحْسِبَ	لِيَحْسِبْ	لا يَحْسِبْ	اِحْسِبْ	لا تَحْسِبْ

ثلاثي مزيد بحرفكي .Tablo 8

أَكْرَمَ	يُكْرِمُ	إِكْرَامًا	-	-
فَرَّحَ	يُفَرِّحُ	تَفْرِيحًا	-	-
قَاتَلَ	يُقَاتِلُ	مُقَاتَلَةً	قِتَالًا	قِيتَالًا

كشاندنا فعلا اَكْرَمَ .Tablo 9

اَكْرَمَ	يُكْرِمُ	اِكْرَامًا	مُكْرِمٌ	مُكْرَمٌ	لمْ يُكْرِمْ	لمَّا يُكْرِمْ
مَايُكْرِمُ	لايُكْرِمُ	لنْ يُكْرِمَ	لِيُكْرَمْ	لايُكْرِمْ	اَكْرِمْ	لاتَكْرِمْ

كشاندنا فعلا فَرَّحَ .Tablo 10

فَرَّحَ	يُفَرِّحُ	تَفْرِيحًا	مُفَرِّحٌ	مُفَرَّحٌ	لمْ يُفَرِّحْ	لمَّا يُفَرِّحْ
مَايُفَرِّحُ	لايُفَرِّحُ	لنْ يُفَرِّحَ	لِيُفَرِّحْ	لايُفَرِّحْ	فَرِّحْ	لاتَفَرِّحْ

كشاندنا فعلا قَاتَلَ .Tablo 11

قَاتَلَ	يُقَاتِلُ	مُقَاتَلَةً وَقِتَالًا وَقِيتَالًا	مُقَاتِلٌ	مُقَاتَلٌ	لمْ يُقَاتِلْ	لمَّا يُقَاتِلْ
مَا يُقَاتِلُ	لا يُقَاتِلُ	لنْ يُقَاتِلَ	لِيُقَاتِلْ	لا يُقَاتِلْ	قَاتِلْ	لاتُقَاتِلْ

ثلاثي مزيد بدو حرفا .Tablo 12

اِنْقَطَعَ	يَنْقَطِعُ	اِنْقِطاعًا
اِجْتَمَعَ	يَجْتَمِعُ	اِجْتِمَاعًا
تَكَسَّرَ	يَتَكَسَّرُ	تَكَسُرًا
تَبَاعَدَ	يَتَبَاعَدُ	تَبَاعُدًا

كشاندنا فعلا اِنْقَطَعَ .Tablo 13

اِنْقَطَعَ	يَنْقَطِعُ	اِنْقِطاعًا	مُنْقَطِعٌ	مُنْقَطَعٌ	لَمْ يَنْقَطِعْ	لَمَّا يَنْقَطِعْ
مَا يَنْقَطِعُ	لا يَنْقَطِعُ	لنْ يَنْقَطِعَ	لِيَنْقَطِعْ	لا يَنْقَطِعْ	اِنْقَطِعْ	لا تَنْقَطِعْ

كشاندنا فعلا اِجْتَمَعَ .Tablo 14

اِجْتَمَعَ	يَجْتَمِعُ	اِجْتِمَاعًا	مُجْتَمِعٌ	مُجْتَمَعٌ	لَمْ يَجْتَمِعْ	لَمَّا يَجْتَمِعْ
مَا يَجْتَمِعُ	لا يَجْتَمِعُ	لنْ يَجْتَمِعَ	لِيَجْتَمِعْ	لا يَجْتَمِعْ	اِجْتَمِعْ	لا تَجْتَمِعْ

كشاندنا فعلا تَكَسَّرَ .Tablo 15

تَكَسَّرَ	يَتَكَسَّرُ	تَكَسُرًا	مُتَكَسِّرٌ	مُتَكَسَّرٌ	لَمْ يَتَكَسَّرْ	لَمَّا يَتَكَسَّرْ
مَايَتَكَسَّرُ	لايَتَكَسَّرُ	لنْ يَتَكَسَّرَ	لِيَتَكَسَّرْ	لايَتَكَسَّرْ	تَكَسَّرْ كَسَّرْ	لا تتَكَسَّرْ لَا تَكَّسَرْ

كشاندنا فعلا تَبَاعَدَ .Tablo 16

تَبَاعَدَ	يَتَبَاعَدُ	تَبَاعُدًا	مُتَبَاعِدٌ	مُتَبَاعَدٌ	لَمْ يَتَبَاعَدْ	لَمَّايَتَبَاعَدْ
مَا يَتَبَاعَدْ	لايَتَبَاعَدْ	لَنْ يَتَبَاعَدَ	لِيَتَبَاعَدْ	لايَتَبَاعَدْ	تَبَاعَدْ بَاعَدْ	لاتتَبَاعَدْ لَا تَبَاعَدْ

ثلاثي مزيد بسى حرفا .Tablo 17

إِسْتَخْرَجَ	يَسْتَخْرِجُ	إِسْتِخْرَاجًا
إِعْشَوْشَبَ	يَعْشَوْشِبُ	إِعْشِيشَابًا
إِجْلَوَّذَ	يَجْلَوَّذُ	إِجْلِوَّاذًا
إِقْعَنْسَسَ	يَقْعَنْسِسُ	إِقْعِنْسَاسًا

كشاندنا فعلا اِسْتَخْرَجَ .Tablo 18

اِسْتَخْرَجَ	يَسْتَخْرِجُ	اِسْتِخْرَاجًا	مُسْتَخْرِجٌ	مُسْتَخْرَجٌ	لَمْ يَسْتَخْرِجْ	لَمَّا يَسْتَخْرِجْ
مَا يَسْتَخْرِجُ	لا يَسْتَخْرِجُ	لَنْ يَسْتَخْرِجَ	لِيَسْتَخْرِجْ	لايَسْتَخْرِجْ	اِسْتَخْرِجْ	لاتَسْتَخْرِجْ

كشاندنا فعلا اِعْشَوْشَبَ .Tablo 19

اِعْشَوْشَبَ	يَعْشَوْشِبُ	اِعْشِيشَابًا	مُعْشَوْشِبٌ	مُعْشَوْشَبٌ	لَمْ يَعْشَوْشِبْ	لَمَّا يَعْشَوْشِبْ
مَا يَعْشَوْشِبُ	لا يَعْشَوْشِبُ	لَنْ يَعْشَوْشِبَ	لِيَعْشَوْشِبْ	لايَعْشَوْشِبْ	اِعْشَوْشِبْ	لا تَعْشَوْشِبْ

كشاندنا فعلا اِجْلَوَّذَ .Tablo 20

اِجْلَوَّذْ	يَجْلَوِّذْ	اِجْلِوَّاذًا	مُجْلَوِّذْ	مُجْلَوَّذْ	لمْ يَجْلَوِّذْ	لمَّا يَجْلَوِّذْ
مَايَجْلَوِّذْ	لايَجْلَوِّذْ	لنْ يَجْلَوِّذْ	لِيَجْلَوِّذْ	لايَجْلَوِّذْ	اِجْلَوِّذْ	لاتَجْلَوِّذْ

رباعي مجرد .Tablo 21

دَحْرَجَ	يُدَحْرِجُ	دَحْرَجَةً - وَدِحْرَاجًا

كشاندنا فعلا دَحْرَجَ .Tablo 22

دَحْرَجَ	يُدَحْرِجُ	دَحْرَجَةً وَدِحْرَاجًا	مُدَحْرِجٌ	مُدَحْرَجٌ	لمْ يُدَحْرِجْ	لمَّايُدَحْرِجْ
مَايُدَحْرِجُ	لايُدَحْرِجُ	لنْ يُدَحْرِجَ	لِيُدَحْرِجْ	لايُدَحْرِجْ	دَحْرِجْ	لاتَدَحْرِجْ

رباعي مزيد بحرفكي .Tablo 23

تَدَحْرَجَ	يَتَدَحْرَجُ	تَدَحْرُجًا

كشاندنا فعلا تَدَحْرَجَ Tablo 24

تَدَحْرَجَ	يَتَدَحْرَجُ	تَدَحْرُجًا	مُتَدَحْرِجٌ	مُتَدَحْرَجٌ	لمْ يَتَدَحْرَجْ	لمَّا يَتَدَحْرَجْ
مَايَتَدَحْرَجُ	لايَتَدَحْرَجُ	لنْ يَتَدَحْرَجَ	لِيَتَدَحْرَجْ	لايَتَدَحْرَجْ	تَدَحْرَجْ - دَحْرَجْ	لَا تَتَدَحْرَجْ - لَا تَدَحْرَجْ

رباعي مزيد بدو حرفا Tablo 25.

إِحْرَنْجَمَ	يَحْرَنْجِمُ	إِحْرِنْجَامًا

كشاندنا فعلا اِحْرَنْجَمَ Tablo 26.

اِحْرَنْجَمَ	يَحْرَنْجِمُ	اِحْرِنْجَامًا	مُحْرَنْجِمٌ	مُحْرَنْجَمٌ	لَمْيَحْرَنْجِمْ	لَمَّايَحْرَنْجِمْ
مَايَحْرَنْجِمُ	لَايَحْرَنْجِمُ	لَنْ يَحْرَنْجِمَ	لِيَحْرَنْجِمْ	لَايَحْرَنْجِمْ	اِحْرَنْجِمْ	لَاتَحْرَنْجِمْ

مضاعف Tablo 27.

مَدَّ	يَمُدُّ	مَدًّا
فَرَّ	يَفِرُّ	فَرًّا
ظَلَّ	يَظَلُّ	ظَلًّا
مَسَّ	يَمَسُّ	مَسًّا
عَضَّ	يَعَضُّ	عَضًّا

كشاندنا فعلا مَدَّ Tablo 28:

مَدّ	يَمُدّ	مَدّا	مَادّ	مَمْدُودٌ	لَمْ يَمُدّ	لَمَّا يَمُدّ
مَا يَمُدّ	لَايَمُدّ	لَنْ يَمُدّ	لِيَمُدّ	لَا يَمُدّ	مُدّ	لَا تَمُدّ

مضاعف ثلاثي مزيد بحرفكي :Tablo 29

أَمَدَّ	يُمِدُّ	إِمْدَادًا
مَادَّ	يُمَادُّ	مُمَادًّا
مَدَّدَ	يُمَدِّدُ	تَمْدِيدًا

مضاعف(شبه المضاعف) ثلاثي مزيد بدو حرفا :Tablo 30

تَمَادَّ	يَتَمَادُّ	تَمَادُدًا!
إِنْقَدَّ	يَنْقَدُّ	إِنْقِدَادًا
إِعْتَدَّ	يَعْتَدُّ	إِعْتِدَادًا
إِحْمَرَّ	يَحْمَارُّ	إِحْمِرَارًا

مضاعف(شبه المضاعف) ثلاثي مزيد بسى حرفا :Tablo 31

إِحْمَارَّ	يَحْمَارُّ	إِحْمِيرَارًا
إِسْتَعَدَّ	يَسْتَعِدُّ	إِسْتِعْدَادًا
إِقْشَعَرَّ	يَقْشَعِرُّ	إِقْشِعْرَارًا
إِطْمَأَنَّ	يَطْمَئِنُّ	إِطْمِئْنَانًا

مثال :Tablo 32

وَعَدَ	يَعِدُ	عِدَةً
وَطَأَ	يَطَأُ	وَطْأً
وَسَعَ	يَسَعُ	وَسْعًا
وَضَعَ	يَضَعُ	وَضْعًا
وَهَبَ	يَهَبُ	وَهْبًا
يَسَرَ	يَيْسَرُ	يُسْرًا
يَئِسَ	يَيْئَسُ	يَئْسًا
وَجِلَ	يَوْجَلُ	وِجْلًا
يَمُنَ	يَيْمُنُ	يُمْنًا
وَمِقَ	يَمِقُ	مِقَةً
وَرِثَ	يَرِثُ	وِرَاثَةً

كشاندنا فعلا وَعَدَ :Tablo 33

وَعَدَ	يَعِدُ	عِدَةٌ	وَاعِدٌ	مَوْعُودٌ	لَمْ يَعِدْ	لَمَّا يَعِدْ
مَا يَعِدُ	لَا يَعِدُ	لَنْ يَعِدَ	لِيَعِدْ	لَا يَعِدْ	عِدْ	لَا تَعِدْ

مثال ثلاثي مزيد بحرفكي :Tablo 34

أَوْعَدَ	يُوعِدُ	إِيعَادًا
أَيْسَرَ	يُوسِرُ	إِيسَارًا
وَاعَدَ	يُوَاعِدُ	مُوَاعَدَةً
يَاسَرَ	يُيَاسِرُ	مُيَاسَرَةً
وَعَّدَ	يُوَعِّدُ	تَوْعِيدًا
يَسَّرَ	يُيَسِّرُ	تَيْسِيرًا

اجوف :Tablo 35

صَانَ	يَصُونُ	صَوْنًا
بَاعَ	يَبِيعُ	بَيْعًا
خَافَ	يَخَافُ	خَوْفًا
هَابَ	يَهَابُ	هَيْبًا
طَالَ	يَطُولُ	طُولًا

كشاندنا فعلا صَانَ :Tablo 36

صَانَ	يَصُونَ	صَوْنًا	صَائِنٌ	مَصُونٌ	لَمْ يَصُنْ	لَمَّا يَصُنْ
مَا يَصُونَ	لَا يَصُونَ	لَنْ يَصُونَ	لِيَصُنْ	لَا يَصُنْ	صُنْ	لَا تَصُنْ

كشاندنا فعلا بَاَعَ :Tablo 37

بَاَعَ	يَبِيعُ	بَيْعًا	بَائِعٌ	مَبِيعٌ	لمْ يَبِعْ	لمَّا يَبِعْ
مَا يَبِيعُ	لا يَبِيعُ	لنْ يَبِيعَ	لِيَبِعْ	لا يَبِعْ	بِعْ	لا تَبِعْ

اجوف ثلاثي مزيد بحرفكي :Tablo 38

أَجَابَ	يُجِيبُ	إِجَابَةً
اَهَانَ	يُهِينُ	اِهَانَةً
قَاوَلَ	يُقَاوِلُ	مُقَاوَلَةً
بَايَعَ	يُبَايِعُ	مُبَايَعَةً
زَيَّنَ	يُزَيِّنُ	تَزَيِينًا
قَوَّلَ	يُقَوِّلُ	تَقْوِيلًا

كشاندنا فعلا اَجَابَ :Tablo 39

اَجَابَ	يُجِيبُ	اِجَابَة	مُجِيبٌ	مُجَابٌ	لمْ يُجِبْ	لمَّا يُجِبْ
مَا يُجِيبُ	لا يُجيب	لنْ يُجِيبَ	لِيُجِبْ	لَا يُجِبْ	اَجِبْ	لَا تَجِبْ

اجوف ثلاثي مزيد بدو حرفا :Tablo 40

إِنْقَادَ	يَنْقَادُ	إِنْقِيَادًا
إِخْتَارَ	يَخْتَارُ	إِخْتِيَارًا

Tablo 41: اجوف ثلاثي مزيد بسى حرفا

إِسْتَقَامَ	يَسْتَقِيمُ	إِسْتِقَامَةً

Tablo 42: ناقص

غَزَا	يَغْزُو	غَزْوًا
رَمَى	يَرْمِى	رَمْيًا
أَبَى	يَأْبَى	إِبَاءً
طَغَى	يَطْغَى	طُغْيَانًا
رَضِيَ	يَرْضَى	رِضْوَانًا
خَشِيَ	يَخْشَى	خَشْيًا
سَرُوَ	يَسْرُو	سُرْوًا

Tablo 43: كشاندنا فعلا غَزَا

غَزَا	يَغْزُو	غَزْوًا	غَازٍ	مَغْزُوٌّ	لَمْ يَغْزُ	لَمَّا يَغْزُ
مَا يَغْزُو	لا يَغْزُو	لَنْ يَغْزُوَ	لِيَغْزُ	لا تَغْزُ	اُغْزُ	لا تَغْزُ

Tablo 44: ناقص ثلاثي مزيد بحرفكي

أَعْطَى	يُعْطِى	إِعْطَاءً
صَلَّى	يُصَلِّى	تَصْلِيَةً

نَاجَى	يُنَاجِي	مُنَاجَةً

ناقص ثلاثي مزيد بدو حرفا :Tablo 45

تَصَدَّى	يَتَصَدَّى	تَصَدُّيًا
تَمَطَّى	يَتَمَطَّى	تَمَطُّيًا
تَصَابَى	يَتَصَابَى	تَصَابِيًا
إِنْبَرَى	يَنْبَرِى	إِنْبِرَاءً
إِشْتَرَى	يَشْتَرِى	إِشْتِرَاءً
إِرْتَجَى	يَرْتَجِى	إِرْتِجَاءً
إِرْعَوَى	يَرْعَوِى	إِرْعِوَاءً

كشاندنا فعلا تَصَدَّى Tablo : 46

تَصَدّى	يَتَصَدّى	تَصَدّيًا	مُتَصَدٍّ	مُتَصَدًى	لمْ يَتَصَدّ	لمَّا يَتَصَدّ
مَا يَتَصَدّى	لا يَتَصَدّى	لنْ يَتَصَدّىَ	لِيَتَصَدّ	لا يَتَصَدّ	تَصَدّ	لا تَصَدّ

ناقص ثلاثي مزيد بسى حرفا :Tablo 47

إِعْرَوْرَى	يَعْرَوْرِى	إِعْرِوْرَاءً
إِسْتَقْصَى	يَسْتَقْصِى	إِسْتِقْصَاءً
إِسْلَنْقَى	يَسْلَنْقِى	إِسْلِنْقَاءً

كشاندنا فعلا اِعْرَوْرَى :Tablo 48

اِعْرَوْرَى	يَعْرَوْرِي	اِعْرِوْرَاءً	مُعْرَوْرٍ	مُعْرَوْرًى	لمْ يَعْرَوْرِ	لمَّا يَعْرَوْرِ
مَا يَعْرَوْرِي	لا يَعْرَوْرِي	لنْ يَعْرَوْرِيَ	لِيَعْرَوْرِ	لا يَعْرَوْرِ	اِعْرَوْرِ	لا تَعْرَوْرِ

لفيفى مقرون ثلاثي مجرد :Tablo 49

شَوَى	يَشْوِى	شَوْيًا
رَوِيَ	يَرْوَى	رَيًّا
حَيِيَ - حَيَّ	يَحْيَى	حَيَاةً!

كشاندنا فعلا شَوَى : Tablo 50

شَوَى	يَشْوِي	شَوْيًا	شَاوٍ	مَشْوِيٌّ	لمْ يَشْوِ	لمَّا يَشْوِ
مَا يَشْوِي	لا يَشْوِي	لنْ يَشْوِيَ	لِيَشْوِ	لا يَشْوِ	اِشْوِ	لا تَشْوِ

لفيفى مقرون ثلاثي مزيد بحرفكي :Tablo 51

أَرْوَى	يُرْوِى	اِرْوَاءً
رَوَّى	يُرَوِّي	تَرْوِيَةً
حَايَا	يُحَايِى	مُحَايَةً

لفيفى مقرون ثلاثي مزيد بسى حرفا Tablo 52

إِسْتَحْيَى - اِسْتَحَى	يَسْتَحْيِى - يَسْتَحِي	إِسْتِحْيَاءً

لفيفى مفروق ثلاثي مجرد :Tablo 53

وَقَى	يَقِي	وِقَايَةً
وَجِيَ	يَوْجَى	وِجْيًا

كشاندنا فعلا وَقَى :Tablo 54

وَقَى	يَقِي	وِقَايَةً	وَاقٍ	مَوْقِيٌّ	لمْ يَقِ	لمَّا يَقِ
مَا يَقِي	لا يَقِي	لنْ يَقِيَ	لِيَقِ	لا يَقِ	قِ	لا تَقِ

مهموز الفاء ثلاثي مجرد :Tablo 55

اَمَرَ	يَأمُرُ	اَمْرًا
أَزَرَ	يَأزِرُ	أَزْرًا
أَدُبَ	يَأدُبُ	أَدَبًا
أَسَا	يَأسُو	أَسْوَة
أَتَى	يَأتِى	إِتْيَانًا
اَبَ	يَئُوبُ	اَوْبًا

مهموز الفاء ثلاثي مزيد بحرفكي :Tablo 56

آمَنَ	يُؤْمِنُ	إيمَانًا
اَمَّنَ	يُؤَمِّنُ	تَأْمِينًا
آمَرَ	يُآمِرُ	مُآمَرَةً

مهموز الفاء ثلاثي مزيد بدو حرفا :Tablo 57

إيتَلَى	يَاتَلِى	إيتِلَاءً
إيتَالَ	يَاتَالُ	إيتِيَالًا

مهموزالعين ثلاثي مجرد :Tablo 58

سَأَلَ	يَسْأَلُ	سُؤَالًا
رَأَى	يَرَى	رَأْيًا
نَأَى	يَنْنَى	نَأْيًا
وَأَى	يَئِى	وَئْيًا

كشاندنا فعلا سَئَلَ : Tablo 59

سَئَلَ	يَسْئَلُ	سُؤَالًا	سَائِلٌ	مَسْؤُولٌ	لَمْ يَسْئَلْ	لَمَّا يَسْئَلْ
مَايَسْئَلُ	لَايَسْئَلُ	لَنْ يَسْئَلَ	لِيَسْئَلْ	لَايَسْئَلْ	اِسْئَلْ	لَاتَسْئَلْ

كشاندنا فعلا رَأَى :Tablo 60

رَأى	يَرَى	رَأيًا	رَاءٍ	مَرْئِيٌّ	لمْ يَرَ	لمَّا يَرَ
مَا يَرَى	لا يَرَى	لنْ يَرَىَ	لِيَرَ	لا يَرَ	رَ	لا تَرَ

مهموز اللام ثلاثي مجرد :Tablo 61

سَاءَ	يَسُوءُ	سُوءً
جَاءَ	يَجِيءُ	مَجِيئً
هَنَأَ	يَهْنَأُ	هِنَاءً

EK-2 SERFA ŞEMAMİ DİBACESİ VE FİİLLERİN ASILLARININ ÖĞRETİMİ

صرفا شمامی

بسم الله الرحمن الرحيم

تو بزان دموضوعی علمی صرفیدا میزان هیه موزون هیه. میزان وکي (فَ-عَ-لَ)، موزون وکي (نَ-صَ-رَ). سائل بیژه یا مرڤ تو دبیژي میزان کا چیه موزون کا چیه. أمی بیژن میزان وکي طبقا کو کیلو دکڤی، موزون وکي طبقا سیڤ دکڤی. سائل بیژه یا مرڤ کا میزان بکشینه أمی بیژن فَعَلَ فَعَلَا فَعَلوا فَعَلَتْ فَعَلَتَا فَعَلْنَ فَعَلْتَ فَعَلْتُمَا فَعَلْتُمْ فَعَلْتِ فَعَلْتُمَا فَعَلْتُنَّ فَعَلْتُ فَعَلْنَا.

أوی بیژه کا موزون بکشینه، أمی بیژن: نَصَرَ نَصَرَا نَصَرُوا نَصَرَتْ نَصَرَتَا نَصَرْنَ نَصَرَتْ نَصَرْتُمَا نَصَرْتُمْ نَصَرْتِ نَصَرْتُمَا نَصَرْتُنَّ نَصَرْتُ نَصَرْنَا.

چار حب معانیی مقصوده دڤلبی مه دا هیه: یکي عرب لهمبر میه أم دخوازن وان چار حب معانیی مقصوده درخینن درڤا. وان چار حب معانیین مقصوده أڤن: أم دبیژن زلامك دزمانی بریدا آلیکاري کریه، أوی عرب فهم نکه،

أم دبیژن دو زلامان آلیکاري کرنه، دیسا فهم ناکه

أم دبیژن سی زلامان آلیکاري کرنه، دیسا فهم ناکه.

أم لباس لزمانی خو دکن أم دبیژن نَصَرَ فهم دکه کو یکي زلام آلیکاري کریه.

أم دبیژن نَصَرَا فهم دکه کو دو حب زلاما آلیکاري کرنه.

أم دبیژن نَصَرُوا فهم دکه کو سی زلامان آلیکاري کرنه.

أم دبیژن نَصَرَتْ فهم دکه کو پیرك کي آلیکاري کریه.

نَصَرَتْ: تاء تأنیث لکور وره ساکنه، سائل بیژه یا مرڤ

أز ژترا بينم نه ساكنه أمى بيژن كا بينه، أوى بيژه: نَصَرَتَا، أمى بيژن: لورا أو حركه حركا عارضيه، نه أصليه أگر أم تى ببن حذفى التباسا وى بتثنيا مذكرى غائب چه دبه: دو زلام دبيژن أم خو بپيرك كى نادين.

أگر أم أليفى ببن حذفى التباسا وى بوحدتا مؤنثى غائب را چى دبه.

دو پيرك دبين أم خو ب پيرككيرا نادن. أم را دبن ژبو دفع بلايى حرككى عارضي داتينن كو فتحيه، فتحه ژي أن أخفى حركاتا يه.

سائل دبى: مسالكى در حقى ويدا هيه، أمى بيژن وكي مسئلا دوقوشي، سائل دبى كا مسئلا خو بينه، أم دبيژن روژكى ژروژا أم چون بر دفى چم كو حيوانكي لوى درى يه، أم دبيژن يا حيوان تو چه تشتي، دبيژه أز دوقوشيمه، أم دبيژن كا مه سواركه ببه وي آلي، دبى أز قوشم أم دبين كا مه سوار كه بفرينه ببه وي آلي، دبى نا أز دڤه مه. أم ژي ژبو دفعا بلايى أم را دبن خو لچم دبن درباسي وى آلي دبن.

(نَصَرَ) جائز الاستتاره دبه كو فاعلى خو تيدا مستتر به، دبه كو ظاهر به فاعلى خو تيدا مستتر هبه وكي نها (نَصَرَ) فعله (هُوَ) دبه كو فاعلى وى ظاهر به وكي نها (نَصَرَ زَيْدٌ) "نَصَرَ" فعله "زَيْدٌ" دبه فاعلى وى (نَصَرَا) فعله ألف دبه فاعلى وى (نَصَرُوا) فعله واو دبه فاعلى وى (نَصَرَتْ) فعله فاعلى خو تيدا مستتره كو "هِيَ"يه الخ.

فعلا ماضي بنايى مفعول (نُصِرَ) دبه كو نائبا فاعلى وى تيدا مستتر به دبه كو ظاهر به نائبا فاعلى خو تيدا مستتر به وكي (نُصِرَ) فعله نائبى فاعلى وى تيدا مستتره كو "هُوَ"يه دبه كو ظاهر به وكي (نُصِرَ زَيْدٌ) "نُصِرَ" فعل "زَيْدٌ" دبه نائبا فاعلى وى (نُصِرَا) فعله ألف دبه نائبا فاعلى وى (نُصِرُوا) فعله واو دبه نائبا فاعلى وى (نُصِرَتْ) فعله هي دبه نائبا فاعلى وى الخ.

سائل دبيژه يا مرڤ چما ژمفردى مذكرى غائب حتى جمعا مؤنثى غائبه آخرى فعلى متحركه ژجمعا مؤنثى غائبه حتى نفسا متكلم مع الغير آخرى فعل ساكنه أم دبيژن لورا ژجمعا مؤنثى حتى نفسا متكلم مع الغير ضميرا مرفوعا متصل پى ڤه زلقي يه چه زمان ضميرا مرفوعا متصل پڤه بزلقه إسكانا ما قبلى خو دكه وكي نها نَصَرْنَ، نَصَرْتَ، نَصَرْتُمَا، نَصَرْتُمْ الخ... يعني ساكن دكه.

سائل بيژه يا مرڤ برا إسكانا ما قبلى خوه نكرا. أمى بيژن وى چاغى تواليا أربعى حركاتان لدو هڤ دهات. چه زمان تواليا أربعى حركاتان لدو هڤ وره وكي نها (نَصَرنَ، نَصَرَتَ، نَصَرَتُمَا) وختا آوها به لسر زمانى عربا ثقيله، عرب ژي طالبى تخفيفى نه، ژبو ڤي قاسي ساكن دخوينن.

شش إسمى مه هنه أم دكشينن "زَيْدٌ-زَيْدَانِ-زَيْدُونَ/هِنْدٌ-هِنْدَانِ-هِنْدَاتٌ".. أم اسمى خوه بفعلا ماضيى بنا فاعلرا بكشينن (زَيْدٌ نَصَرَ-زَيْدَانِ نَصَرَا-زَيْدُونَ نَصَرُوا/هِنْدٌ نَصَرَتْ-هِنْدَانِ نَصَرَتَا-هِنْدَاتٌ نَصَرْنَ)

أم اسمى خوه بفعلا ماضيى بنا فاعل تركبكن:

(زَيْدٌ نَصَرَ): "زَيْدٌ" لفظا مرفوعه رفعه بضمه مبتدايه، چما لفظيه لورا نه محليه، چما مرفوعه لورا مبتدايى حقيه، مبتدا ژي مرفوعه. چما رفعه بضمى لورا رفعا وى بضمه يه نه بألفى أو واوى يه. "نَصَرَ" فعله فاعلى خوه تيدا مستتره كو "هُوَ"يه فعل و فاعل لسر هڤ جمله نه، جمله ژي محلًا مرفوع دبه خبرى زَيْدٌ. چما دبيژي محلا نابيژي لفظًا؟ أگر اسمك قابل الإعراب ددوسا ويدا هبانا، مه دگو لفظًا مه نه دگوت محلًا. اسمى قابل الإعراب وكي نها "زَيْدٌ نَاصِرٌ": "زَيْدٌ" لفظًا مرفوع رفعه بضمه مبتدايه "نَاصِرٌ" لفظًا مرفوع رفعه بضمه دبه خبرى وى.

(زَيْدَانِ نَصَرَا): "زَيْدَانِ" لفظًا مرفوع رفعه بألف، مبتدايه. چما رفعا وى بألفه؟ لورا رفعا وى بألفى يه، نه ضمه أو واوى يه. چما مرفوعه؟ لورا مبتدايى حقيه، مبتدا ژي مرفوعه. "نَصَرَا" فعله ألف دبه فاعلى وى فعل و فاعل لسر هڤ جمله نه، جمله ژي مبنيه، مبني ژي محلًا مرفوع دبه خبرى وى. چما دبيژي محلًا نابيژي لفظًا؟ أگر اسمك قابل الإعراب هبانا مه دگو لفظًا مه نه دگو محلًا. اسمى قابل الاعراب وكي "زَيْدَانِ نَاصِرَانِ": زَيْدَانِ، لفظًا مرفوع رفعه بألف مبتدايه. نَاصِرَانِ، لفظًا مرفوع رفعه بألف دبه خبرى زَيْدَانِ.

(زَيْدُونَ نَصَرُوا): "زَيْدُونَ" لفظًا مرفوع رفعه بواوى مبتدايه. چما لفظيه؟ لورا نه محليه. چما مرفوعه؟ لورا مبتدايى حقيه، مبتدا ژي مرفوعه. چما رفه بواوى يه؟ لورا رفعه بواوى يه نه بألف أو ضمه يه. "نَصَرُوا" فعله واو دبه فاعلى وى، فعل و فاعل لسر هڤ جمله نه، جمله ژي مبنيه مبني ژي محلينه، محلًا مرفوع دبه خبرى زَيْدُونَ. چما دبيژي محلًا نابيژي

لفظًا؟ أگر اسمك قابل الإعراب ددوسا ويدا هبانا مه دگو لفظًا مه نه دگو محلًّا، اسمى قابل الإعراب وكي نها "زَيْدُونَ نَاصِرُونَ": زَيْدُونَ، لفظًا مرفوع رفعه بواوى مبتدايه "نَاصِرُونَ" لفظًا مرفوع رفعه بواوى دبه خبرى زَيْدُونَ الخ.

أم اسمى خو بفعلا ماضي بنا مفعول تركيب كن:

(زَيْدٌ نُصِرَ): "زَيْدٌ" لفظًا مرفوع مبتدايه، چما لفظيه؟ لورا نه محليه. چما مرفوعه؟ لورا مبتدايى حقيه، مبتدا ژي مرفوعه چما رفعه بضمه؟ لورا رفعا وى بضمه يه، نه بألف أو واوى يه "نُصِرَ" فعله نائبى فاعلى خوه تيدا مستتره كو "هو" يه فعل و فاعل لسر هڤ جمله نه جمله ژي مبنيه مبني ژي محلي نه، محلًّا مرفوع دبه خبرى زيد. چما دبيژي محلًّا نابيژي لفظًا؟ أگر اسمك قابل الإعراب ددوسا ويدا هبانا مه دگو لفظًا مه نه دگو محلًّا، اسمى قابل الإعراب وكي نها "زَيْدٌ مَنْصُورٌ": زيد، لفظًا مرفوع رفعه بضمه مبتدايه "مَنْصُورٌ" لفظًا مرفوع دبه خبرى زَيْدُونَ الخ.

أم ضميرى خوه بكشينن "هَوَ، هُمَا، هُمْ، هِيَ، هُمَا، هُنَّ ، أَنْتَ، أَنْتُمَا، أَنْتُمْ، أَنْتِ، أَنْتُمَا، أَنْتُنَّ، أَنَا، نَحْنُ" أم ضميرى خوه بفعلا ماضي بنا فاعل را بكشينن: "هُوَ نَصَرَ، هُمَا نَصَرَا، هُمْ نَصَرُوا، هِيَ نَصَرَتْ، هُمَا نَصَرَتَا، هُنَّ نَصَرْنَ" أم تركيب كن:

(هُوَ نَصَرَ): "هُوَ" محلِّا مرفوع رفعه بضمه مبتدايه. چما محليه؟ لورا ضميره، ضمير ژي مبنيه، مبني ژي محلي نه. "نَصَرَ" فعله فاعلى خوه تيدا مستتره كو "هُوَ"يه فعل و فاعل لسر هڤ جمله نه جمله ژي مبنيه محلينه. محلًّا مرفوع دبه خبرى "هُوَ". چما دبيژي محلًّا نابيژي لفظًا أگر قابل الإعراب هبانا مه دگو لفظًا مه نه گو محلًّا اسمى قابل الإعراب وكي "هو نَاصِرٌ": هو، محلًّا مرفوع رفعه بضم مبتدايه، نَاصِرٌ، لفظًا مرفوع رفعه بضمه دبه خبرى "هُوَ" الخ.

أم ضميرى خوه بفعلا ماضي بنا مفعول را تركيب كن:

(هُوَ نُصِرَ): "هُوَ" محلِّا مرفوع رفعه بضمه مبتدايه. چما محليه؟ لورا ضميره، ضمير ژي مبنيه، مبني ژي محلي نه. "نُصِرَ" فعله نائبى فاعلى تيدا مستتره كو "هُوَ"يه، فعل و فاعل لسر هڤ جمله نه جمله ژي مبنيه مبني ژي محلينه. محلًّا مرفوع دبه خبرى "هُوَ". چما دبيژي محلًّا نابيژي لفظًا أگر قابل الإعراب هبانا مه دگو لفظًا مه نه گو محلًّا اسمى قابل

الإعراب وكي "هُوَ مَنْصُورٌ": هو، محلًّا مرفوع رفعه بضم مبتدايه، مَنْصُورٌ لفظًا مرفوع رفعه بضمه دبه خبرى وى.

أم شش اسمى خوه بفعلا مضارع بكشينن:

(زَيْدٌ يَنْصُرُ)، زَيْدَانِ يَنْصُرَانِ، زَيْدُونَ يَنْصُرُونَ/هِنْدٌ تَنْصُرُ، هِنْدَانِ تَنْصُرَانِ، هِنْدَاتٌ يَنْصُرْنَ) أم بهڤرا تركيب كن:

(زَيْدٌ يَنْصُرُ): "زَيْدٌ" لفظا مرفوع رفعه بضمه مبتدايه چما لفظيه. لورا نه محليه. چما مرفوعه؟ لورا مبتدايى حقي مبتدا ژي مرفوعه. چما رفه بضمه؟ لورا رفعا وى بضمه يه نه بألف أو واوى يه."يَنْصُرُ" فعله، فاعلى خو تيدا مستتره كو "هُوَ"يه. فعل و فاعل لسر هڤ جمله نه، جمله ژي مبنيه، مبني ژي محلينه، محلًّا مرفوع دبه خبرى "زَيْدٌ". چما دبيژي محلًّا نابيژي لفظًا، اسمك قابل الاعراب هبانا مه دگو لفظًا مه نه دگو محلّا أگر اسمك قابل الإعراب ددوسا ويدا هبانا مهم دگو لفظًا نه دگو محلًّا اسمى قابل الإعراب وكي نها "زَيْدٌ نَاصِرٌ": "زيد" لفظًا مرفوع رفعه بضمه مبتدايه، "نَاصِرٌ" لفظًا مرفوع رفعه بضمه دبه خبرى وى.

أم اسمى خوه بفعلا مضارع بنا مفعول را تركيب بكن:

(زَيْدٌ يُنْصَرُ): "زَيْدٌ" لفظًا مرفوع رفعه بضمه مبتدايه. چما لفظيه؟ لورا نه محليه. چما مرفوعه؟ لورا مبتدايى حقي مبتدا ژي مرفوعه. چما رفعه بضمه؟ لورا رفعا وى بضمه يه نه ألف أو واوى يه. "يُنْصَرُ" فعله نائبى فاعلى خو تيدا مستتره كو "هُوَ"يه. فعل و فاعل لسر هڤ جمله نه جمله ژي مبنيه مبني ژي محليه، محلًّا مرفوع دبه خبرى "زَيْدٌ". چما دبيژي محلًّا نابيژي لفظًا؟ أگر اسمك قبل الإعراب هبانا مه دگو لفظًا مه نه گو محلًّا اسمى قابل الإعراب وكي "زَيْدٌ مَنْصُورٌ": زَيْدٌ، لفظًا مرفوع رفعه بضمه مبتدايه، مَنْصُورٌ، لفظًا مرفوع رفعه بضمه دبه خبرى زيد.

سى حالت ژفعلا مضارع را هنه ؛ حالتى رفعى، حالتى نصبى، حالتى جزمى. يَنْصُرُ، لَنْ يَنْصُرَ، لَمْ يَنْصُرْ. يَنْصُرُ لفظًا مرفوع رفعه بضمه. حالتى نصبى: لَنْ يَنْصُرَ لفظًا منصوب نصبه بفتحه، لَنْ يَنْصُرَا لفظًا منصوب نصبه بسقوطا نونى، لَنْ يَنْصُرُوا لفظًا منصوب نصبه بسقوطا

نونی. لَمْ يَنْصُرْ لفظًا مجزوم جزمه بحذفا حركی، لَمْ يَنْصُرَا لفظًا مجزوم جزمه بحذفا نونی لَنْ يَنْصُرُوا لفظًا مجزوم جزمه بحذفا نونی، لَمْ تَنْصُرْ لفظًا مجزوم جزمه بحذفا حركی الخ.

سی عاملی مه هنه: عاملی رفعی، عاملی نصبی، عاملی جری. عاملی رفعی (اسمی نكرة): جَائَنِي رَجُلٌ نَاصِرٌ، جَائَنِي رَجُلَانِ نَاصِرَانِ، جَائَنِي رِجَالٌ نَاصِرُونَ، جَائَتْنِي اِمْرَأَةٌ نَاصِرَةٌ، جَائَتْنِي اِمْرَئَتَانِ نَاصِرَتَانِ، جَائَتْنِي نِسْوَةٌ نَاصِرَاتٌ.

عاملی نصبی: رَأَيْتُ رَجُلاً نَاصِرًا، رَأَيْتُ رَجُلَيْنِ نَاصِرَيْنِ، رَأَيْتُ رِجَالًا نَاصِرِينَ، رَأَيْتُ اِمْرَأَةً نَاصِرَةً، رَأَيْتُ اِمْرَأَتَيْنِ نَاصِرَتَيْنِ، رَأَيْتُ نِسْوَةً نَاصِرَاتٍ.

عاملی جری: مَرَرْتُ بِرَجُلٍ نَاصِرٍ، مَرَرْتُ بِرَجُلَيْنِ نَاصِرَيْنِ، مَرَرْتُ بِرِجَالٍ نَاصِرِينَ، مَرَرْتُ بِاِمْرَأَةٍ نَاصِرَةٍ، مَرَرْتُ بِاِمْرَئَتَيْنِ نَاصِرَتَيْنِ، مَرَرْتُ بِنِسْوَةٍ نَاصِرَاتٍ.

عاملی رفعی اسمی معرفة: جَائَنِي زَيْدٌ النَّاصِرُ، جَائَنِي زَيْدَانِ النَّاصِرَانِ، جَائَنِي زَيْدُونَ اَلنَّاصِرُونَ، جَائَتْنِي هِنْدٌ النَّاصِرَةُ، جَائَتْنِي هِنْدَانِ النَّاصِرَتَانِ، جَائَتْنِي هِنْدَاتٌ النَّاصِرَاتُ

عاملی نصبی: رَأَيْتُ زَيْدًا النَّاصِرَ، رَأَيْتُ زَيْدَيْنِ النَّاصِرَيْنِ، رَأَيْتُ زَيْدِينَ النَّاصِرِينَ، رَأَيْتُ هِنْدًا النَّاصِرَةَ، رَأَيْتُ هِنْدَيْنِ النَّاصِرَتَيْنَ، رَأَيْتُ هِنْدَاتٍ النَّاصِرَاتِ

عاملی جری: مَرَرْتُ بِزَيْدٍ النَّاصِرِ، مَرَرْتُ بِزَيْدَيْنِ النَّاصِرَيْنَ، مَرَرْتُ بِزَيْدِينَ النَّاصِرِينَ، مَرَرْتُ بِهِنْدٍ النَّاصِرَةِ، مَرَرْتُ بِهِنْدَيْنِ النَّاصِرَتَيْنِ، مَرَرْتُ بِهِنْدَاتٍ النَّاصِرَاتِ.

(اسمی فاعل ژثلاثیی مجرد)

نَاصِرٌ أم ژيَنْصُرُ چی دكن، مه یا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفا مضارعتی نونا ساكنه، ابتدا بنونا ساكن محاله، مه رابو أليفا اسم فاعليتی كر ناڤبينا فاء الفعل و عين الفعلی بو نَاصُرُ مه ما قبلی آخر مكسور كر بو نَاصِرُ، تنوينا كو خاصی باسمايه مه دايی بو نَاصِرٌ.

نَاصِرَانِ أم ژيَنْصُرَانِ چی دكن، مه یا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفا مضارعتی نونا ساكنه، ابتدا بنونا ساكن محاله، مه رابو أليفا اسم فاعليتی كر ناڤبينا فاء الفعل و عين الفعلی بو نَاصُرَانِ مه ما قبلی آخر مكسور كر بو نَاصِرَانِ.

نَاصِرُونَ أم ژيَنْصُرُونَ چی دكن، مه يا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفا مضارعتی نونا ساكنه، ابتدا بنونا ساكن محاله، مه رابو أليفا اسم فاعليتی كر ناڤبينا فاء الفعل و عين الفعلی بو نَاصُرُونَ مه ما قبلی آخر مكسور كر بو نَاصِرُونَ.

نَاصِرَةٌ أم ژتَنْصُرُ چی دكن، مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفا مضارعتی نونا ساكنه، ابتدا بنونا ساكن محاله، مه رابو أليفا اسم فاعليتی كر ناڤبينا فاء الفعل و عين الفعلی بو نَاصُرُ مه ما قبلی آخر مكسور كر بو نَاصِرُ، تنوينا كو خاصی باسمايه مه دايی بو نَاصِرٌ. تشبيها وحدتا مؤنثا بواحدی مذكرا چی بو، مه رابو ژبو فرقا نابينا وحدتا مؤنثا و وحدتا مذكر مه تاء التأنيثی دايی بو نَاصِرَةٌ.

نَاصِرَتَانِ أم ژتَنْصُرَانِ چی دكن، مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفا مضارعتی نونا ساكنه، ابتدا بنونا ساكن محاله، مه رابو أليفا اسم فاعليتی كر ناڤبينا فاء الفعل و عين الفعلی بو نَاصُرَانِ، مه ما قبلی آخر مكسور كر بو نَاصِرَانِ، تشبيها تثنيا مؤنثا بتثنيا مذكررا چی بو مه رابو تاء التأنيثی ژبو فرقی دا، بو نَاصِرَتَانِ.

نَاصِرَاتٌ أم ژيَنْصُرْنَ چی دكن، مه يا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفا مضارعتی نونا ساكنه، ابتدا بنونا ساكن محاله، مه رابو أليفا اسم فاعليتی كر ناڤبينا فاء الفعل و عين الفعلی بو نَاصُرْنَ مه ما قبلی آخر مكسور كر بو نَاصِرْنَ، مه نونی ژی حذف كر بو نَاصِرْ، تنوينا كو خاصی باسمايه مه دايی بو نَاصِرٌ. تشبيها جمعا مؤنثا بوحدتا مذكررا چی بو تاء التأنيثی ژبو فرقی دا بو نَاصِرَةٌ. تشبيها جمعا مؤنثا بوحدتا مؤنثارا چی بو مه رابو أليف تاء دا بو نَاصِرَاتٌ.

(اسمی مفعول ژثلاثيی مجرد)

مَنْصُورٌ أم ژيُنْصَرُ چی دكن، مه يا حرفا مضارعتی ژی حذف كر مابعدی حرفا مضارعتی كو نونا ساكنه ابتدا بسكنی محاله. مه را بو ميما مصدريتی يان ژي ميما مفعوليتی مه دأولدا زيده كر بو مَنْصَرُ، مه واوا اسمی مفعوليتی كر نابينا عين الفعل و لام الفعلی، بو مَنْصَوْرُ، واو ما قبلی خوه مضموم دخوازه مه مضموم كر بو مَنْصُورُ، تنيونا خاصی باسما مه دايی بو مَنْصُورٌ.

مَنْصُورَانِ أم ژیُنْصَرَانِ چی دکن، مه یا حرفا مضارعتی ژی حذف کر مابعدی حرفا مضارعتی کو نونا ساکنه ابتدا بسکنی محاله. مه را بو میما مصدریتی یان ژي میما مفعولیتی مه دأولدا زیده کر بو مَنْصَرَانِ، مه واوا اسمی مفعولیتی کر نابینا عین الفعل و لام الفعلی، بو مَنْصَورَانِ، واو ما قبلی خوه مضموم دخوازه مه مضموم کر بو مَنْصُورَانِ.

مَنْصُورُونَ أم ژیُنْصَرُونَ چی دکن، مه یا حرفا مضارعتی ژی حذف کر مابعدی حرفا مضارعتی کو نونا ساکنه ابتدا بسکنی محاله. مه را بو میما مصدریتی یان ژي میما مفعولیتی مه دأولدا زیده کر بو مَنْصَرُونَ، مه واوا اسمی مفعولیتی کر نابینا عین الفعل و لام الفعلی، بو مَنْصُورُونَ، واو ما قبلی خوه مضموم دخوازه مه مضموم کر بو مَنْصُورُونَ.

مَنْصُورَةٌ، أم ژتُنْصَرُ چی دکن مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر ما بعدی حرفا مضارعتی کو نونا ساکنه ابتدا بسکنی محاله. مه رابو میما مصدریتی یان ژي میما مفعولیتی مه دأولدا زیده کر بو مَنْصَرُ، مه واوا اسمی مفعولیتی کر نابینا عین الفعل و لام الفعل بو مَنْصَورُ، واو ما قبلی خوه مضموم دخوازه مه مضموم کر بو مَنْصُورُ، تنوینا خصی باسما مه دایی بو مَنْصُورٌ. تشبیها وحدتا مؤنثا بواحدی مذکرا چی بو. مه رابو ژبو فرقا نابینا وحدتا مؤنثا و واحدی مذکر مه تاء التأنیثی دایی بو مَنْصُورَةٌ.

مَنْصُورَتَانِ، أم ژتُنْصَرَانِ چی دکن مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر ما بعدی حرفا مضارعتی کو نونا ساکنه ابتدا بسکنی محاله. مه رابو میما مصدریتی یان ژي میما مفعولیتی مه دأولدا زیده کر بو مَنْصَرَانِ، مه واوا اسمی مفعولیتی کر نابینا عین الفعل و لام الفعل بو مَنْصَورَانِ، واو ما قبلی خوه مضموم دخوازه مه مضموم کر بو مَنْصُورَانِ. تشبیها تثنیا مؤنثا بتثنیا مذکرا چی بو. مه رابو ژبو تاء التأنیث ژبو فرقی دا بو مَنْصُورَتَانِ.

مَنْصُورَاتٌ، أم ژیُنْصَرْنَ چی دکن مه یا حرفا مضارعتی ژی حذف کر ما بعدی حرفا مضارعتی کو نونا ساکنه ابتدا بسکنی محاله. مه رابو میما مصدریتی یان ژي میما مفعولیتی مه دأولدا زیده کر بو مَنْصَرْنَ، مه واوا اسمی مفعولیتی کر نابینا عین الفعل و لام الفعل بو مَنْصَورْنَ، واو ما قبلی خوه مضموم دخوازه مه مضموم کر بو مَنْصُورْنَ، مه نونی ژی حنف کر بو مَنْصُورْ. تنوینا خصی باسما مه دایی بو مَنْصُورٌ. تشبیها جمعا مؤنثا بجمعا مذکرا چی بو. مه رابو الف و تاء دایی بو مَنْصُورَاتٌ.

(أمرى ثلاثيى مجرد)

أَنْصُرْ، أم ژتَنْصُرُ چى دكن، مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتى كو نونا ساكنه ابتدا ساكنى محاله، مه رابو أليفا همزة الوصله كي دأولدا زيده كر، آخر گريا مثلى مضارعتى مجزومى بحذفا حركى، بو أُنْصُرْ. چما أم همزة الوصله كي مضمومه دأولدا زيده دكن؟ أم لعين الفعلى ميزه دكن أگر عين الفعلا وى مضموم به أم همزة الوصله كي مضمومه زيده دكن، أگر عين الفعلا وى مفتوح يان ژي مكسور به أم همزة الوصله كي مكسوره زيده دكن.

أُنْصُرَا، أم ژتَنْصُرَانِ چى دكن، مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتى كو نونا ساكنه ابتدا ساكنى محاله، مه رابو أليفا همزة الوصله كي دأولدا زيده كر، آخر گريا مثلى مضارعتى مجزومى بحذفا نونى، بو أُنْصُرَا.

أُنْصُرُوا، أم ژتَنْصُرُونَ چى دكن، مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتى كو نونا ساكنه ابتدا ساكنى محاله، مه رابو أليفا همزة الوصله كي دأولدا زيده كر، آخر گريا مثلى مضارعتى مجزومى بحذفا نونى، بو أُنْصُرُوا.

أُنْصُرِي، أم ژتَنْصُرِينَ چى دكن، مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتى كو نونا ساكنه ابتدا ساكنى محاله، مه رابو أليفا همزة الوصله كي دأولدا زيده كر، آخر گريا مثلى مضارعتى مجزومى بحذفا نونى، بو أُنْصُرِي.

أُنْصُرَا، أم ژتنصران چى دكن، مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتى كو نونا ساكنه ابتدا ساكنى محاله، مه رابو أليفا همزة الوصله كي دأولدا زيده كر، آخر گريا مثلى مضارعتى مجزومى بحذفا نونى، بو أُنْصُرَا.

أُنْصُرْنَ، أم ژيَنْصُرْنَ چى دكن، مه يا حرفا مضارعتى ژى حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتى كو نونا ساكنه ابتدا ساكنى محاله، مه رابو أليفا همزة الوصله كي دأولدا زيده كر، آخر گريا مثلى مضارعتى مجزومى بحذفا نه بتشكي، چما؟ لورا مبنيه، بو أُنْصُرْنَ.

(اسمی فاعلی ثلاثیی مزید فیه)

مُكْرِمٌ، أم ژیُكْرِمُ چی دكن. مه یا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفا مضارعتی كو كافا ساكنه ابتدا بساكنی محاله مه رابو میما مضمومی اسم فاعلیتی دأولدا زیده كر بو مُكْرِمُ، تنیونا خاصی باسمی مه دایی بو مُكْرِمٌ.

مُكْرِمَانِ، أم ژیكرمان چی دكن. مه یا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفا مضارعتی كو كافا ساكنه ابتدا بساكنی محاله مه رابو میما مضمومی اسم فاعلیتی دأولدا زیده كر بو مُكْرِمَانِ.

مُكْرِمُونَ، أم ژیُكْرِمُونَ چی دكن. مه یا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفا مضارعتی كو كافا ساكنه ابتدا بساكنی محاله مه رابو میما مضمومی اسم فاعلیتی دأولدا زیده كر بو مُكْرِمُونَ.

مُكْرِمَةٌ، أم ژتُكْرِمُ چی دكن مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف كر ما بعدی حرفا مضارعتی كو كافا ساكنه ابتدا بساكنی محاله مه رابو میما مضمومه یا اسم فاعلیتی دأولدا زیده كر بو مُكْرِمُ، تنوینا خاصی باسمی مه دایی بو مُكْرِمٌ تشبیها وحدتا مؤنثا بواحدی مذكر را چی بو ژبو فرقا وحدتا مؤنثا ووحدتا مذكر مه تاء التأنیثی دا مُكْرِمَةٌ.

مُكْرِمَتَانِ، أم ژتُكْرِمَانِ چی دكن. مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفا مضارعتی كو كافا ساكنه ابتدا بساكنی محاله مه رابو میما مضمومی اسم فاعلیتی دأولدا زیده كر بو مُكْرِمَانِ، تشبیها تثنیا مؤنثا بتثنیا مذكررا چی بو ژبو فرقا تثنیا مؤنثا و تثنیا مذكر مه تاء التأنیثی دا بو مُكْرِمَتَانِ.

مُكْرِمَاتٌ، أم ژیُكْرِمْنَ چی دكن. مه یا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفا مضارعتی كو كافا ساكنه ابتدا بساكنی محاله مه رابو میما مضمومی اسم فاعلیتی دأولدا زیده كر بو مُكْرِمْنَ، مه نونی حذف كر بو مُكْرِمْ تنوینا خاصی باسما مه دا بو مُكْرِمٌ، تشبیها جمعا مؤنثا بواحدی مذكررا چی بو مه تاء التأنیثی دا بو مُكْرِمَةٌ، تشبیها جمعا مؤنثا بوحدتا مؤنثا چی بو مه أَلیف تا زیده كر بو مُكْرِمَاتٌ.

(اسمی مفعولی ثلاثیی مزید فیه)

مُكْرَمٌ، أم ژيُكْرَمُ چی دكن مه يا حرفا مضارعتی ژی حنف كر، ما بعدی حرفی مضارعتی كو كافا ساكنه ابتدا بساكنی محاله مه رابو ميما مضمومه يا اسم فاعليتی دأولدا زيده كر بو مُكْرَمُ، تنوينا خاصی باسما مه دا بو مُكْرَمٌ.

مُكْرَمَانِ، أم ژيُكْرَمَانِ چی دكن مه يا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفی مضارعتی كو كافا ساكنه ابتدا بساكنی محاله مه رابو ميما مضمومه يا اسم فاعليتی دأولدا زيده كر بو مُكْرَمَانِ.

مُكْرَمُونَ، أم ژيُكْرَمُونَ چی دكن مه يا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفی مضارعتی كو كافا ساكنه ابتدا بساكنی محاله مه رابو ميما مضمومه يا اسم فاعليتی دأولدا زيده كر بو مُكْرَمُونَ.

مُكْرَمَةٌ، أم ژتُكْرَمُ چی دكن مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفی مضارعتی كو كافا ساكنه ابتدا بساكنی محاله مه رابو ميما مضمومه يا اسم فاعليتی دأولدا زيده كر بو مُكْرَمُ، تنوينا خاصی باسما مه دايی بو مُكْرَمٌ. تشبيها وحدتا مؤنثا بواحدی مذكررا چی بو ژبو فرقا وحدتا مؤنثا و وحدتا مذكر مه تاء التأنيثی دا بو مُكْرَمَةٌ.

مُكْرَمَتَانِ، أم ژتُكْرَمَانِ چی دكن مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفی مضارعتی كو كافا ساكنه ابتدا بساكنی محاله مه رابو ميما مضمومه يا اسم فاعليتی دأولدا زيده كر بو مُكْرَمَانِ، تشبيها تثنيا مؤنثا بتينا مذكررا چی بو ژبو فرقا تثنيا مؤنثا و تثنيا مذكر مه تاء التأنيثی دا بو مُكْرَمَتَانِ.

مُكْرَمَاتٌ، أم ژيُكْرَمْنَ چی دكن مه يا حرفا مضارعتی ژی حذف كر، ما بعدی حرفی مضارعتی كو كافا ساكنه ابتدا بساكنی محاله مه رابو ميما مضمومه يا اسم فاعليتی دأولدا زيده كر بو مُكْرَمْنَ، مه نونی حذف كر بو مُكْرَمْ، تنوينا خاصی باسما مه دايی بو مُكْرَمٌ، تشبيها ججمعا مؤنثا بواحدی مذكررا چی بو مه تاء التأنيثی دايی بو مُكْرَمَةٌ. تشبيها جمعا مؤنثا بوحدتا مؤنثا چی بو مه ألف تاء زيد كر بو مُكْرَمَاتٌ.

(أمرى ثلاثيى مزيد فيه)

أَكْرِمْ، أم ژتُكْرِمُ چى ناكن، أم ژأصلى وى متروك ژتُأَكْرِمُ چى دكن. مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتى كو همزا متحركه يه، مه ابتدا پى كر، آخر گريا مثلى مضارعتى مجزوم بحذفا حركى بو أَكْرِمْ.

سائل بيژه: چما تو ژأصلى متروك ژتأكرم چى دكي و ژتُكْرِمُ چى ناكي؟ أمى بيژن: أگر أم ژتُكْرِمُ چيكن أمى بيژن مه تا حرفا مضارعتى حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتى كو كافا ساكنه ابتدا بساكنى محاله مه را بو همزة الوصله كي مكسوره دأولدا زيده كر آخر گريا مثلى مضارعتى مجزوم بحذفا حركى بو إِكْرِمْ، التباساوى ببابى ضَرَبَ و حَسِبَ چى دبه أم نزانن قيا ژبابى أَكْرَمَ يه يان ژبابى ضَرَبَ و حَسِبَ يه.

أَكْرِمَا أم ژأصلى وى يا متروك ژتُأَكْرِمَانِ چى دكن، تا حرفا مضارعتى مه ژى حذف كر، ما بعدى حرفا مضارعتى كو همزا متحركه مه ابتدا پى كر. آخر گريا مثلى مضارعتى مجزوم بحذفا نونى بو أَكْرِمَا.

أَكْرِمُوا، أم ژأصلى وى يا متروك ژتُأَكْرِمُونَ چى دكن، تا حرفا مضارعتى مه ژى حذف كر، ما بعدى حرفا مضارعتى كو همزا متحركه مه ابتدا پى كر. آخر گريا مثلى مضارعتى مجزوم بحذفا نونى بو أَكْرِمُوا.

أَكْرِمِي أم ژأصلى وى يا متروك ژتُأَكْرِمِينَ چى دكن، تا حرفا مضارعتى مه ژى حذف كر، ما بعدى حرفا مضارعتى كو همزا متحركه مه ابتدا پى كر. آخر گريا مثلى مضارعتى مجزوم بحذفا نونى بو أَكْرِمِي.

أكرما أم ژأصلى وى يا متروك ژتُأَكْرِمَانِ چى دكن، تا حرفا مضارعتى مه ژى حذف كر، ما بعدى حرفا مضارعتى كو همزا متحركه مه ابتدا پى كر. آخر گريا مثلى مضارعتى مجزوم بحذفا نونى بو أَكْرِمَا.

أَكْرِمْنَ أم ژأصلى وى يا متروك ژتُأَكْرِمْنَ چى دكن، تا حرفا مضارعتى مه ژى حذف كر، ما بعدى حرفا مضارعتى كو همزا متحركه مه ابتدا پى كر. آخر گريا مثلى مضارعتى مجزوم بحذفا نه بتشكي، بو أَكْرِمْنَ.

(فعلا مضاعف و أصلين وى)

فعلا ماضي بنائى فاعل:

مَدَّ مَدْدَ مَدَدَ، مه حذف كر حركا دالا أول بو مَدْدَ، **اجتماعا مثلين چى بو. اجتماعا مثلين چيه؟ أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو** مَدَّ

مَدَّا مَدْدَا مَدَدَا ، مه حذف كر حركا دالا أول بو مَدْدَا ، **اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك مه أول دثانيى دا دغم كر بو** مَدَّا

مَدُّوا مَدْدُوا مَدَدُوا ، مه حذف كر حركا دالا أول بو مَدْدُوا، **اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك مه أول دثانيى دا دغم كر بو** مَدُّوا

مَدَّتْ مَدْدَتْ مَدَدَتْ ، مه حذف كر حركا دالا أول بو مَدْدَتْ، **اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك مه أول دثانيى دا دغم كر بو** مَدَّتْ

مَدَّتَا مَدْدَتَا مَدَدَتَا ، مه حذف كر حركا دالا أول بو مَدْدَتَا، **اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك مه أول دثانيى دا دغم كر بو** مَدَّتَا .

مَدَدْنَ ، مَدَدْتَ ، مَدَدْتُمَا ، مَدَدْتُمْ ، مَدَدْتِ ، مَدَدْتُمَا ، مَدَدْتُنَّ ، مَدَدْتُ ، مَدَدْنَا.

مَدَيْنَ ، مَدَيْتَ ، مَدَيْتُمَا ، مَدَيْتُمْ ، مَدَيْتِ ، مَدَيْتُمَا ، مَدَيْتُنَّ ، مَدَيْتُ ، مَدَيْنَا.

مَدْنَ ، مَدْتَ ، مَدْتُمَا ، مَدْتُمْ ، مَدْتِ ، مَدْتُمَا ، مَدْتُنَّ ، مَدْتُ ، مَدْنَا.

فعلا ماضي بنائى مفعول:

مُدَّ مُدْدَ مُدِدَ ، مه حذف كر حركا دالا أول بو مُدْدَ، اجتماعا مثلين چى بو، اجتماعا مثلين چيه؟ أو ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو مُدَّ.

مُدَّا مُدْدَا مُدِدَا ، مه حذف كر حركا دالا أول بو مُدْدَا، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك مه أول دثانيى دا دغم كر بو مُدَّا.

مُدُّوا مُدْدُوا مُدِدُوا ، مه حذف كر حركا دالا أول بو مُدْدُوا، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك مه أول دثانيى دا دغم كر بو مُدُّوا.

مُدَّتْ مُدْدَتْ مُدِدَتْ ، مه حذف كر حركا دالا أول بو مُدْدَتْ ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك مه أول دثانيى دا دغم كر بو مُدَّتْ.

مُدَّتَا مُدْدَتَا مُدِدَتَا ، مه حذف كر حركا دالا أول بو مُدْدَتَا ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك مه أول دثانيى دا دغم كر بو مُدَّتَا.

مُدِدْنَ ؛ مُدِدْتَ ، مُدِدْتُمَا ، مُدِدْتُمْ ، مُدِدْتِ، مُدِدْتُمَا، مُدِدْتُنَّ ، مُدِدْتُ، مُدِدْنَا.

مُدِينَ ؛ مُدِيْتَ ، مُدِيْتُمَا ، مُدِيْتُمْ ، مُدِيْتِ ، مُدِيتُمَا ، مُدِيتُنَّ ، مُدِيْتُ ، مُدِينَا.

مُدْنَ ؛ مُدْتَ ، مَدْتُمَا ، مُدْتُمْ ، مُدْتِ ، مُدْتُمَا ، مُدْتُنَّ ، مُدْتُ ، مُدْنَا.

<u>فعلا مضارع بنائى فاعل:</u>

يَمُدُّ يَمُدْدُ يَمْدُدُ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو يَمُدْدُ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو يَمُدُّ.

يَمُدَّانِ يَمُدْدَانِ يَمْدُدَانِ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو يَمُدْدَانِ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو يَمُدَّانِ.

يَمُدُّونَ يَمُدْدُونَ يُمْدُدُونَ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو يَمُدْدُونَ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو يَمُدُّونَ.

تَمُدُّ تَمُدْدُ تَمْدُدُ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو تَمُدْدُ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو تَمُدُّ.

تَمُدَّانِ تَمُدْدَانِ تَمْدُدَانِ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو تَمُدْدَانِ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو تَمُدَّانِ.

يَمْدُدْنَ ، يَمْدُونَ ، يَمُدْنَ

تَمُدُّ تَمُدْدُ تَمْدُدُ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو تَمُدْدُ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو تَمُدُّ.

تَمُدَّانِ تَمُدْدَانِ تَمْدُدَانِ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو تَمُدْدَانِ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو تَمُدَّانِ.

تَمُدُّونَ تَمُدْدُونَ تَمْدُدُونَ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو تَمُدْدُونَ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو تَمُدُّونَ.

تَمُدِّينَ تَمُدْدِينَ تَمْدُدِينَ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو تَمُدْدِينَ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو تَمُدِّينَ.

تَمُدَّانِ تَمُدْدَانِ تَمْدُدَانِ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو تَمُدْدَانِ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو تَمُدَّانِ.

تَمْدُدْنَ ، تَمْدُونَ ، تَمُدْنَ

اَمُدُّ اَمُدْدُ اَمْدُدُ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو اَمُدْدُ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو اَمُدُّ.

نَمْدٌّ نَمُدْدُ نَمْدُدُ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو نَمُدْدُ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو نَمْدٌّ.

<u>فعلا مضارع بنائي مفعول:</u>

يُمَدٌّ يُمَدْدُ يُمْدَدُ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو يُمَدْدُ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو يُمَدٌّ.

يُمَدَّانِ يُمَدْدَانِ يُمْدَدَانِ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو يُمَدْدَانِ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو يُمَدَّانِ.

يُمَدُّونَ يُمَدْدُونَ يُمَدْدُونَ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو يُمَدْدُونَ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو يُمَدُّونَ.

تُمَدٌّ تُمَدْدُ تُمْدَدُ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو تُمَدْدُ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو تُمَدٌّ.

تُمَدَّانِ تُمَدْدَانِ تُمْدَدَانِ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو تُمَدْدَانِ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو تُمَدَّانِ.

يُمْدَدْنَ ، يُمْدَيْنَ ، يُمَدْنَ

تُمَدٌّ تُمَدْدُ تَمْدَدُ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو تُمَدْدُ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو تُمَدٌّ.

تُمَدَّانِ تُمْدَدَانِ تُمْدَدَانِ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو تُمَدْدَانِ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو تُمَدَّانِ.

تُمَدُّونَ تُمَدْدُونَ تُمْدَدُونَ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو تُمَدْدُونَ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو تُمَدُّونَ.

تُمَدِّينَ تُمَدْدِينَ تُمْدَدِينَ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو تُمَدْدِينَ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو تُمَدِّينَ.

تُمَدَّانِ تُمَدْدَانِ تُمْدَدَانِ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو تُمَدْدَانِ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو تُمَدَّانِ.

تُمْدَدْنَ ، تُمْدَيْنَ ، تُمَدْنَ

أُمَدُّ أُمَدْدُ أُمْدَدُ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو أُمَدْدُ ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو أُمَدُّ.

نُمَدُّ نُمَدْدُ نُمْدَدُ ، مه نقل كر حركا دالا أول بسر ما قبلا وى يا كو ميما ساكنه، پشتي سلبا حركى بو نُمَدْدُ ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو نُمَدُّ.

<u>اسمى فاعل:</u>

مَادٌّ مَادْدٌ مَادِدٌ ، مه حنف كر حركا دالا أول بو مَادْدٌ ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو مَادٌّ.

مَادَّانِ مَادْدَانِ مَادِدَانِ ، مه حنف كر حركا دالا أول بو مَادْدَانِ ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو مَادَّانِ.

مَادُّونَ مَادْدُونَ مَادِدُونَ ، مه حذف كر حركا دالا أول بو مَادْدُونَ ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو مَادُّونَ.

مَادَّةٌ مَادْدَةٌ مَادِدَةٌ ، مه حذف كر حركا دالا أول بو مَادْدَةٌ ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو مَادَّةٌ.

مَادَّتَانِ مَادْدَتَانِ مَادِدَتَانِ ، مه حذف كر حركا دالا أول بو مَادْدَتَانِ ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو مَادَّتَانِ.

مَادَّاتٌ مَادْدَاتٌ مَادِدَاتٌ ، مه حذف كر حركا دالا أول بو مَادْدَاتٌ ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو مَادَّاتٌ.

<u>اسمى مفعول:</u>

مَمْدُودٌ ، مَمْدُودَان ، مَمْدُودُونَ ، مَمْدُودَةٌ ، مَمْدُودَتَانِ ، مَمْدُودُاتٌ

<u>حالى جزمى:</u>

لَمْ يَمُدَّ ، لَمْ يَمُدِّ، لَمْ يَمُدُّ، لَمْ يَمْدُدْ ، لَمْ يَمْدُو ، لَمْ يَمُدْ

لَمْ يَمُدَّا لَمْ يَمْدُدَا لَمْ يَمْدُدَا ، مه حذف كر حركا دالا أول بو لَمْ يَمْدُدَا ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو لَمْ يَمُدَّا.

لَمْ يَمُدُّوا لَمْ يَمُدْدُوا لَمْ يَمْدُدُ ، مه حذف كر حركا دالا أول بو لَمْ يَمُدْدُوا ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو لَمْ يَمُدُّوا.

لَمْ تَمُدَّ ، لَمْ تَمُدِّ ، لَمْ تَمُدُّ ، لَمْ تَمْدُدْ ، لَمْ تَمُدُّو ، لَمْ تَمُدْ.

لَمْ تَمُدَّا لَمْ تَمُدْدَا لَمْ تَمْدُدَا ، مه حذف كر حركا دالا أول بو لَمْ تَمُدْدَا ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو لَمْ تَمُدَّا.

لَمْ يَمْدُدْنَ ، لَمْ يَمْدُونَ ، لَمْ يَمُدْنَ

لَمْ تَمُدَّ ، لَمْ تَمُدِّ ، لَمْ تَمُدُّ ، لَمْ تَمْدُدْ ، لَمْ تَمْدُو ، لَمْ تَمُدْ

لَمْ تَمُدَّا لَمْ تَمْدُدَا لَمْ تَمْدُدَا ، مه حذف كر حركا دالا أول بو لَمْ تَمُدْدَا ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو لَمْ تَمُدَّا.

لَمْ تَمُدُّونَ لَمْ تَمْدُدُونَ لَمْ تَمْدُدُونَ ، مه حذف كر حركا دالا أول بو لَمْ تَمُدْدُونَ ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو لَمْ تَمُدُّونَ.

لَمْ تَمُدِّينَ لَمْ تَمْدُدِينَ لَمْ تَمْدُدِينَ ، مه حذف كر حركا دالا أول بو لَمْ تَمُدْدِينَ ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو لَمْ تَمُدِّينَ.

لَمْ تَمُدَّا لَمْ تَمْدُدَا لَمْ تَمْدُدَا ، مه حذف كر حركا دالا أول بو لَمْ تَمُدْدَا ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أول دثانيى دا دغم كر بو لَمْ تَمُدَّا.

لَمْ تَمْدُدْنَ ، لَمْ تَمْدُونَ ، لَمْ تَمُدْنَ

لَمْ اَمُدَّ ، لَمْ اَمُدِّ ، لَمْ اَمُدُّ ، لَمْ اَمْدُدْ ، لَمْ اَمْدُوا، لَمْ اَمُدْ

لَمْ نَمُدَّ لَمْ نَمُدِّ لَمْ نَمُدُّ لَمْ نَمْدُدْ لَمْ نَمْدُو لَمْ نَمُدْ

<u>امرى بصيغة:</u>

مُدَّ ، مُدِّ ، مُدُّ ، اُمْدُدْ ، اُمْدُوا ، اُمُدْ ، مُدْ

مُدَّا اُمُدَّا اُمْدُدَا اُمْدُدَا ، مه نقل كر حركا دالا أول ما قبلى وي يا كون ميما ساكنه پشتي سلبا حركا ميمى بو اُمُدْدَا، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك مه أول دثانيا دا دغم كر بو اُمُدَّا ، استغنا مه ژهمزى چى بو، مه حذف كر بو مُدَّا.

مُدُّوا اُمُدُّوا اُمْدُدُوا اُمْدُدُوا ، مه نقل كر حركا دالا أول ما قبلى وي يا كون ميما ساكنه پشتي سلبا حركا ميمى بو اُمُدْدُوا، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك مه أول دثانيا دا دغم كر بو اُمُدُّوا ، استغنا مه ژهمزى چى بو، مه حذف كر بو مُدُّوا.

مُدِّي اُمُدِّي اُمْدُدِي اُمْدُدِي ، مه نقل كر حركا دالا أول ما قبلى وي يا كون ميما ساكنه پشتي سلبا حركا ميمى بو اُمُدْدِي، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك مه أول دثانيا دا دغم كر بو اُمُدِّي ، استغنا مه ژهمزى چى بو، مه حذف كر بو مُدِّي.

مُدَّا أُمُدَّا أُمْدُدَا أُمْدُدَا ، مه نقل كر حركا دالا أول ما قبلى وي يا كون ميما ساكنه پشتي سلبا حركا ميمى بو أُمْدُدَا ، اجتماعا مثلين چى بو. أول ساكن ثاني متحرك مه أول دثانيا دا دغم كر بو أُمُدَّا ، استغنا مه ژهمزى چى بو، مه حذف كر بو مُدَّا.

أُمْدُدْنَ ، أُمْدُونَ ، أُمُدْنَ ، مُدْنَ

(فعلا مثال و أصلين وى)

<u>فعلا ماضي بنائى فاعل:</u>

وَعَد َ وَعَدَا ، وَعَدُوا ، وَعَدَتْ ، وَعَدَتَا ، وَعَدْنَ ، وَعَدْتَ ، وَعَدْتُمَا ، وَعَدْتُمْ ، وَعَدْتِ ، وَعَدْتُمَا ، وَعَدْتُنَّ ، وَعَدْتُ ، وَعَدْنَا

<u>فعلا ماضي بنائى مفعول:</u>

وُعِدَ، وُعِدَا ، وُعِدُوا ، وُعِدَتْ ، وُعِدَتَا ، وُعِدْنَ ، وُعِدْتَ ، وُعِدْتُمَا ، وُعِدْتُمْ ، وُعِدْتِ ، وُعِدْتُمَا ، وُعِدْتُنَّ ، وُعِدْتُ ، وُعِدْنَا

<u>فعلا مضارع بنائى فاعل:</u>

يَعِدُ يَوْعِدُ ، واو واقع بو نابينا ياء و كسره مه واو حذف كر بو يَعِدُ

يَعِدَانِ يَوْعِدَانِ ، واو واقع بو نابينا ياء و كسره مه واو حذف كر بو يَعِدَانِ

يَعِدُونَ يَوْعِدُونَ ، واو واقع بو نابينا ياء و كسره مه واو حذف كر بو يَعِدُونَ

تَعِدُ تَوْعِدُ ، واو واقع بو نابينا تاء و كسرى مه واو حذف كر بو تَعِدُ

تَعِدَانِ تَوْعِدان ، واو واقع بو نابينا تاء و كسرى مه واو حذف كر بو تَعِدَانِ

يَعِدْنَ يَوْعِدْنَ ، واو واقع بو نابينا ياء و كسره مه واو حذف كر بو يَعِدْنَ

تَعِدُ تَوْعِدُ ، واو واقع بو نابينا تاء و كسرى مه واو حذف كر بو تَعِدُ

تَعِدَانِ تَوْعِدَانِ ، واو واقع بو نابينا تاء و كسرى مه واو حذف كر بو تَعِدَانِ

تَعِدُونَ تَوْعِدُونَ ، واو واقع بو نابينا تاء و كسرى مه واو حذف كر بو تَعِدُونَ

تَعِدِينَ تَوْعِدِينَ ، واو واقع بو نابينا تاء و كسرى مه واو حذف كر بو تَعِدِينَ

تَعِدَانِ تَوْعِدَانِ ، واو واقع بو نابينا تاء و كسرى مه واو حذف كر بو تَعِدَانِ

تَعِدْنَ تَوْعِدْنَ ، واو واقع بو نابينا تاء و كسرى مه واو حذف كر بو تَعِدْنَ

اَعِدُ اَوْعِدُ ، واو واقع بو نابينا أليف و كسرى مه واو حذف كر بو اَعِدُ

نَعِدُ نَوْعِدُ ، واو واقع بو نابينا نون و كسرى مه واو حذف كر بو نَعِدُ

<u>فعلا مضارع بنائى مفعول:</u>

يُوعَدُ ، يُوعَدَانِ ، يُوعَدُونَ ، تُوعَدُ ، تُوعَدَانِ ، يُوعَدْنَ ، تُوعَدُ ، تُوعَدَانِ ، تُوعَدُونَ ، تُوعَدِينَ ، تُوعَدَانِ ، تُوعَدْنَ- اُوعَدُ، نُوعَدُ

<u>اسمى فاعل:</u>

وَاعِدٌ، وَاعِدَانِ ، وَاعِدُونَ، واعِدَةٌ، وَاعِدَتَانِ، وَاعِدَاتٌ

<u>اسمى مفعول:</u>

مَوْعُودٌ ، مَوْعُودَانِ، مَوْعُودُونَ، مَوْعُودَةٌ، مَوْعُودَتَانِ، مَوْعُودَاتٌ

<u>أمرى بصيغة:</u>

عِدْ اِعِدْ اِوْعِدْ ، عِدَا اِعِدَا اِوْعِدَا ، عِدُوا اِعِدُوا اِوْعِدُوا ، عِدِي اِعِدِي اِوْعِدِي ، عِدَا اِعِدَا اِوْعِدَا ، عِدْنَ اِعِدْنَ اِوْعِدْنَ :

عِدْ أم ژتَعِدُ چى دكن مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف كر، آخر گريا مثلى مضارعتى مجزومى بحذفا حركى بو عِدْ.

عِدَا أم ژتَعِدَانِ چى دكن مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف كر، آخر گريا مثلى مضارعتى مجزومى بحذفا نونى بو عِدَا.

عِدُوا أم ژتَعِدُونَ چی دکن مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر، آخر گریا مثلی مضارعتی مجزومی بحذفا نونی بو عِدُوا.

عِدِي أم ژتَعِدِينَ چی دکن مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر، آخر گریا مثلی مضارعتی مجزومی بحذفا نونی بو عِدِي.

عِدَا أم ژتَعِدَانِ چی دکن مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر، آخر گریا مثلی مضارعتی مجزومی بحذفا نونی بو عِدَا.

عِدْنَ أم ژتَعِدْن چی دکن مه تا حرفا مضارعتی ژی حذف کر، آخر گریا مثلی مضارعتی مجزومی بحذفا نه بتشکي بو عِدْنَ.

(فعلا أجوف و أصلین وی)

<u>فعلا ماضي بنائی فاعل:</u>

صَانَ صَوَنَ ، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوی کر بألیفی بو صَانَ.

صَانَا صَوَنَا ، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوی کر بألیفی بو صَانَا.

صَانُوا صَوَنُوا ، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوی کر بألیفی بو صَانُوا.

صَانَتْ صَوَنَتْ ، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوی کر بألیفی بو صَانَتْ.

صَانَتَا صَوَنَتَا ، واو متحك ما قبل مفتوح مه قلبا واوی کر بألیفی بو صَانَتَا.

صُنَّ صُنْنَ صُوْنْنَ صَوُنْنَ صَوَنْنَ ، مه نقل کر مفتوح العینا واوی ببال مضموم العینی بو صَوُنْنَ. مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی پشتي سلبا حرکا صادی بو صُوْنْنَ، التقا ساکنین دناڤا واو و نونی دا هات. مه واوی حذف کر بو صُنْنَ. شرطی ادغامی واجب بو. أول ساکن ثاني متحرك مه أول دساکن دا دغم کر بو صُنَّ.

صُنْتَ صُوْنْتَ صَوُنْتَ صَوَنْتَ ، مه نقل کر مفتوح العینا واوی ببال مضموم العینی بو صَوُنْتَ. مه نقل کر حرکا واوی بسر ما قبلی وی ڤه پشتي سلبا حرکا صادی بو صُوْنْتَ. التقا ساکنین دناڤا واو و نونی دا هات. مه واوی حذف کر بو صُنْتَ.

صُنْتُمَا صُوْنْتُمَا صَوُنْتُمَا صَوَنْتُمَا ، مه نقل كر مفتوح العينا واوى ببال مضموم العينى بو صَوُنْتُمَا. مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه پشتي سلبا حركا صادى بو صُوْنْتُمَا. التقا ساكنين دناڤا واو و نونى دا هات. مه واوى حذف كر بو صُنْتُمَا.

صُنْتُمْ صُوْنْتُمْ صَوُنْتُمْ صَوَنْتُمْ ، مه نقل كر مفتوح العينا واوى ببال مضموم العينى بو صَوُنْتُمْ. مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه پشتي سلبا حركا صادى بو صُوْنْتُمْ. التقا ساكنين دناڤا واو و نونى دا هات. مه واوى حذف كر بو صُنْتُمْ.

صُنْتِ صُوْنْتِ صَوُنْتِ صَوَنْتِ ، مه نقل كر مفتوح العينا واوى ببال مضموم العينى بو صَوُنْتِ. مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه پشتي سلبا حركا صادى بو صُوْنْتِ. التقا ساكنين دناڤا واو و نونى دا هات. مه واوى حذف كر بو صُنْتِ.

صُنْتُمَا صَوُنْتُمَا صَوُنْتُمَا صَوَنْتُمَا ، مه نقل كر مفتوح العينا واوى ببال مضموم العينى بو صَوُنْتُمَا. مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه پشتي سلبا حركا صادى بو صَوُنْتُمَا. التقا ساكنين دناڤا واو و نونى دا هات. مه واوى حذف كر بو صُنْتُمَا.

صُنْتُنَّ صُوْنْتُنَّ صَوُنْتُنَّ صَوَنْتُنَّ ، مه نقل كر مفتوح العينا واوى ببال مضموم العينى بو صَوُنْتُنَّ. مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه پشتي سلبا حركا صادى بو صُوْنْتُنَّ. التقا ساكنين دناڤا واو و نونى دا هات. مه واوى حذف كر بو صُنْتُنَّ.

صُنْتُ صُوْنْتُ صَوُنْتُ صَوَنْتُ ، مه نقل كر مفتوح العينا واوى ببال مضموم العينى بو صَوُنْتُ. مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه پشتي سلبا حركا صادى بو صُوْنْتُ. التقا ساكنين دناڤا واو و نونى دا هات. مه واوى حذف كر بو صُنْتُ.

صُنَّا صُنْنَا صَوُنْنَا صَوَنْنَا، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه پشتي سلبا حركا صادى بو صَوُنْنَا. التقا ساكنين دناڤا واو و نونى دا هات. مه واوى حذف كر بو صُنْنَا. شرطى ادغامى واجب بو. أول ساكن ثاني متحرك مه أول ساكن دا دغم كر بو صُنَّا.

<u>فعلا ماضى بنائى مفعول:</u>

صِينَ صِوْنَ صُونِ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى ڤه كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو صِوْنَ ، واو الآنا ساكن دأصلى خودا متحرك ما قبل مكسور مه قلبا واوى كر بيائى بو صِينَ.

صِينَا صِوْنَا صُونِا ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى ڤه كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو صِوْنَا ، واو الآنا ساكن دأصلى خودا متحرك ما قبل مكسور مه قلبا واوى كر بيائى بو صِينَا.

صِينُوا صِوْنُوا صُونِوا ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى ڤه كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو صِوْنُوا، واو الآنا ساكن دأصلى خودا متحرك ما قبل مكسور مه قلبا واوى كر بيائى بو صِينُوا.

صِينَتْ صِوْنَتْ صُونِتْ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى ڤه كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو صِوْنَتْ، واو الآنا ساكن دأصلى خودا متحرك ما قبل مكسور مه قلبا واوى كر بيائى بو صِينَتْ.

صِينَتَا صِوْنَتَا صُونِتَا ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى ڤه كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو صِوْنَتَا ، واو الآنا ساكن دأصلى خودا متحرك ما قبل مكسور مه قلبا واوى كر بيائى بو صِينَتَا.

صِنَّ صِنْنَ صِيْنْنَ صِوْنْنَ صُونْنَ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى ڤه كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو صِوْنْنَ ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك ما قبل مكسور مه قلبا واوى كر بيائى بو صِيْنْنَ التقا ساكنينا دناڤا ياء و نونى دا هات. مه يائى حنڤ كر بو صِنْنَ ، شرطى ادغامى واجب بو. أول ساكن ثاني متحرك، مه أو ساكن دا دغم كر بو صِنَّ.

صِنْتَ صِيْنْتَ صِوْنْتَ صُونْتَ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وي ڤه كو صادا متحركه يه، پشتي سلبا حركا صادى بو صِوْنْتَ ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك ما قبل مكسور مه قلبا واوى كر بيائى بو صِيْنْتَ ، التقا ساكنينا دناژا ياء و نونى دا هات. مه يائى حنڤ كر بو صِنْتَ.

صِنْتُمَا صِيْنْتُمَا صِوْنْتَما صُوِنْتُمَا ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وي ڤه كو صادا متحركه يه، پشتي سلبا حركا صادى بو صِوْنْتَما ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك ما قبل مكسور مه قلبا واوى كر بيائى بو صِيْنْتُمَا ، التقا ساكنينا دناژا ياء و نونى دا هات. مه يائى حذف كر بو صِنْتُمَا.

صِنْتُمْ صِيْنْتُمْ صِوْنْتُمْ صُوِنْتُمْ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وي ڤه كو صادا متحركه يه، پشتي سلبا حركا صادى بو صِوْنْتُمْ ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك ما قبل مكسور مه قلبا واوى كر بيائى بو صِيْنْتُمْ ، التقا ساكنينا دناژا ياء و نونى دا هات. مه يائى حنف كر بو صِنْتُمْ.

صِنْتِ صِيْنْتِ صِوْنْتِ صُوِنْتِ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وي ڤه كو صادا متحركه يه، پشتي سلبا حركا صادى بو صِوْنْتِ ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك ما قبل مكسور مه قلبا واوى كر بيائى بو صِيْنْتِ ، التقا ساكنينا دناژا ياء و نونى دا هات. مه يائى حنف كر بو صِنْتِ.

صِنْتُمَا صِيْنْتُمَا صِوْنْتُمَا صُوِنْتُمَا ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وي ڤه كو صادا متحركه يه، پشتي سلبا حركا صادى بو صِوْنْتُمَا ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك ما قبل مكسور مه قلبا واوى كر بيائى بو صِيْنْتُمَا ، التقا ساكنينا دناژا ياء و نونى دا هات. مه يائى حذف كر بو صِنْتُمَا.

صِنْتُنَّ صِيْنْتُنَّ صِوْنْتُنَّ صُوِنْتُنَّ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وي ڤه كو صادا متحركه يه، پشتي سلبا حركا صادى بو صِوْنْتُنَّ ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك ما قبل مكسور مه قلبا واوى كر بيائى بو صِيْنْتُنَّ ، التقا ساكنينا دناژا ياء و نونى دا هات. مه يائى حذف كر بو صِنْتُنَّ.

صِنْتُ صِيْنْتُ صِوْنْتُ صُوِنْتُ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وي ڤه كو صادا متحركه يه، پشتي سلبا حركا صادى بو صِوْنْتُ ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك ما قبل مكسور مه قلبا واوى كر بيائى بو صِيْنْتُ ، التقا ساكنينا دناژا ياء و نونى دا هات. مه يائى حنف كر بو صِنْتُ.

صِنَّا صِنْنَا صِيْنَا صِوْنْنَا صُوِنْنَا ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى ڤه كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو صِوِنْنَا واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك ما قبل مكسور، مه قلبا واوى كر بيائى بو صِيْنْنَا ، التقا ساكنين دنافا وى دا هات. مه يائى حنف كر بو صِنْنَا شرطى ادغام واجب بو. أول ساكن ثاني متحرك مه أول ساكنى دا دغم كر بو صِنَّا.

<u>فعلا مضارع بنائى فاعل:</u>

يَصُونُ يَصْوُنُ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى يا كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو يَصُونُ.

يَصُونَانِ يَصْوُنَانِ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى يا كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو يَصُونَانِ.

يَصُونُونَ يَصْوُنُونَ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى يا كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو يَصُونُونَ.

تَصُونُ تَصْوُنُ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى يا كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو تَصُونُ.

تَصُونَانِ تَصْوُنَانِ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى يا كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو تَصُونَانِ.

يَصُنَّ يَصُنْنَ يَصُوْنْنَ يَصْوُنْنَ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى يا كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو يَصُوْنْنَ. التقائا ساكنينا دنابينا واو و نونى ده هات، مه واو حنف كر بو يَصُنْنَ اجتماعا مثلين چى بو مه دغم كر بو يَصُنَّ.

تَصُونُ تَصْوُنُ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى يا كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو تَصُونُ.

تَصُونَانِ تَصْوُنَانِ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى يا كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو تَصُونَانِ.

تَصُونُونَ تَصْوُنُونَ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى يا كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو تَصُونُونَ.

تَصُونِينَ تَصْوُنِينَ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى يا كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو تَصُونِينَ.

تَصُونَانِ تَصْوُنَانِ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى يا كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو تَصُونَانِ.

تَصُنَّ تَصُنْنَ تَصُوْنْنَ تَصْوُنْنَ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى يا كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو تَصُوْنْنَ. التقائا ساكنينا دنابينا واو و نونى ده هات، مه واو حنف كر بو تَصُنْنَ اجتماعا مثلين چى بو مه دغم كر بو تَصُنَّ.

اَصُونُ اَصْوُنُ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى ڤه كو صادا متحركه، پشتي سلبا حركا صادى بو اَصُونُ.

نَصُونُ نَصْوُنُ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى ڤه كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو نَصُونُ.

<u>فعلا مضارع بنائى مفعول:</u>

يُصَانُ يُصَوْنُ يُصْوَنُ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى ڤه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو يُصَوْنُ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك مه قلبا وى كر بأليفى بو يُصَانُ.

يُصَانَانِ يُصَوْنَانِ يُصْوَنَانِ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى ڤه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو يُصَوْنَانِ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك مه قلبا وى كر بأليفى بو يُصَانَانِ.

يُصَانُونَ يُصَوْنُونَ يُصْوَنُونَ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى ڤه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو يُصَوْنُونَ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك مه قلبا وى كر بأليفى بو يُصَانُونَ.

تُصَانُ تُصَوْنُ تُصْوَنُ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو تُصَوْنُ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك مه قلبا وى كر بأليفى بو تُصَانُ.

تُصَانَانِ تُصَوْنَانِ تُصْوَنَانِ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو تُصَوْنَانِ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك مه قلبا وى كر بأليفى بو تُصَانَانِ.

يُصَنَّ يُصَنْنَ يُصَونْنَ يُصَوْنْنَ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو يُصَونْنَ، التقائا ساكنين نابينا واو و نونى هات مه واو حنف كر بو يُصَنْنَ، اجتماعا مثلين چى بو مه دغم كر بو يُصَنَّ.

تُصَانُ تُصَوْنُ تُصْوَنُ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو تُصَوْنُ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك مه قلبا وى كر بأليفى بو تُصَانُ.

تُصَانَانِ تُصَوْنَانِ تُصْوَنَانِ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو تُصَوْنَانِ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك مه قلبا وى كر بأليفى بو تُصَانَانِ.

تُصَانُونَ تُصَوْنُونَ تُصْوَنُونَ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو تُصَانُونَ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك مه قلبا وى كر بأليفى بو تُصَانُونَ.

تُصَانِينَ تُصَوْنِينَ تُصْوَنِينَ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو تُصَوْنِينَ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك مه قلبا وى كر بأليفى بو تُصَانِينَ.

تُصَانَانِ تُصَوْنَانِ تُصْوَنَانِ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو تُصَوْنَانِ، واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك مه قلبا وى كر بأليفى بو تُصَانَانِ.

تُصَنَّ تُصَنْنَ تُصَونْنَ تُصَوْنْنَ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى يا كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو تُصَونْنَ. التقائا ساكنينا دنابينا واو و نونى ده هات، مه واو حنف كر بو تُصَنْنَ اجتماعا مثلين چى بو مه دغم كر بو تُصَنَّ.

اُصَانُ اُصَوْنُ اُصْوَنُ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى ڤه كو صادا متحركه، پشتي سلبا حركا صادى بو اُصَوْنُ. واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك مه قلبا واوى كر بألیفى بو اُصَانُ.

نُصَانُ نُصَوْنَ نُصْوَنُ ، مه نقل كر حركا واوى بژيرى ما قبلى وى ڤه كو صادا متحركه پشتي سلبا حركا صادى بو نُصَوْنَ. واو الآن ساكن دأصلى خودا متحرك مه قلبا واوى كر بألیفى بو نُصَانُ.

<u>اسمى فاعل:</u>

واو و يى واقع ببن پشتي أليفى أم قلبا واوى و يه دكن بهمزى

صَائِنٌ صَاوِنٌ ، صَائِنَانِ صَاوِنَانِ ، صَائِنُونَ صَاوِنُونَ ، صَائِنَةٌ صَاوِنَةٌ ، صَائِنَتَانِ صَاوِنَتَانِ ، صَائِنَاتٌ صَاوِنَاتٌ

<u>اسمى مفعول:</u>

مَصُونٌ مَصُوونٌ مَصْوُونٌ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وي يا كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو مَصُوونٌ. التقائا ساكنين نابينا هر دو واوا دا هات مه واو كي حنف كر بو مَصُونٌ.

مَصُونَانِ مَصُوونَانِ مَصْوُونَانِ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وي يا كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو مَصُوونَانِ. التقائا ساكنين نابينا هر دو واوا دا هات مه واو كي حذف كر بو مَصُونَانِ.

مَصُونُونَ مَصُوونُونَ مَصْوُونُونَ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وي يا كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو مَصُوونُونَ. التقائا ساكنين نابينا هر دو واوا دا هات مه واو كي حذف كر بو مَصُونُونَ.

مَصُونَةٌ مَصُوونَةٌ مَصْوُونَةٌ، مه نقل كر حركا واوى بسر ماقبلى وى ڤه كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو مَصُوونَةٌ، التقائا ساكنين دنابينا هر دو واوان دا هات، مه واوكي حذف كر بو مَصُونَةٌ.

مَصُونَتَانِ مَصُوونَتَانِ مَصْوُونَتَانِ، مه نقل كر حركا واوى بسر ماقبلى وى ڤه كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو مَصُوونَتَانِ، التقائا ساكنين دنابينا هر دو واوان دا هات، مه واوكي حذف كر بو مَصُونَتَانِ.

مَصُونَاتٌ مَصُوونَاتٌ مَصْوُونَاتٌ، مه نقل كر حركا واوى بسر ماقبلى وى ڤه كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو مَصُوونَاتٌ، التقائا ساكنين دنابينا هر دو واوان دا هات، مه واوكي حذف كر بو مَصُونَاتٌ.

<u>حالى جزمى:</u>

لَمْ يَصُنْ لَمْ يَصُونْ لَمْ يَصْوُنْ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو لَمْ يَصُونْ، التقائا ساكنين دنابينا واو و صادى هات، مه واو حذف كر بو لَمْ يَصُنْ.

لَمْ يَصُونَا لَمْ يَصْوُنَا، مه نقر كر حركا واوى بسر ما قبلى وى كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو لَمْ يَصُونَا.

لَمْ يَصُونُوا لَمْ يَصْوُنُوا، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو لَمْ يَصْوُنُوا.

لَمْ تَصُنْ لَمْ تَصُونْ لَمْ تَصْوُنْ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو لَمْ تَصُونْ، التقائا ساكنين دنابينا واو و صادى هات، مه واو حذف كر بو لَمْ تَصُنْ.

لَمْ تَصُونَا لَمْ تَصْوُنَا، مه نقر كر حركا واوى بسر ما قبلى وى كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو لَمْ تَصُونَا.

لَمْ يَصُنَّ لَمْ يَصُنْنَ لَمْ يَصُونْنَ لَمْ يَصُوُنْنَ، مه نقل حركا واوى بسر ما قبلى وى كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو لَمْ يَصُونْنَ التقائا ساكنين دنابينا واو و صادى هات، مه واوى حذف كر بو لَمْ يَصُنْنَ، اجتماعا مثلين چى بو، مه دغم كر بو لَمْ يَصُنَّ.

لَمْ تَصُنْ لَمْ تَصُونْ لَمْ تَصُوُنْ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو لَمْ تَصُونْ، التقائا ساكنين دنابينا واو و صادى هات، مه واو حذف كر بو لَمْ تَصُنْ.

لَمْ تَصُونَا لَمْ تَصُوُنَا، مه نقر كر حركا واوى بسر ما قبلى وى كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو لَمْ تَصُونَا.

لَمْ تَصُونُوا لَمْ تَصُوُنُوا، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو لَمْ تَصُونُوا.

لَمْ تَصُونِي لَمْ تَصُوُنِي، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو لَمْ تَصُونِي.

لَمْ تَصُونَا لَمْ تَصُوُنَا، مه نقر كر حركا واوى بسر ما قبلى وى كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو لَمْ تَصُونَا.

لَمْ تَصُنَّ لَمْ تَصُنْنَ لَمْ تَصُونْنَ لَمْ تَصُوُنْنَ ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو لَمْ تَصُونْنَ، التقائا ساكنين دنابينا واو و صادى هات، مه واوى حذف كر بو لَمْ تَصُنْنَ، اجتماعا مثلين چى بو، مه دغم كر بو لَمْ تَصُنَّ

لَمْ أَصُنْ لَمْ أَصُونْ لَمْ أَصُوُنْ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو لَمْ أَصُونْ، التقائا ساكنين دنابينا واو و صادى هات، مه واو حذف كر بو لَمْ أَصُنْ.

لَمْ نَصُنْ لَمْ نَصُونْ لَمْ نَصُوُنْ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو لَمْ نَصُونْ، التقائا ساكنين دنابينا واو و صادى هات، مه واو حذف كر بو لَمْ نَصُنْ.

أمرى بصيغة:

صُنْ أُصُنْ أُصُونْ أُصْوُنْ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى ڤه كو صادا ساكنه، پشتي سلبا حركا صادى بو أُصُونْ، التقائا ساكنين دنابينا واو و نونى دا هات، مه واوى حذف كر بو أُصُنْ ، استغنا مه ژهمزى چى بو مه همزى بر حذفى بو صُنْ.

صُونَا أُصُونَا أُصْوُنَا، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى ڤه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو أُصُونَا، استغنا مه ژهمزى چى بو مه همزى بر حذفى بو صُونَا.

صُونُوا أُصُونُوا أُصْوُنُوا، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى ڤه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو أُصُونُوا، استغنا مه ژهمزى چى بو مه همزى بر حذفى بو صُونُوا.

صُونِي أُصُونِي أُصْوُنِي، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى ڤه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو أُصُونِي، استغنا مه ژهمزى چى بو مه همزى بر حذفى بو صُونِي.

صُونَا أُصُونَا أُصْوُنَا، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى ڤه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو أُصُونَا، استغنا مه ژهمزى چى بو مه همزى بر حذفى بو صُونَا.

صُنَّ صُنْنَ أُصُنْنَ أُصُونْنَ أُصْوُنْنَ، مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى ڤه كو صادا ساكنه پشتي سلبا حركا صادى بو أُصُونْنَ، التقائا ساكنين نابينا واو و نونى دا هات مه واوى حنف كر بو أُصُنْنَ، استغنا مه ژهمزى چى بو مه همزى بر حذفى بو صُنْنَ، شرطى ادغاما واجب چى بو مه دغم كر بو صُنَّ.

(فعلا ناقص و أصلين وى)

فعلا ماضي بنائى فاعل:

غَزَا غَزَوَ، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوى كر بأليفى بو غَزَا.

غَزَوَا لسر أصلى خوه يه.

غَزَوْا غَزَاوْا غَزَوُوا، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوى كر بأليفى بو غَزَاوْا، التقائا ساكنين دنابينا أليف و واوى دا هات مه أليفى حذف كر بو غَزَوْا.

غَزَتْ غَزَاتْ غَزَوَتْ، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوى كر بأليفى بو غَزَاتْ، التقائا ساكنين دنابينا أليف و واوى دا هات مه أليفى حذف كر بو غَزَتْ.

غَزَتَا غَزَاتَا غَزَوَتَا، واو متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا واوى كر بأليفى بو غَزَاتَا، التقائا ساكنين دنابينا أليف و واوى دا هات مه أليفى حذف كر بو غَزَتَا.

غَزَوْنَ، غَزَوْتَ، غَزَوْتُمَا، غَزَوْتُمْ، غَزَوْتِ، غَزَوْتُمَا، غَزَوْتُنَّ، غَزَوْتُ، غَزَوْنَا لسر أصلى خوه نه.

<u>فعلا ماضى بنائى مفعول:</u>

غُزِيَ غُزِوَ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غُزِيَ.

غُزِيَا غُزِوَا، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غُزِيَا.

غُزُوا غُزِوا غُزِيوا غُزِيُوا غُزِوُوا، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غُزِيُوا، ضمه لسر يائى ثقيله مه ضمه حذف كر بو غُزِيوا، التقائا ساكنين دنابينا يا و واوى دا هات مه يايى حذف كر بو غُزِوا واو ما قبل خو مضموم دو خازه مه ضمه دا بو غُزُوا

غُزِيَتْ غُزِوَتْ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غُزِيَتْ.

غُزِيَتَا غُزِوَتَا، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غُزِيَتَا.

غُزِيْنَ غُزِوْنَ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غُزِيْنَ.

غُزِيْتَ غُزِوْتَ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غُزِيْتَ.

غُزِيْتُمَا غُزِوْتُمَا، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غُزِيْتُمَا.

غُزِيْتُمْ غُزِوْتُمْ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غُزِيْتُمْ.

غُزِيْتِ غُزِوْتِ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غُزِيْتِ.

غُزِيْتُمَا غُزِوْتُمَا، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غُزِيْتُمَا.

غُزِيْتُنَّ غُزِوْتُنَّ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غُزِيْتُنَّ.

غُزِيْتُ غُزِوْتُ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غُزِيْتُ.

غُزِيْنَا غُزِوْنَا، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غُزِيْنَا.

<u>فعلا مضارع بنائى فاعل:</u>

يَغْزُو يَغْزُوُ، ضمه لسر واوى ثقيلى مه ضمى ژحذف كر بو يَغْزُو

يَغْزُوَانِ سر أصلى خوه يه

يَغْزُونَ يَغْزُوونَ يَغْزُوُونَ، ضمه لسر واوى ثقيلى مه ضمى ژى حذف كر بو يَغْزُوونَ، التقائا ساكنين نابينا هر دو واوا دا هات مه واوكي بر حذفى بو يَغْزُونَ.

تَغْزُو تَغْزُوُ، ضمه لسر واوى ثقيله مه ضمه ژى حذف كر بو تَغْزُو.

تَغْزُوَانِ لسر أصلى خوه يه.

يَغْزُوْنَ لسر أصلى خوه يه.

تَغْزُو تَغْزُوُ، ضمه لسر واوى ثقيله، مه ضمه ژحذف كر بو تَغْزُو.

تَغْزُوَانِ لسر أصلى خوه يه

تَغْزُونَ تَغْزُوونَ تَغْزُوُونَ، ضمه لسر واوى ثقيله مه ضمه ژى حذف كر بو تَغْزُوونَ ، التقائا ساكنين دنابينا هر دو واوا دا هات، مه واوكي بر حذفى بو تَغْزُونَ.

تَغْزِينَ تَغْزِوينَ تَغْزُوِينَ مه مه نقل كر حركا واوى بسر ما قبلى وى فه پشتي سلبا حركى بو تَغْزِوينَ التقائا ساكنين دنابينا يا و واوى دا هات مه يا حذف كر بو تَغْزِينَ

تَغْزُوَانِ لسر أصلى خوه يه

تَغْزُوْنَ لسر أصلى خوه يه

اَغْزُو اَغْزُوُ، ضمه لسر واوى ثقيله مه ضمى ژى حذف كر بو اَغْزُو

نَغْزُو نَغْزُوُ، ضمه‌لسر واوى ثقيله مه ضمى‌ژى حذف كر بو نَغْزُو.

<u>فعلا مضارع بنائى مفعول:</u>

يُغْزَى يُغْزَيُ يُغْزَوُ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو يُغْزَيُ، يا متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا يائى كر بأليفى بو يُغْزَى.

يُغْزَيَانِ، يُغْزَوَانِ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو يُغْزَيَانِ.

يُغْزَوْنَ يُغْزَاوْنَ يُغْزَيُونَ يُغْزَوُونَ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واى كر بيائى بو يُغْزَيُونَ، يا متحرك ما قلب مفتوح مه قلبا يائى كر بأليفى بو يُغْزَاوْنَ، التقائا ساكنين دنابينا أليف و واوى دا هات مه أليفى حذف كر بو يُغْزَوْنَ.

تُغْزَى تُغْزَيُ تُغْزَوُ، واو متكرف ما قبل غري مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو تُغْزَيُ، يا متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا يائى كر بأليفى بو تُغْزَى.

تُغْزَيَانِ تُغْزَوَانِ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو تُغْزَيَانِ.

يُغْزَيْنَ يُغْزَوْنَ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو يُغْزَيْنَ.

تُغْزَى تُغْزَيُ تُغْزَوُ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو تُغْزَيُ، يا متحرك ما قبل مفتوح ممه قلبا يائى كر بأليفى بو تُغْزَى.

تُغْزَيَانِ تُغْزَوَانِ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو تُغْزَيَانِ.

تُغْزَوْنَ تُغْزَاونَ تُغْزَيُونَ تُغْزَوُونَ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو تُغْزَيُونَ، يا متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا يائى كر بأليفى بو تُغْزَاونَ، التقائا ساكنين دنابينا أليف و واوى دا هات مه أليفى حذف كر بو تُغْزَوْنَ.

تُغْزَيْنَ تُغْزَايْنَ تُغْزَيِينَ تُغْزَوِينَ واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو تُغْزَيِينَ ، يا متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا يائى كر بأليفى بو تُغْزَايْنَ ،التقائا ساكنين دنابينا هر دو يايى دا هات مه يا كي حذف كر بو تُغْزَيْنَ

تُغْزَيَانِ تُغْزَوَانِ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو تُغْزَيَانِ

تُغْزَيْنَ تُغْزَوْنَ واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو تُغْزَيْنَ

أُغْزَى أُغْزَيُ أُغْزَوُ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو أُغْزَيُ، يا متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا يائى كر بأليفى بو أُغْزَى.

نُغْزَى نُغْزَيُ نُغْزَوُ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو نُغْزَيُ ، يا متحرك ما قبل مفتوح مه قلبا يائى كر بأليفى بو نُغْزَى.

<u>اسمى فاعل:</u>

غَازٍ غَازِينْ غَازِيٌ غَازِوٌ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غَازِيٌ، ضمه لسر ائى ثقيله مه ژى حذف كر بو غَازِينْ، التقائا ساكنين دنابينا ياء و تنوينى هات مه يا حذف كر بو غَازٍ.

غَازِيَانِ غَازِوَانِ واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غَازِيَانِ.

غَازُونَ غَازِونَ غَازِيونَ غَازِيُونَ غَازِوُونَ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غَازِيُونَ، ضمه لسر يائى ثقيله مه ضمه حنف كر بو غَازِيونَ، التقائا ساكنين دنابينا ياء و واوى دا هات مه يا حذف كر بو غَازِونَ، واو ما قبلى خوه مضموم دخوازه مه مضموم كر بو غَازُونَ.

غَازِيَةٌ غَازِوَةٌ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غَازِيَةٌ.

غَازِيَتَانِ غَازِوَتَانِ، واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلا واوى كر بيائى بو غَازِيَتَانِ.

غَازِيَاتٌ غَازِوَاتٌ واو متطرف ما قبل غير مضموم مه قلبا واوى كر بيائى بو غَازِيَاتٌ.

<u>اسمى مفعول:</u>

مَغْزُوٌّ مَغْزُووٌ، شرطى ادغامى واجب بو، أول ساكن ثاني متحرك مه دغم كر بو مَغْزُوٌّ.

مَغْزُوَّانِ مَغْزُوَانِ، شرطى ادغامى واجب بو، أول ساكن ثاني متحرك مه دغم كر بو مَغْزُوَّانِ.

مَغْزُوُّونَ مَغْزُوُونَ، شرطى ادغامى واجب بو، أول ساكن ثاني متحرك مه دغم كر بو مَغْزُوُّونَ.

مَغْزُوَّةٌ مَغْزُوَةٌ، شرطى ادغامى واجب بو، أول ساكن ثاني متحرك مه دغم كر بو مَغْزُوَّةٌ.

مَغْزُوَّتَانِ مَغْزُووَتَانِ، شرطى ادغامى واجب بو، أول ساكن ثاني متحرك مه دغم كر بو مَغْزُوَّتَانِ.

مَغْزُوَّاتٌ مَغْزُووَاتٌ، شرطى ادغامى واجب بو، أول ساكن ثاني متحرك مه دغم كر بو مَغْزُوَّاتٌ.

<u>أمرى بصيغة:</u>

أُغْزُ، أم ژتَغْزُو چى دك مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتى كو غينا ساكنه ابتدا بساكنى محاله مه رابو همزة الوصله كي مضمومه دأولدا زيده كر آخر گريا مثلى مضارعتى يا مجزومى بحذفا لام الفعل بو أُغْزُ.

أُغْزُوَا، أم ژتَغْزُوَانِ چى دك مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتى كو غينا ساكنه ابتدا بساكنى محاله مه رابو همزة الوصله كي مضمومه دأولدا زيده كر آخر گريا مثلى مضارعتى يا مجزومى بحذفا لام الفعل بو أُغْزُوَا.

أُغْزُوا، أم ژتَغْزُونَ چى دك مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتى كو غينا ساكنه ابتدا بساكنى محاله مه رابو همزة الوصله كي مضمومه دأولدا زيده كر آخر گريا مثلى مضارعتى يا مجزومى بحذفا لام الفعل بو أُغْزُوا.

أُغْزِي، أم ژتغزين چى دك مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتى كو غينا ساكنه ابتدا بساكنى محاله مه رابو همزة الوصله كي مضمومه دأولدا زيده كر آخر گريا مثلى مضارعتى يا مجزومى بحذفا لام الفعل بو أُغْزِي.

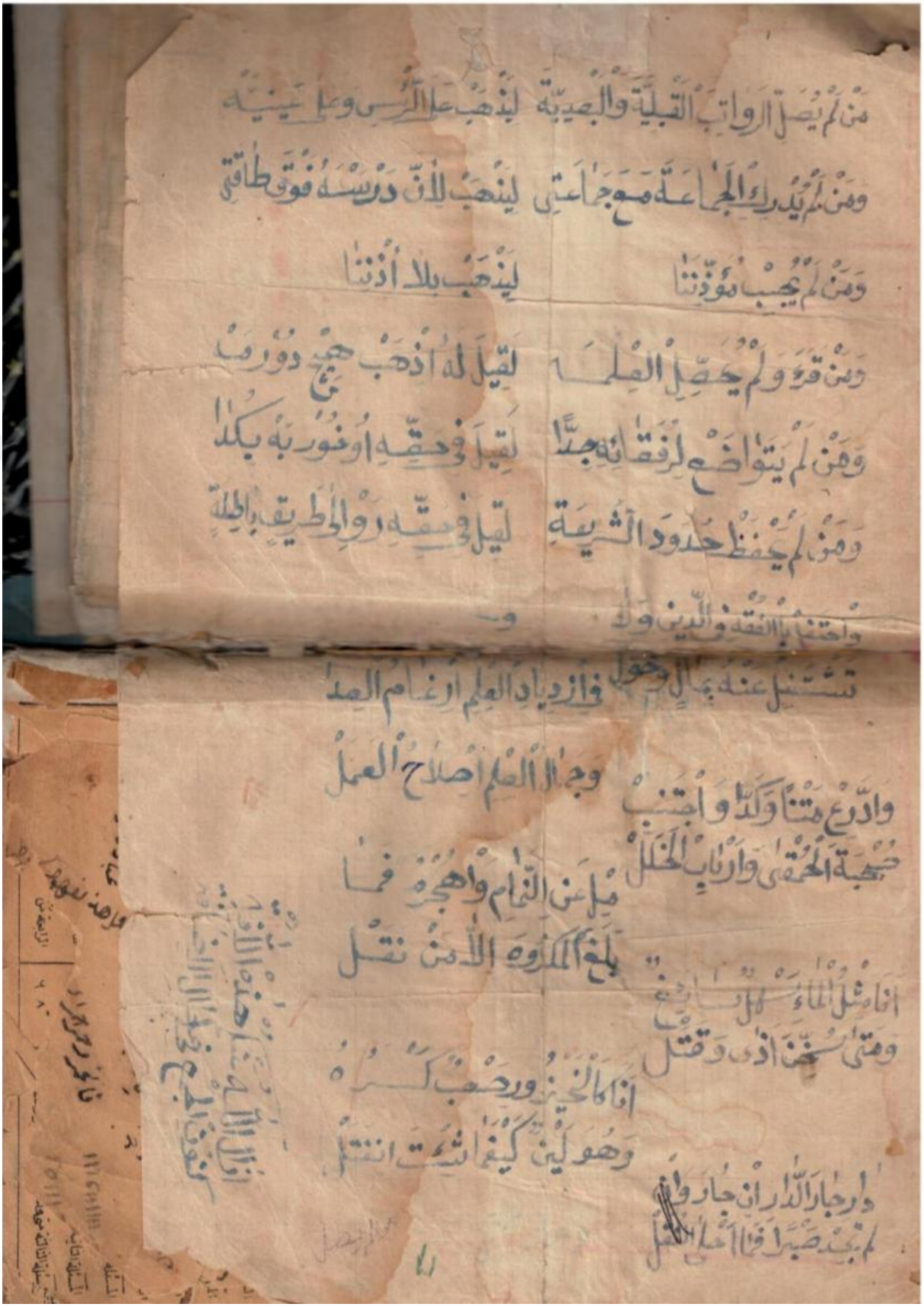
أُغْزُوَا، أم ژتغزوان چى دك مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتى كو غينا ساكنه ابتدا بساكنى محاله مه رابو همزة الوصله كي مضمومه دأولدا زيده كر آخر گريا مثلى مضارعتى يا مجزومى بحذفا لام الفعل بو أُغْزُوَا.

أُغْزُونَ، أم ژتغزون چى دك مه تا حرفا مضارعتى ژى حذف كر ما بعدى حرفا مضارعتى كو غينا ساكنه ابتدا بساكنى محاله مه رابو همزة الوصله كي مضمومه دأولدا زيده كر آخر گريا مثلى مضارعتى يا مجزومى بحذفا لام الفعل بو أُغْزُونَ.

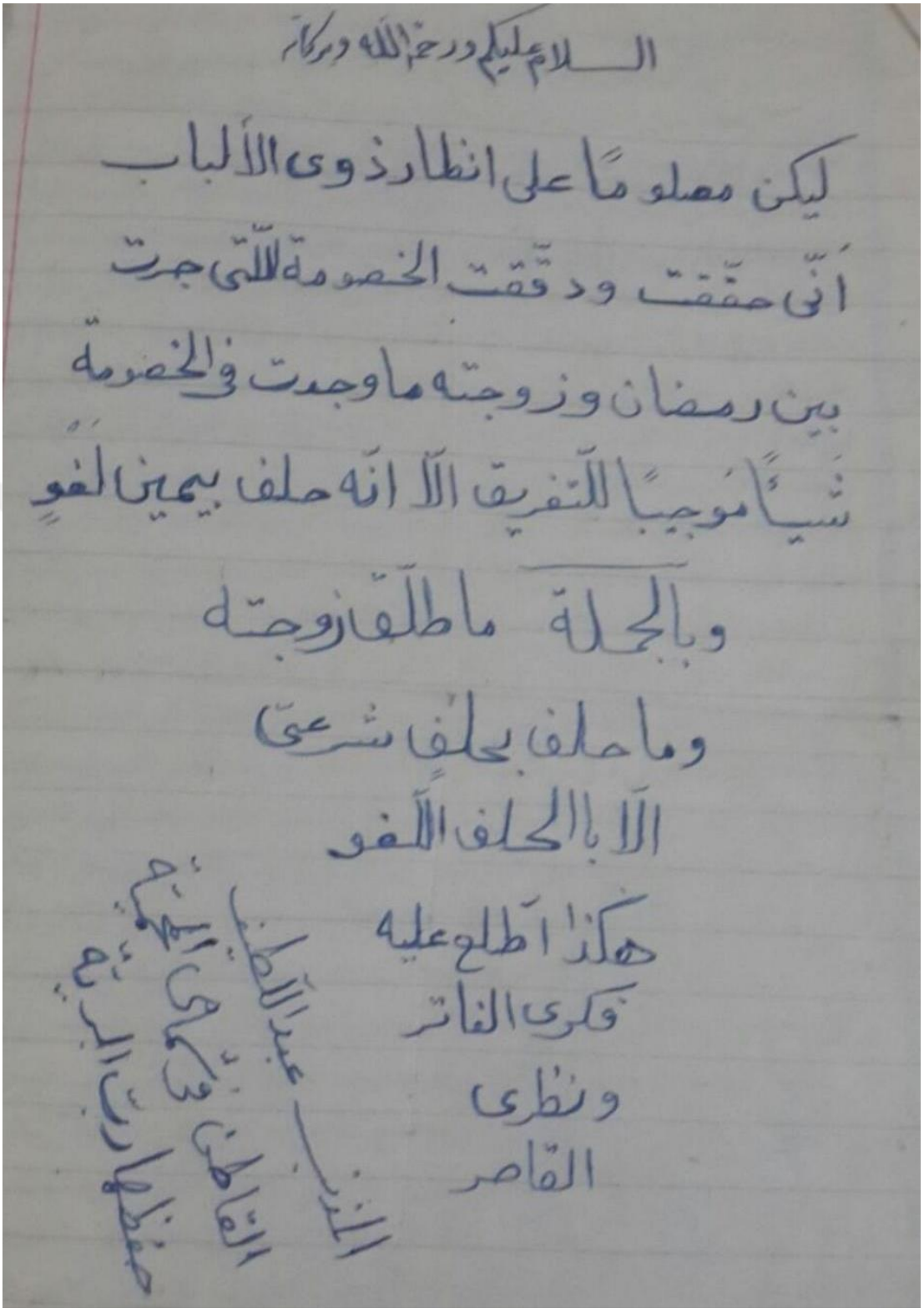

Ek-3: Molla Abdullatif Şemaminin Resmi

Ek-4: Seyda Molla Abdullatif'in Hallul Maakıd Adlı Eserde Geçen Ayetlerin Tahrici

Ek-5: Seyda Molla Abdullatif'in Talebelerden Uymalarını İstediği Kurallar Manzumesi

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

لكن مصلومًا على انظار ذوى الألباب

أنّى حققت ودققت الخصومة التي جرت

بين رمضان وزوجته ما وجدت في الخصومة

شيئًا موجبًا للتفريق الا انه حلف بيمين اللغو

وبالجملة ما طلق زوجته

وما حلف بحلف شرعي

الا بالحلف اللغو

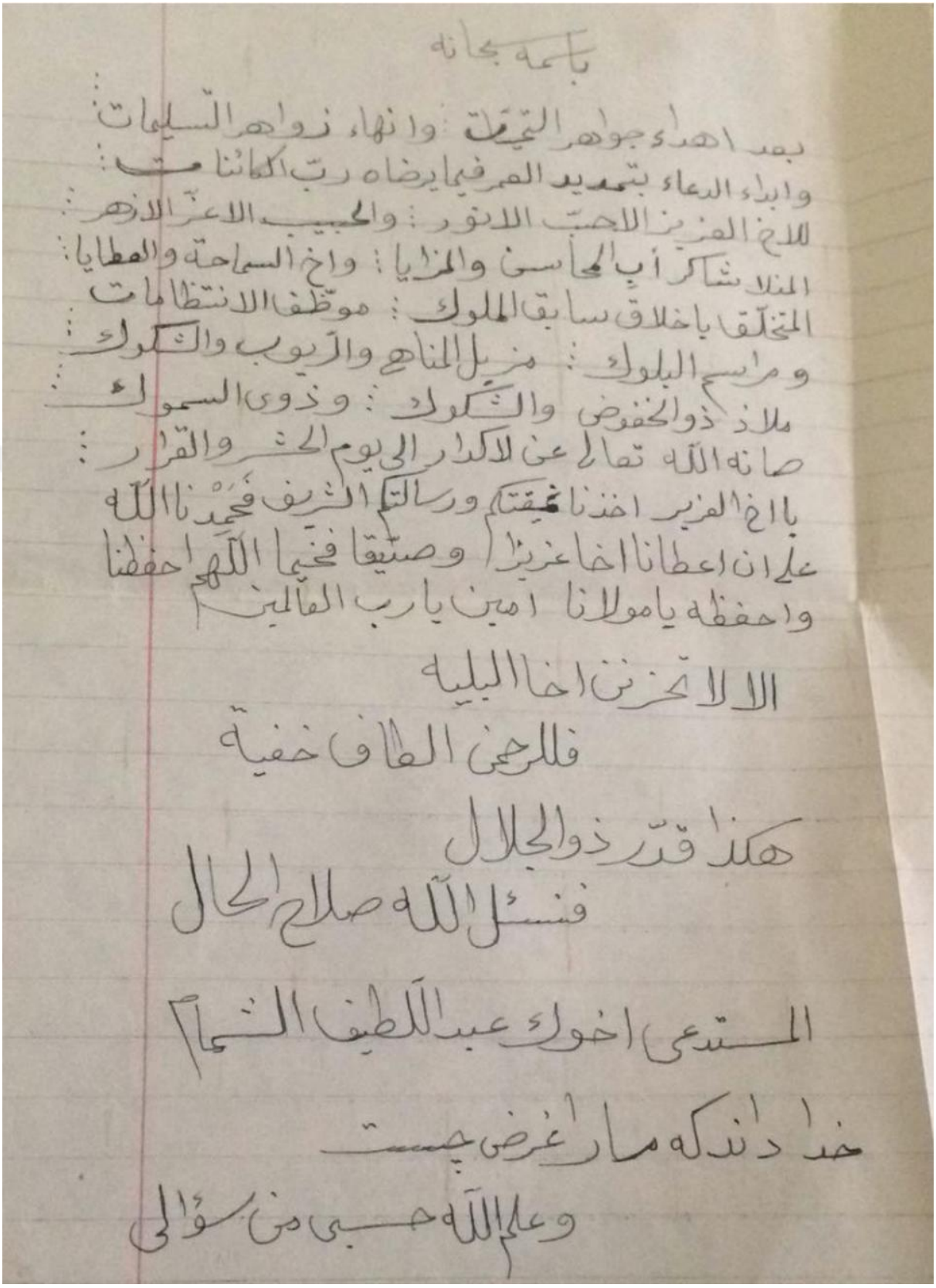
هكذا اطلع عليه

فكري الفاتر

ونظري

القاصر

Ek-6 : Seyda Molla Abdullatif'in Kendisine Yöneltilen Fıkhi Bir Soruya Cevaben Yazmış Olduğu Bir Fetva

باسمه سبحانه

بعد اهداء جواهر التحيات وانهاء زواهر التسليمات
وابداء الدعاء بتمديد العمر فيما يرضاه رب الكائنات
للاخ العزيز الاحب الانور : والحبيب الاعز الازهر
الملا شاكر أب المحاسن والمزايا : واخ السماحة والعطايا
المتخلق باخلاق سابق الملوك : موظف الانتظامات
ومرسل البلوك : منزل المناهج والاريوب والكلوك
ملاذ ذوالخفوض والكلوك : وذوى السموك
صانه الله تعالى عن الاكدار الى يوم الحشر والقرار :
باخ العزيز اخذنا غيقتكم ورسالتكم الشريف فحمدنا الله
على ان اعطانا اخا عزيزا وصديقا فخيما اللهم احفظنا
واحفظه يامولانا امين يارب العالمين

الا لا تحزن اخا البليه
فللرحمن الطاف خفيه
هكذا قدر ذوالجلال
فنسئل الله صلاح الحال

المستدعى اخوك عبداللطيف الشماع

خذا دندكه مارا غرض چست
وعلم الله حسبى من سؤالى

Ek-7: Seyda Molla Abdullatif'in Yöre Alimlerinden Molla Şükrü ile Yazıştığı Bir Mektup

Ek-8: Seyda Molla Abdullatif'in Şemami Köyünde Bulunan Kabri